

ISSN 2217-6772 (Online)

UDC 02

Излази полугодишње: у мају и новембру

Издавач: Друштво школских библиотекара Србије, Војводе Бојовића 2, 11000 Београд

Главни и одговорни уредник: Миле Пенков

Редакција: Миле Пенков, Слађана Галушка, Мира Меглић, Зорица Сорак, Зора Симовић Лекић

Лектор: Весна Гошовић

Електронска адреса: drustvo.skolskih.bibliotekara@hotmail.com

Веб-адреса: <http://casopisbibliotekar.wordpress.com>

Радове слати на адресу: skolskibibliotekar.casopis@gmail.com

Миле Пенков, 2012 -

Да, чему пут ако не води до храма.

Садржај

УВОДНИК.....	4
Поштовани библиотекари и наставници.....	4
ТЕМА БРОЈА.....	5
Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника (библиотекар)	5
Школски библиотекар – између закона и праксе, Драгана Грујић.....	5
Авангарда или нови лидери у школама, Слађана Галушка.....	8
Нови правилник о раду школских библиотекара, Миле Пенков.....	18
ОБРАЗОВНЕ ПОЛИТИКЕ.....	35
Утицај образовања на формирање културних потреба младих, Зорица Сорак	35
СТАТУС ПРОФЕСИЈЕ	43
Школске библиотеке: кључ за садашњост, прошлост и будућност, Слађана Галушка.....	43
Школске библиотеке у мултинационалним срединама, мр Бојан Лазић.....	49
Образовање школских библиотекара на Педгошком факултету у Сомбору, Проф. др Борјанка Трајковић	58
БИБЛИОТЕКА И НАУЧНО – ИСТРАЖИВАЧКИ РАД	65
Школа слави науку, Славица Хорват и Рожа Михајловић.....	65
Гимназијска библиотека и истраживачи, Зора Симовић Лекић	68
КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ.....	77
Књига је увек доживљај, Мира Меглић	77
САРАДЊА	88
Заједничка борба за књигу, Елизабета Георгиев	88
Професори и библиотекари гимназије на заједничком задатку, Невенка Божовић.....	96
ДИГИТАЛНО	103
Плагијати – техника и/ли етика, Марија Милосављев	103
СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ.....	113
Још једна трибина, Весна Филиповић Петровић.....	113
Школска библиотека између стварности и могућности, Данијела Влаховић	114
Трибина у Ужицу – пун погодак, Соња Ћоровић	116

Трибине у Крагујевцу, Зорица Сорак	118
Спона, Маријана Петровић.....	119
Електронски семинари, да или не, Силвана Јовић.....	121
На 4. Смотри стваралаштва школских библиотекара, Слободанка Цветковић.....	125
ЕСЕЈ	131
Књига је љубав која не пролази, Слободан Станишић	132
Књига, Татјана Радивојевић	132
ШКОЛСКИ СВИТАЦ	134
Кратке прозе, Слободанка Цветковић.....	134
Поезија, Милосава Мијовић.....	138

УВОДНИК

Миле Пенков

библиотекар

ОШ „Десанка Максимовић“ Чокот, Ниш

penkowmile@gmail.com

„Ми живимо за књиге. Блажена је то мисија у овом свету у којем влада неред и пропадање.“

(Умберто Еко, *Име ружје*)

Поштовани библиотекар и наставници,

Брод нашег електронског часописа наставља да плови океаном Интернета. Његови уредници и сарадници потрудили су се да вам кроз низ аналитичких и прегледних текстова приближе актуелну слику школског библиотекарства Републике Србије. Као и у претходним бројевима, у фокусу нашег интересовања нашли су се професионални проблеми, изазови и достигнућа библиотекара основних и средњих школа, као и домова ученика, а у свему томе имали смо драгоцену помоћ и подршку колега библиотекара из јавних библиотека, наставника, професора универзитета. Проговорили смо о садашњости и будућности наше професије, представили искуства колега школских библиотекара у окружењу, проpratили актуелна књижевна дешавања, указали на могућности сарадње са јавним библиотекама и другим институцијама културе... Припремили смо репортажу са свечаног и радног обележавања Међународног дана школских библиотека, 22. октобра у земунском Дому ученика „Змај“, које је било у знаку *4. смотре стваралаштва школских библиотекара*.

У оквиру посебног тематског блока налазе се ауторски текстови у којима се разматрају садржај и сврсисходност *Правилника о програму свих облика рада стручних сарадника*, актуелног нормативног решења чији је задатак да одреди позицију и конкретне активности школског библиотекара у оквиру целине школског образовно-васпитног простора.

Пред вама је обиље разноврсних текстова школских библиотекара и њихових сарадника. Надамо се да ће с њима ваша слика школске библиотеке добити нове боје.

ТЕМА БРОЈА

Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника (библиотекар)

Министарство просвете и науке Републике Србије донело је петнаестог маја 2012. године *Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника*, у коме се, поред осталог, прецизирају циљ, задаци и области рада стручног сарадника – библиотекара, уз одговарајуће препоруке за остваривање тог програма. Полазећи од постојећих законских прописа и допунских аката који третирају област библиотекарства у нашем образовном систему, као и актуелног стања у школским библиотекама, аутори прилога указују на могућности и вредности новог правилника, али и на потешкоће и недоумице, произашле из његовог одређења улоге коју стручни сарадник библиотекар има у савременом образовно-васпитном процесу.

Школски библиотекар - између закона и праксе

Драгана Грујић

Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Катедра за библиотекарство и информатику

dragana.gr@gmail.com

Кључне речи: школска библиотека, школски библиотекар, *Правилник о свим облицима рада стручних сарадника*

Од Закона о основној школи из 1883. године(1) којим се прописује да свака школа има своју књижницу до данас, школе и школске библиотеке као саставни део васпитно-образовног процеса претрпеле су многе реформе. Најновији пропис у образовању и васпитању је *Закон о основама система образовања и васпитања* („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 52/11), на основу којег је министар просвете и науке 15. маја 2012. године донео подзакон – *Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника у установама образовања и васпитања*: педагога, психолога, педагога за ликовно, музичко и физичко васпитање, логопеда, библиотекара, нототекара, медијатекара, андрагога, социјалног радника и дефектолога. Ступањем на снагу овог Правилника(2) престаје да важи *Правилник о програму рада стручних сарадника у средњој школи* („Просветни

гласник”, број 1/93) и *Правилник о програму рада стручних сарадника у основној школи* („Просветни гласник”, број 1/94).

Правилник, поред послова које стручни сарадници обављају, садржи програм свих облика рада стручних сарадника. За разлику од претходног, у новом Правилнику послови школског библиотекара нису експлицитно подељени на образовно–васпитну, библиотечко–информацијску, културно–јавну делатност и остале активности. Суштина програма рада остала је у већој мери непромењена, само сада подељена у целине – циљ, задаци и области рада.

Из циљева проистиче веома широк дијапазон захтевних задатака који стоје пред библиотекаром, од реализовања послова из области образовања и васпитања, преко библиотечко-информацијских до унапређивања и праћења рада школе. С обзиром на инклузију, посао школског библиотекара је проширен на припремање и реализовање библиотечког програма намењеног ученицима са посебним потребама и посебним способностима.

Правилник индиректно подразумева да свака школа, односно школска библиотека поседује одговарајућу рачунарску опрему како би учествовали у интернет презентацији школе, обучили кориснике да користе савремене изворе информација и аутоматизовали библиотечко пословање (инвентарисање, сигнирање, каталогизација и класификација).

Области рада обухватају:

- Планирање и програмирања образовно-васпитног рада;
- Праћење и вредновање образовно-васпитног рада;
- Рад са наставницима;
- Рад са ученицима;
- Рад са родитељима, односно старатељима;
- Рад са директором, стручним сарадницима, педагошким асистентом и пратиоцем ученика;
- Рад у стручним органима и тимовима;
- Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе;
- Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање.

Кроз наведене свеобухватне области рада остварују се могућности библиотеке, уколико га сви учесници у образовном процесу школе подрже. Рад са ученицима, родитељима, директором, наставницима, стручним сарадницима, као и сарадња са другим установама културе и образовања треба да допринесе остварењу основног циља школске библиотеке: информационом описмењавању, развијању читалачких навика и развијању критичког мишљења ученика.

Највећа новост у важећем *Правилнику о програму свих облика рада стручних сарадника* јесте одељеност послова школског библиотекара и нототекара-медијатекара. И док свет убрзано иде напред, технологија се усавршава, а библиотеке у свету добијају већи

значај јер једино оне могу да испрате велику количину информација и у сваком тренутку пруже релевантни податак, библиотеке су у овом подзаконском акту одељене од медијатеке. Намеће се питање да ли је то потребно, посебно ако се има на уму проблем простора са којим се већина библиотека сусреће. Од библиотекара се очекује да унапређује васпитно-образовни процес и да побољша квалитет услуга, између осталог, набављајући и некњижну грађу која је, међутим, наведена као саставни део медијатеке (нотни, аудио, аудио-визуелни, и пратећи научно-историјски материјал; електронски извори и приступ ка њима, што омогућава ученицима да овладају вештинама налажења и критичког процењивања датих информација и перманентност учења током читавог живота). Посебно се та контрадикторност назире у заштити и чувању не само библиотечке, већ и *медијатечке* грађе. Такође, IFLA/UNESCO Манифест за школске библиотеке, у складу са принципима Унесковог Манифеста за јавне библиотеке, међу важнијим задацима школске библиотеке издваја да „библиотечко особље омогућава коришћење књига и других извора информација, у распону од уметничких до документарних, од штампаних до електронских, на лицу места и на даљину(3).“ Било би добро да су ове међународне препоруке обухваћене Правилником.

Још једна разлика у односу на стари Правилник – нови не доноси сатницу, која је у претходном периоду представљала оптерећење.

Школске библиотеке су често „заробљене“ између формално-правних норми које Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Завод за унапређење образовања и васпитања доносе и – реалности. С једне стране од библиотеке се очекује да буде информационо-комуникациони центар школе, док се с друге стране рад већине школских библиотека заснива се на скромним материјалним могућностима које школа издваја за библиотеку и на ентузијазму појединаца.

Занимање за школску библиотеку и школског библиотекара изражава се кроз разумевање задатака и познавање компетенција. Правни друштвени оквири су неопходни у циљу остваривања професионалног кредибилитета. На законске нормативе, просветне и библиотечке, не треба гледати као рестриктивне и оптерећујуће, већ као подстицајне прописе. Стручни сарадници, односно школски библиотекари, примењиваће их као и до сада – у складу са потребама и могућностима. За успешну примену *Правилника* у пракси неопходно је да школске библиотеке буду финансијски подржане и кадровски осигуране.

(1) Од Одбора просвештенија (1845), школске комисије (1849), преко расписа Министра просвете из 1870. и Закона из 1833. све до Другог светског рата, рад школских библиотека био је децидно на нашим просторима уређиван правилима школске администрације. Десанка Стаматовић, „Настанак и развој школских библиотека: кратак историјски развој“ (Рад представљен на Округлом столу „Развој и васпитна улога школских библиотека“, Београд, 31.10.1997).

(2) Правилник је ступио на снагу 26.6.2012. године, након објављивања у Просветном гласнику бр. 5 (19.6.2012. године). Доступно и на: <http://www.mpn.gov.rs/sajt/page.php?page=201> (преузето 27.10.2012)

(3) IFLA/UNESCO Манифест за школске библиотеке. http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1283 (преузето 30.10.2012)

Авангарда или нови лидери у школама

Слађана Галушка

библиотекар

ОШ „Милорад Мића Марковић“, Мала Иванча

galuska@beotel.net

Кључне речи: школски библиотекар, сарадња, планирање рада, праћење рада, тимски рад, интердисциплинарна настава, информациона писменост

Значење: *Авангарда, авангардни, авангардизам* - претходница, онај ко предњачи, модеран, склоност ка новинама, тежња да се новим идејама измени постојеће стање. *Лидер, лидерство* – онај ко води, вођство, предњачење.

Да ли сте се препознали у овоме? Ако јесте, браво! Ако нисте, пратите упутства у овом тексту, размишљајте о начину рада (радна филозофија), спремности да учите и подучавате и неће вам бити чудно што се школски библиотекар и други стручни сарадници, нарочито ако имају добру међусобну сарадњу, зову новим лидерима у школи. Већина школа код нас има као стручне сараднике библиотекара и педагога (и/или психолога), па се овај осврт на Правилник, а и наслов, односи на библиотекаре и педагоге/психологе.

На моју причу о школском библиотекару као иноватору и лидеру чула сам коментаре да је то претенциозна и преамбициозна изјава. Али, само је на вама да одлучите желите ли да се ваш рад види у школи и ван школе, да будете покретач нових активности, да постигнете више.

Шта треба да зна школски библиотекар?

Одговор је једноставан: све. Јер, он је свезналица, чаробњак за информације, и зна где се одређене информације могу наћи. Припремите се на то да будете најбоље обавештена особа у школи, о томе шта се дешава у школи, наравно, али много више о томе шта се дешава око школе и ван ње, и како раде библиотекар и школе тамо негде у свету.

Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника/библиотекара (Просветни гласник бр. 5/2012.) само је део материјала који библиотекар треба да познаје. За почетак препоручујем да прочитате правилнике и стандарде (образовне и оне који се односе на рад школе).

Ако се томе дода и Стратегија образовања у Србији до 2020. године, за коју је у изради Акциони план, има довољно материјала да библиотекар добије слику о целокупном раду школе и да свој рад усклади са тим.

Ово су документи важни за успешан рад у школи, а успешан рад ће донети и лично задовољство. Каква је веза између свакодневног професионалног рада и личног задовољства? Потпуна; кажу да је лична и радна филозофија, а то је оно чиме почињемо портфолио – исто. Размишљање о себи и послу, као правом и жељеном избору, и осећање среће због добро урађеног посла – то је права животна филозофија.

Пре

Шта је ново у *Правилнику о програму свих облика рада стручних сарадника?*

1. Уједначене области рада свих стручних сарадника и већа могућност сарадње стручних сарадника. Заједно са наставницима они учествују у остваривању образовно-васпитног рада у школи и, како учествују у свим сегментима рада и имају целу слику рада школе, од планирања до праћења и вредновања - од њих се и очекује да буду и иноватори и лидери.
2. Нема сатнице (недељне) по областима рада, али важно је да не занемарите ниједну област у планирању. Организујте активности у складу са потребама ученика и школе и условима рада школске библиотеке/школе и највише времена посветите ономе што најбоље радите.
3. Највећа промена у Програму рада библиотекара је то што нема засебне области Библиотечко-информациона делатност. То је једна од активности у оквиру Праћења и вредновања рада, јер се аутоматизација библиотечког рада (програм за обраду књига, електронски инвентар, каталози, статистика и рад са корисницима), подразумева, иако није урађен у већини школа.
4. Још једна област је измењена. Јавна и културна делатност смештена је у област сарадње са директором и стручним сарадницима, али то не треба да утиче на промену послова које сте досад радили. Ово је, са становишта екстерне евалуације, веома драгоцен делатност

за вредновање рада библиотекара, тј. школе, да планирате и организујете културно-просветне активности.

5. Активности из различитих области се прожимају и повезује се рад библиотекара од планирања до праћења и вредновања целокупног рада у школи. Прилика да budete и авангарда и лидер и иноватор је пред вама, искористите је.

6. Професионални развој, рад у Друштву школских библиотекара Србије и организовање различитих облика стручног усавршавања у школи (у светлу Правилника о сталном стручном усавршавању) јесу кораци ка циљу да budete први и у учењу и подучавању.

Улога библиотекара у школи

Улога школског библиотекара другачија је у односу на досадашњу. Он више није сакривен иза књига, инвентара и каталога, његов посао се много разликује од посла библиотекара у јавној библиотеци, он може да изађе из своје библиотеке и уђе у учионицу, рецимо дигиталну учионицу, и реализује своје активности са ученицима кроз сарадњу са наставницима у дигиталном окружењу.

Посвећеност целоживотном учењу, неформалном и информалном образовању, стручно усавршавање у оквиру школе и ван ње – на семинарима, стручним скуповима уз коришћење савремених информационо-комуникационих технологија за самоучење, императив је успешног школског библиотекара.

Он познаје наставне планове и проналази ресурсе за реализацију садржаја различитих наставних предмета. Промовише важност читања из забаве и задовољства и за ученике и за наставнике. Постаје иницијатор и организатор тематске и интердисциплинарне наставе, интегрише ИКТ и информациону писменост у школски програм. Поседује компетенције за успешну комуникацију и за тимски рад. Сарађује са наставницима и другим стручним сарадницима у школи - у планирању, подучавању и вредновању ОВ рада. Проналази одговарајуће материјале за различите облике учења и примену различитих метода и облика рада. Помаже ученицима да успешно уче, критички мисле, проналазе и на прави начин користе информације. Сарађује са колегама у школи и Друштву, са локалном заједницом и реализује просветно-културне активности школе. Стиче нова знања и професионално се развија, преноси знања колегама и организује различите облике стручног усавршавања у школи.

Како користити Правилник

Основна замерка на текст Правилника је збрка у ставкама, пословима, по областима. Изузимајући ову замерку, Правилник је модеран и предложени послови нас приближавају светским стандардима рада школског библиотекара. Ево предлога послова по областима уз неминовно преплитање, па се у свом плану сами определите како ћете конкретне активности расподелити.

1. Планирање и програмирање ОВ рада

Библиотекар израђује годишњи, месечни, оперативни план, а за часове припрему за час. Планирање започињете увиђањем оног што није добро у вашем послу (вредновање и самовредновање) и планирате побољшање.

Да бисте своје активности повезали са развојним планом школе, можете урадити развојни/акциони план рада школске библиотеке и библиотекара.

Акционим планом библиотекар поставља мисију и визију свог рада и приоритетне области развоја школске библиотеке. Израђује се на основу развојног плана школе и библиотеке, услова рада, потреба ученика и наставника и финансијских могућности. Полазна тачка у изради је процена досадашњег рада: анализа успешних и мање успешних активности – самовредновање.

Анализира се стање у школи и библиотеци, активности из годишњег плана рада по областима, истичу примери добре праксе, области које су на задовољавајућем нивоу и области које треба унапредити.

На исти начин израдите и лични план професионалног развоја. Анализирајте досадашњи професионални развој и компетенције које сте стекли, планирајте како ћете унапредити поједине компетенције и стећи нова знања, и како ћете то применити у свакодневном раду.

Ако сте урадили годишњи план по старом програму, па и неки месечни план, сад је право време да започнете планирање нових активности (и неких старих) на нов начин.

2. Праћење и вредновање ОВ рада

Ово је нова, али веома важна област за школске библиотекарe, која пружа фантастичне могућности да покажете креативност у планирању рада школских активности и организаторске способности у реализацији и праћењу активности. Избор је велики: годишњи план рада школе, школски програм, развојни план и план самовредновања рада школе.

Важно је да познајете наставне планове и, заједно са наставницима и педагогом/психологом, усагласите садржај више предмета ради лакшег организовања часова тематске наставе и школских пројеката.

Ако сте у свом плану повезали остваривање циљева и задатака из ШРП-а са својим задацима, ево прилике да учествујете у реализацији активности и сарађујете са колегама, а онда и да пратите и вреднујете реализацију активности предвиђених ШРП-ом на нивоу школе, укључујући часове тематске, истраживачке и интердисциплинарне наставе. Тако вреднујете свој рад и свој допринос раду школе.

У ову област спада и праћење коришћења ресурса библиотеке у реализацији наставног плана и програма, истраживачки рад библиотекара и коришћење резултата тог рада за побољшање образовно-васпитног рада у школи. Можете проширити знање упознавањем рада школских библиотекара у свету и добити идеје за побољшање сопственог рада и рада школе.

Вођење (аутоматизованог) библиотечког пословања је најмагловитија ставка у Правилнику и постаје немогућа мисија ако у библиотеци нема рачунара и програма за обраду књига и рад са корисницима. Остаје нам да сачекамо да се дефинишу стандарди школског простора и информатичке опреме, што предвиђа Стратегија образовања.

3. Рад са васпитачима/наставницима

Школски библиотекар је „пет у један“: менаџер, библиотекар, наставник, лидер и иноватор. Као менаџер и библиотекар, он брине о фонду библиотеке, набавља књижну грађу (куповина, међубиблиотечка позајмица – кроз сарадњу са јавном библиотеком, поклон...) и обезбеђује друге изворе информација за ученике и наставнике. Има јасну визију развоја библиотеке. Води библиотечко пословање.

Као наставник даје подршку наставном плану и програму, постаје партнер и сарадник у реализацији наставе. Промовише и организује програме за подстицање читања из забаве и задовољства кроз све облике образовно-васпитног рада (редовна настава, ваннаставне активности, културна делатност, међушколска сарадња...). Организује часове из појединих предмета у школској библиотеци и дигиталној учионици и часове тематске/истраживачке наставе. Припрема наставни материјал у електронској форми за поједине часове у сарадњи с наставницима, информише наставнике о догађајима важним за образовно-васпитни рад, подстиче наставнике на коришћење стручне литературе и различитих извора информација и информише наставнике о садржајима електронских извора информација у вези са професионалним развојем.

Ова сарадња води до лидерства. Заједно са педагогом/психологом, библиотекар чини тим за покретање различитих, иновативних активности у школи. Он подржава целокупни оквир школског учења, промотер је целоживотног учења, проналази одговоре на изазове дигиталног окружења и, заједно са педагогом, одговара на педагошке и технолошке промене и уводи нове методе у учењу и подучавању. Школска библиотека постаје место за сарадњу међу запосленима и извор информација за професионални развој.

Библиотекар, иноватор – проналази начин да шири делатност библиотеке ван зидова школе у реалном и дигиталном окружењу. Осмишљава програме и у сарадњи са наставницима реализује их у школи, али и на међушколском, општинском и републичком нивоу. Користи ИКТ: учествује у изради веб стране школе, успоставља електронску комуникацију са ученицима (блог, социјалне мреже...). Тако подржава лични, академски и професионални развој ученика и наставника, промовише рад школе и целу заједницу.

4. Рад са децом/ученицима

Ради подстицања личног, професионалног и социјалног развоја ученика, школски библиотекар сарађује с наставницима у организовању програма и активности за развијање социјалних вештина, промовисање здравог стила живота, заштите човекове околине и подстицање професионалног развоја ученика, као и у организовању превентивних активности које доприносе безбедности у школи.

Библиотекар учествује у развијању образовних стандарда, нарочито за предмете Српски језик и Историју. То су стандарди из области Вештина читања и разумевање прочитаног, Говорна култура, Књижевни језик, Писано изражавање и Књижевност и Истраживање и тумачење историје.

Такође, помаже ученицима у постизању исхода из области информационе, информатичке и медијске писмености који су у вези са наставом ТИО, Информатике и рачунарства и Грађанског васпитања.

Образовни стандарди и исходи остварују се кроз активности из образовно-васпитне делатности и културне и јавне делатности на часовима библиотекара, часовима библиотечко-новинарске секције, заједничким часовима с наставницима, кроз обележавање важних дана и догађаја:

- разговор и промоција читања и учења,
- читање различитих текстова (књижевноуметничких, научнопопуларних и др.) наглас и разговор о прочитаном,
- упућивање ученика у проналажење одговарајућих информација из различитих извора информација (књиге, часописи, интернет...) у различитим облицима (штампани, електронски, мултимедијални), које су им потребне за решавање проблема/задатка, као и упознавање ученика са методама и техникама научног истраживања и библиографског цитирања,
- развијање информационе, медијске и информатичке писмености ученика и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања,
- креативни рад ученика (писање различитих текстова на задате теме, писање текстова за литерарне конкурсе, писање текстова за школски лист, израда ликовних радова као илустрација...),
- презентација радова насталих у реализацији школских пројеката,
- такмичења и јачање самопоуздања ученика.

Библиотекар ће указати предметном наставнику на постигнућа ученика, на она која су изузетна и која наставник може наградити одличном оценом, али и на лоше резултате у некој области, које треба побољшавати.

5. Рад са родитељима/старатељима

Важно је на неки начин укључити родитеље у активности библиотеке/школе ради развијања читалачких навика ученика, нпр. поводом обележавања Месеца књига и Месеца школских библиотека, или кроз реализацију часова тематске/пројектне наставе. У сарадњи са педагогом/психологом и наставницима можете организовати предавања, трибине и радионице за родитеље о безбедности деце на Интернету, конструктивном решавању конфликта и сл.

6. Рад са директором, стручним сарадницима, педагошким асистентом и пратиоцем детета/ученика

У овој области можете планирати послове маркетинга (промоција рада школске библиотеке и школског библиотекара): израдите интернет презентацију школе и/или учествујте у припремању прилога, с наставницима, стручним сарадницима и ученицима направите школски лист или учествујте у његовој изради.

Ту су и просветно-културне активности поводом обележавања важних дана у вези са писменошћу, књигом, читањем и библиотекама... (промоција рада школске библиотеке), сарадња са педагогом/психологом у организовању радионице Вештина комуникације и Толеранција и сл.

Присутвујте стручним већима и наставничком већу - информишите колеге о набавци стручне литературе и постојању електронских извора информација важних за рад наставника/школе.

Сарадња са другим стручним сарадницима потребна је и неопходна. Заједно упознајте наставнике са новим начинима учења и подучавања и укључите их у заједничке пројекте. Укључите се на неки начин у рад школских тимова и упутите наставнике на новине у области професионалног развоја.

7. Рад у стручним органима и тимовима

Тимски рад доприноси стварању и размени нових идеја и повећава ефикасност у раду појединца. Укључите се у рад школских тимова на изради годишњег и развојног плана школе, школског програма и плана самовредновања. Ако тим наставника и стручних сарадника организује часове интегративне наставе, корист је вишеструка:

- корелација садржаја више наставних предмета – будите покретач

- заједничко планирање и реализација часова, израда наставних материјала, праћење и вредновање процеса и радова ученика... - будите инвентивни

- развијање вештина комуникације (запослених и ученика)
- позитиван ефекат на професионални развој - хоризонтално учење, учите једни од других и размените искуства унутар школе, али и између школа
- препознавање снага школе – будите лидер и процените колико сте допринели раду школе кроз одређене активности.

Све то што је било добро искористите у планирању и организовању стручног усавршавања на нивоу школе.

8. Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе

Важна ставка у овој области је рад у Друштву школских библиотекара Србије.

Наравно, добро је бити и члан других стручних друштава, као што је важно сарађивати са другим школама, школским, народним и другим библиотекама на територији локалне самоуправе, са просветним, научним, културним и другим установама на локалном и републичком нивоу.

Кроз ту сарадњу се најбоље промовише професија, рад и постигнућа школских библиотекара.

9. Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање

Осим што пратите коришћења литературе у школској библиотеци, електронски или у неком другом облику, препорука је да водите што детаљнију евиденцију о свом раду:

- дневник рада - таксативно побројане све активности у току дана уз основни опис,
- за часове: подаци о одељењу, активности током часа, учешће ученика, евалуација, препоруке за даљи рад... (ако постоји припрема за час: евалуација ученика, наставника и библиотекара)
- за културно-јавну делатност: ко је иницирао активности, учесници, садржај програма, евалуација...
- месечни извештај о раду, у односу на планиране активности по областима рада (оствареност задатака, трајање реализације појединих активности, препорука за даљи рад, допуне и измене плана за наредни месец...)
- за стручно усавршавање: врста активности, трајање, ефекти, примена наученог...

Урадите анализу и вредновање рада школске библиотеке и школског библиотекара у току школске године кроз самовредновање и повратне информације које добијете од ученика, колега у школи и ван школе, локалне заједнице, екстерног вредновања...

Размишљајте о свом раду, припремајте професионалну и личну филозофију, процените колико сте остварили циљеве и задатке из личног плана професионалног развоја.

Обнављање и утврђивање градива

Сада

Стручни сарадници – нови лидери школе

И педагог и библиотекар помажу наставнику на унапређивању и осавремењивању васпитно-образовног рада - један као стручњак за област учења и подучавања, а други као стручњак за проналажење и коришћење информација уз употребу савремених ИКТ-а. Заједно, они подстичу децу на учење, развијају и побољшавају писменост код деце (читалачку, научну, информациону, медијску) и омогућавају развијање/усвајање образовних стандарда код деце. Стварају услов за интердисциплинарни приступ настави и електронско учење, мотивишу ученике (и наставнике) за оспособљавање за самостално учење и образовање током целог живота.

Стручни сарадници немају утврђени распоред часова. Они могу да испитају интересовање ученика за поједине теме, а онда да планирају активности (пројекте, радионице,...). Радом са ученицима о темама које су им занимљиве и укључивањем наставника у те активности (наставне и ваннаставне), надокнађује се оно што недостаје класичној предметној настави – учење за живот, а не учење за школу. Тада је лакше применити другачије облике и методе рада који захтевају већи ангажман ученика и наставника.

Стручни сарадници учествују у планирању свих облика рада школе, и прате и вреднују оствареност активности, сарађујући са наставницима и директором. Сарађују са

родитељима, локалном средином и организацијама, ради успешнијег рада школе, и промовишу рад школе.

Тако на најбољи могући начин развијају и компетенције за свој рад. Они поседују знања и вештине које их чине стручњацима у више области: познају наставни план и програм и стручњаци су у својим областима рада, поседују успешне комуникационе вештине и раде добро са другима у тиму.

Библиотекар и педагог – лидери у раду школе, упућују наставнике на новине у области професионалног развоја, организују различите облике стручног усавршавања у школи и подстичу целоживотно учење свих запослених.

Надам се да ће вас ове идеје расположити и да ћете о њима размишљати.

Добродошла је и свака друга идеја, која ће вам посао учинити забавнијим и подстаћи вас на креативност и иновацију а на крају дана донети и лично задовољство.

Да ли се данас осећате авангардно, или лидерски?

[1] Правилник о стручно-педагошком надзору (Сл. гласник РС, бр. 34/2012), Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника (Сл. гласник РС, бр. 13/2012), Стандарди компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја (Београд, април 2011), Образовни стандарди за крај обавезног образовања (Просветни гласник РС, 2010), Образовни стандарди за крај првог циклуса обавезног образовања и васпитања за предмете српски језик, математика и природа и друштво (Просветни гласник РС, бр. 5/2011), Стандарди квалитета рада образовно-васпитних установа (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2010)

Нови правилник о раду школских библиотекара

Миле Пенков

библиотекар

ОШ „Десанка Максимовић“ Чокот, Ниш

penkowmile@gmail.com

Кључне речи: школска библиотека, стручни сарадници, нови правилник, области рада, промене

Увод: Поглед уназад

Системско уређивање рада школских библиотека у нашим основним и средњим школама током неколико прошлих деценија происходило је (макар и као случајни резултат) из периодичних реформи целине образовног система Републике Србије. Организација библиотечког пословања и активности библиотекара у образовним установама почев од 1945. године била је регулисана општим законским прописима и подзаконским актима из двеју области: образовања и васпитања и библиотекарства,⁽¹⁾ а школска библиотека је посматрана као део ова два система, који су се прожимали и допуњавали у својој просветитељско-културној мисији. За функционисање школских библиотека били су задужени учитељи и наставници, уз стручну подршку и надзор матичних служби јавних библиотека. Истовремено, школске библиотеке имале су у сеоским срединама улогу месних библиотека, а библиотекари - просветни радници били су кључни чиниоци систематског описмењавања народа у поратним временима, организатори сеоских читаоница и реализатори културних програма којима је подизан општи цивилизацијски ниво становништва.

У прве две деценије послератне југословенске државе образовање је, као темељни сегмент друштвеног живота, сагледавано у свим основним и пратећим правним документима претежно из призме идеолошке стварности, али и са тенденцијом прогреса у развоју просветног система (Закон о седмогодишњем основном образовању из октобра 1945; Устав ФНРЈ, усвојен 31.1.1946; Уставни закон из 1953; Општи закон о школству, донет 25. јуна 1958; републички Закон о основној школи, донет јула 1959, са новим наставним планом и програмом за основну школу према оквирном плану за СФРЈ; Устав СФРЈ из 1963; Закон о средњем школству, донет 1967). Од великог значаја за устројство библиотечке делатности у образовним установама било је доношење првог Закона о библиотекама Србије, 1960, а нешто касније и новог, 1965. године.

Седамдесетих година прошлог века рад школских библиотека је први пут нормативно сагледан кроз прописе из области образовања и васпитања. По проглашењу новог југословенског Устава (1974), донети су исте године и Закон о основном образовању и васпитању и Закон о средњем образовању и васпитању, а крајем 1976. године је Скупштина Србије, на предлог Просветног савета, усвојила *Јединствене основе основног васпитања и образовања*. Просветни савет Републике Србије исте године

доноси *Заједнички план и програм образовно васпитног рада у основној школи*, а свака школа уноси у њега конкретне допуне. По доношењу Закона о основном образовању и васпитању у децембру 1978. и Закона о средњем усмереном образовању и васпитању јула 1979, школама је дата могућност да, на основу Статута школе и на предлог Савета школске библиотеке и уз претходно разматрање од стране Наставничког већа, донесу свој *Правилник о организацији и раду школске библиотеке основне (средње) школе*.(2) Уз опште одредбе (I одељак) и формулисање задатака библиотеке (II одељак), одређивање појмова библиотечких фондова и начина изградње и управљања њима (III одељак: Библиотечки фондови), овим правилником се регулишу и организација рада библиотекарa (IV одељак: Самоуправа и руковођење), као и специфичне области рада (V одељак: Рад са читаоцима, VI одељак: Информативна делатност, VII одељак: Заштита књижних фондова). Паралелно са прописима из образовања, за послове из делокруга библиотечно-информационе делатности примењивани су прописи из области библиотекарства - на основу чланова 25-27. Закона о библиотечној делатности(3). Овим системским решењем школе су на себе преузеле основно управљање библиотеком као делом васпитно-образовне целине, док је матичност јавних библиотека временом релативизиована, а понегде неповратно изгубљена или сведена на добровољност.

Први целовитији програмски приступ проблематици рада библиотеке у основној школи остварен је тек осамдесетих година, са усвајањем новог *Заједничког плана и програма васпитно-образовног рада*, чија је примена отпочела 1. септембра 1985. године. Саставни делови овог документа била су и поглавља *Школска библиотека* и *Основе програма рада школског библиотекарa – медијатекарa*. Програмом рада обухваћена су сва важна подручја рада библиотеке, почев од техничких радних услова (простор и опрема), преко библиотечног фонда, кадровског питања, па до посебних области рада библиотекарa – медијатекарa, као што су: васпитно-образовна, библиотечно-информативна, културна и јавна делатност и стручно усавршавање библиотекарa.(4) Овај правилник о раду школске библиотеке коришћен је у току кратког периода важења Закона о усмереном образовању и васпитању, који је усвојен априла 1986. и важио је до 1992. године, када је донет нови Закон о основној школи(5), све до доношења новог правилника, 1994. године(6).

Правилник о програму рада стручних сарадника у основној школи из 1994. године садржао је следећих шест делова: I Циљ и задаци; II Планирање и програмирање рада; III Васпитно-образовна делатност; IV Библиотечно-информациона делатност; V Културна и јавна делатност; VI Стручно усавршавање. У оквиру васпитно-образовне делатности библиотекарa налазе се и засебно издвојени „Рад са ученицима“ и „Сарадња с наставницима и стручним сарадницима“; међутим, опис свих ових послова је штур и таксативан, без неопходних образложења, упутстава и усмерења.(7) Овај правилник је важио све до доношења новог (2012), дакле и у време када је донет најпре један (Закон о основама система образовања и васпитања, који је ступио на снагу 25.05.2003. године/8/), па други основни просветни закон (Закон о основама васпитања и образовања/9/).

Програмско поимање области рада библиотекарa, које је присутно у поменутом Правилнику, постоји и у *Водичу за увођење у посао библиотекарa школских библиотека*.(10) Овде се посебно разматра свака од следећих области: Планирање и програмирање рада; Сарадња (са ученицима, наставницима, педагогом и психологом,

директором и шефом рачуноводства, родитељима, колегама из актива, издавачима, ментором); Библиотека – место културних дешавања у школи. Необично је (и нејасно) то што се у основном тексту у оквиру разматрања области рада библиотекара говори и о библиотечко-информационој делатности - а да се она не именује као област рада, већ се може препознати у додатном делу *Водича* који садржи прилоге. У првом од њих се даје „листа могућих елемената месечног планирања рада“ (с тим да „понуђена листа није коначна и није апсолутно обавезујућа“): Планирање; Васпитно-образовни рад; Сарадња са наставницима, директором, сарадницима; Библиотечко-информациона делатност; Остали послови.(11)

Како би и синхроно поткрепили проблематику коју разматрамо у даљем тексту, остварићемо и летимичан увид у решења која, у погледу одређења области рада стручног сарадника школског библиотекара, даје још један актуелни (такође подзаконски) документ, *Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника*, (12) који је ступио на снагу половином априла 2012. Те области рада, од којих се полази приликом процене остварености образовно-васпитних циљева, јесу за библиотекара: *уређеност фонда, рад са ученицима, сарадња са наставницима, информативно-документациони рад и културни и јавни рад*. Иако у даљим појашњењима задатака и обавеза у погледу остварености образовно – васпитних циљева у овим областима рада има извесних одступања, може се закључити да је такво груписање области рада библиотекара скоро у потпуном складу са традиционалним одређењем делокруга рада библиотекара у основној и средњој школи. Тако област рада под називом: *уређеност фонда* одговара ранијој области *библиотечко-информациона делатност*, док *рад са ученицима* и *сарадња са наставницима* чине заједно *васпитно-образовни рад*; *информативно-документациони рад* и *културни и јавни рад* такође чине једну целину.

Уз прихватање неминовности да се библиотекарство у образовању све више мења и иновира у смеру приближавања школског библиотекара савременом, универзалном педагошком профилу стручног сарадника, ипак је нејасно откуда крупан несклад, па и раскорак у одређивању области рада у једном и другом правилнику, иако су објављени исте године, донети од стране истог министарства. Јер, новим правилником је нарушено, односно разбијено јединство традиционалних области рада библиотекара у школи, тако што је одређено да постоји девет области рада библиотекара – као код осталих стручних сарадника.

Доношење новог правилника

У складу са потребама времена и модернизацијом нашег образовног система, послови и улога библиотекара у образовној установи сагледавају се и спецификују у оквиру шире схваћене групације стручних сарадника.

Према Члану 116. актуелног Закона о основама васпитања и образовања, *стручне послове у школи обављају стручни сарадници: психолог, педагог и библиотекар, у музичкој школи – психолог, педагог, нототекар и медијатекар, а у школи за образовање одраслих – андрагог, психолог и библиотекар*.(13) Члан 119. овог Закона даје и сумарни обухват

послова ове специфичне групе унутар ненаставног особља школе, узимајући их као целину, тако да... *задатак стручног сарадника јесте да својим компетенцијама, саветодавним и другим облицима рада унапређује образовно-васпитни рад и сарадњу са родитељима, односно старатељима у установи, да прати остваривање утврђених стандарда постигнућа, пружа подршку наставницима и васпитачима за унапређивање њиховог образовно-васпитног рада, у складу са принципима, циљевима и стандардима постигнућа, помоћ наставницима у развијању индивидуалних образовних планова и помоћ деци, ученицима, родитељима, наставницима и васпитачима, по питањима која су од значаја за образовање и васпитање и развој професионалне каријере ученика.*(14)

Оно што основни закон даје у уопштеном виду касније разрађују подзаконски прописи. Међутим, низ недоречености и нејасноћа постоји како у оном старом, тако и у новом правилнику - иако је намера аутора засигурно била да својим решењима буде ближи и примеренији оном што је наша реална ситуација и оквир за развој ове професије у будућности.

У уводним деловима *Правилника* најпре се разматрају циљеви и задаци рада стручног сарадника школског библиотекарa, уз одређење према целини документа, а уједно и према његовом садржају: „Програм рада школског библиотекарa обухвата задатке и послове из области образовања и васпитања, као и библиотечко-информацијске послове из домена културних и уметничких аспеката образовања“.(15)

У овом наводу се описно назначавају некадашње (прошлим правилником прецизиране) области рада школског библиотекарa, односно „задаци и послови“ из области образовања и васпитања. И већ у тим почетним именованима постоји мали раскорак: послови „из области образовања и васпитања“ касније нису квалификовани као „васпитно-образовни“, већ само као „рад са ученицима“ и „рад са наставницима“, тј. изостављен је атрибут: васпитно-образовни.

Иако се (и то само овде) говори о „библиотечко-информацијским“ (16) пословима (а не о „библиотечко-информационим“), они се нигде више не наводе као део програма, већ се та традиционална област рада школског библиотекарa (по којој је овај стручњак, односно стручни сарадник и добио име!) развија у више делова и укључује у друге области рада. Поред тога, у овом контексту се може схватити да се ради о „библиотечко-информацијским“ пословима „из домена културних и уметничких аспеката образовања“. Дакле, овде се синтагма „библиотечко-информацијски послови“ односи на домен културних и уметничких аспеката образовања - што је у потпуности нејасна конструкција. Очекивало би се да су то сасвим одређене активности школског библиотекарa; међутим, ако су аутори желели да истакну овај аспект у области образовања (настојање које се и може разумети у одређеним околностима), онда је то учињено без логичног приступа.

Област рада 1. Планирање и програмирање образовно-васпитног рада

Ова област рада је неопходни предуслов сваке функционалне и креативне делатности у оквиру школског система, па и организације активности школског библиотекарa. Њему се наизглед омогућава да сам планира своје активности, међутим, показује се да то мора

чинити уз битна прилагођавања, како у односу према датим околностима, тако и према потребама других, уз повиновање нечијим (заправо тимским) критеријумима. Тиме он неминовно губи самосталност у планирању и реализацији својих активности.

Сем позивања на законски обавезно креирање годишњег и периодичних планова, овде се предвиђа планирање и програмирање набавке библиотечке грађе, рада са ученицима, рада библиотечке секције, развоја библиотеке. Међутим, недостаје планирање и програмирање сарадње са наставницима, односно учешћа библиотекара у наставном процесу (припрема, реализација, истраживачки радови ученика и наставника). Поред тога, пошто некадашња јавна и културна делатност библиотекара није више посебно издвојена активност (већ је укључена у низ тачака које говоре о сарадњи), то библиотекар није у обавези да прави свој посебни план културних и јавних активности, већ се укључује у глобални план културних и јавних активности школе - преко области *Рад са директором школе...* Поставља се питање: Због чега школски библиотекар нема право и обавезу да учествује у планирању и реализацији школских културних и јавних манифестација, наступа деце, односно ученика, медијског представљања школе - ако то предвиђају тачке 9. и 15. у оквиру истоимене области рада код педагога школе? И да планира и програмира своје појединачне активности, које, свакако, реално и остварује кроз учешће у припреми и реализацији тих школских манифестација?

У 5. одељку – *Планирање развоја школске библиотеке и набавка библиотечке грађе, потребне за реализацију наставе и образовно – васпитног рада* – јавља се питање да ли је грешка у слову, па је уместо: *а* стављено: *е*, и онда би било: „планирање набавке“, што јесте логичније. Овако произилази да су планирање развоја библиотеке и набавка библиотечке грађе у истој области. Можда је било боље да се планирање набавке библиотечке грађе потребне за реализацију наставе повеже са планирањем набавке литературе и периодичних публикација за ученике и наставнике?

Једна од дилема и нелогичности је и то што „учешће у изради годишњег плана рада и вредновања рада установе“ није управо део области која је везана за планирање и програмирање (како је код педагога, на пример), већ је у области „Праћење и вредновање образовно-васпитног рада.“(17)

Овде се у тачки 4. предвиђа „израда програма рада библиотечке секције.“(18) Нигде у даљем тексту *Правилника* нема говора о вођењу секције (дакле нити у оквиру области *Рад са ученицима*, ни у области *Рад са наставницима*, као заједничка активност, на пример - сем у *Препорукама за остваривање програма*, где је поновљена обавеза школског библиотекара да „посебно разрађује програм рада стручне библиотечке секције чији је стручни водитељ.“ Отуда се поставља питање да ли је вођење библиотечке секције обавеза или могућност; чим се прописује правилником, онда је то обавеза која би требало да важи за сваког стручног сарадника школског библиотекара, уз усаглашавање са задацима и позицијом библиотекара унутар васпитно-образовног процеса. Јер, уколико библиотекар води библиотечку секцију - он конкретно обавља васпитно-образовни рад попут осталих наставника у школи, којима се то рачуна као део наставне норме (један час недељно, четири часа месечно, више од тридесет годишње), и што се мора негде назначити, регистровати (у Дневнику ваннаставних активности и другим евиденционим књигама).

Поставља се питање зашто би стручни сарадник библиотекар морао да води ову секцију - када он не спада у наставно особље и када ни остали стручни сарадници немају час секције.

Нигде се у *Задацима школског библиотекара* не наводи нити да он држи часове библиотекарства, нити да води било какву секцију, а опет се то спомиње и овде и касније, у *Препорукама за остваривање програма*.

Област рада 2. Праћење и вредновање образовно-васпитног рада

У исто именованој области рада код стручног сарадника педагога прецизно се наводе послови који сасвим логично припадају овој области рада, што скоро у потпуности може важити и за библиотекара (1. Систематско праћење и вредновање васпитно-образовног, односно наставног процеса развоја и напредовања деце, односно ученика, 2. Праћење реализације васпитно-образовног, односно образовно-васпитног рада, 3. Праћење ефеката иновативних активности и пројеката, као и ефикасности нових организационих облика рада...).

Међутим, очигледно је да то што важи за педагога не важи и за библиотекара, из нама непознатих разлога. Парадокс је да су овде испуштени послови везани за праћење и вредновање образовно-васпитног рада (што чињенично постоји под истим именом код стручног сарадника педагога), а унети су неки други којима ту није место.

Није јасно из којих је разлога једно традиционално подручје рада, библиотечко-информационо, унето у правилник као део области *Праћење вредновања образовно-васпитног рада*, са следећим одређењем: „Вођење аутоматизованог библиотечког пословања, са увидом у наставне планове и програме рада школе“ (а описано је у 2, 3. и 5. одељку ове области).(19) Такође, једна од најважнијих библиотекарских активности - формирање и неговање фонда, смештена је у област 6. *Рад са директором, стручним сарадницима, педагошким асистентом и пратиоцем ученика* (у тачкама 1. и 5), и то збирно, у оквиру сарадње са већима наставника, педагога, психолога и у вези са набавком и коришћењем књижне и некњижене грађе. Није јасно шта ће то у овој области и зашто то није макар у области везаној за сарадњу са наставницима (ако већ није издвојено у једну посебну област). Примера ради, ови послови су у *Правилнику о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника* одвојени у посебну област, која углавном одговара стандардном схватању библиотечко-информационих послова: *Уређеност фонда* (Обезбеђује библиотечку грађу којом се подржава целокупан наставни процес; Планира набавку наслова у складу са испитаним и утврђеним потребама и интересовањима ученика и наставника; Прати текућу издавачку продукцију у складу са потребама школе; Изналази разноврсне начине за обнову књижног и некњижног фонда; Уводи у фонд нове носаче информација; Брине о заштити и очувању књижне и некњижне грађе; Ради на аутоматизацији укупног библиотечког пословања).(20)

Област рада 3. Рад са наставницима

Само именовање области „Рад са наставницима“ у супротности је са називом професије (или само: радног места?) школског библиотекара. Ваљда се ради о сарадњи – какав је то „рад са наставницима“ - ако је у питању стручни сарадник? Сарадња се остварује са наставницима, а рад са ученицима. Поштовање односа сарадње библиотекара са наставницима постоји у *Правилнику о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника* - где библиотекар са наставницима сарађује, а са ученицима ради (*Сарадња са наставницима, Рад са ученицима*). Овде то није случај, из незнатих разлога. У оквиру ове области је и информативни и маркетиншки рад школског библиотекара, који би требало да буде у области која се односи на јавни и културни рад (самог библиотекара, или читаве школе, евентуално у ингеренцији директора школе и целог за то одређеног тима, и уз учешће наставника). Иако ово јесте у домену сарадње с наставницима, мислимо да је постојала логичнија могућност - да се ти послови ставе у посебну област, нпр. информисање чланова библиотеке или културни и јавни рад, евентуално и библиотечко-информациона делатност.

У истој овој области није јасно ни то због чега овде није и сарадња са стручним већима наставника у вези са набавком књижне и некњижне грађе – већ је то део области б. *Рад са директором, стручним сарадницима...*(21)

Наводи се овде, поред осталог, да послови библиотекара обухватају и „организовање наставних часова из појединих предмета у школској библиотеци“. Говори се о одржавању часова у школској библиотеци, али се не прецизира да ли се ради о редовној настави, о часовима секције, припреми такмичара, допунској и додатној настави. Да ли се ту мисли на часове које изводи наставник (учитељ) а библиотекар је у улози обезбеђења „логистике“, тј. наставног материјала, лектире, приручника, или са задатком претходног упућивања ученика у вештине истраживања? Уколико то јесу заједнички часови, да ли се они библиотекару признају као наставни часови, или се то приписује само наставнику – односно да ли је притом школски библиотекар уистину равноправни учесник непосредног наставног рада са ученицима? Ако је то заједничка активност библиотекара и наставника, на истом часу, са истим ученицима, а не само активност у смислу стручне подршке наставнику.

У овој области рада библиотекара не види се (а ни у осталим) да он обавља одређене медијатечке послове, као вид сарадње са наставницима (стручним сарадницима, директором школе...). Ко у школи онда брине о томе, ко помаже наставницима у припреми савремених наставних материјала за редовне часове и часове секције, ко има улогу подршке у припреми и реализацији трибина, приредби, културних и књижевних програма који захтевају коришћење медијатечке грађе и техничке опреме – ако не школски библиотекар? Колико јуче је у основим школама постојало радно место медијатекара (понегде га има и сада, сачувало се), а у новом правилнику се ови послови и не помињу, као да је сваки наставник већ информатички оспособљен и медијатечки описмењен, или као да се та писменост не развија и унапређује с развојем технологија и нових медија, него се стиче једном и за свагда.

Област рада 4. Рад са ученицима

Поставља се питање зашто ово није „образовно-васпитни рад“. Не „рад са ученицима“, већ „образовни рад“, уз онај „васпитни“. Образовни рад није у делокругу конкретне делатности педагога, па ни психолога, свакако, али, рецимо, када учитељи или наставници српског језика обрађују са ученицима материју која је везана за медијску културу, књигу (часопис, радио, телевизију, интернет) као медиј – то је „васпитно-образовни рад“, а када то чини библиотекар (по струци такође наставник разредне наставе или наставник српског језика, неког страног језика, како тренутно каже *Закон о врсти стручне спреме...*), онда то није „васпитно-образовни рад“, већ „рад са ученицима“. Библиотекарев труд да се индивидуалним и групним облицима рада ученицима практично омогући усвајање нових знања – третира се, изгледа, као мање вредан од труда наставника (учитеља).(22)

У новом правилнику предвиђена је и обавеза библиотекара да систематски припрема, односно „обучава“ ученике „за самостално коришћење различитих извора знања и свих врста информација у настави и ван ње“, као и да „обучава за употребу информационо-библиотечког апарата у складу са њиховим способностима и интересовањем“ - што припада наставничким компетенцијама. Библиотекар мора притом да одговори свим усвојеним стандардима (исходима или постигнућима) у овој области, те се он и на тај начин издваја из редова стручних сарадника педагога и психолога, пошто обавља непосредну наставну активност, попут предметних наставника. „Систематско обучавање“ (ако и прихватимо овај нимало педагошки термин) на пољу информатичке писмености - јесте активност блиска практичном делу часа данашње информатичко-техничке наставе (часови Техничког и информатичког образовања, односно Информатике и рачунарства, у основној школи). Библиотекар (као и ти предметни наставници) систематски подучава, а не обучава.

У одељку 7. ове области рада библиотекара налази се низ различитих активности које су овде просто набацане, без неке логичке повезаности, или бар разврставања према својој природи.

Није јасно шта значи синтагма „упознавање са радом школских секција“. Како библиотекар да „упознаје“ ученике с радом других школских секција, сем, евентуално, своје секције?

Сви стручни сарадници имају могућност и обавезу држања радионица, наменских или пригодних предавања (наставницима на наставничким већима, или ученицима у оквиру одређених програма и пројеката), али се нигде у позитивним законским текстовима не говори о часовима, јер би то излазило из оквира њихових компетенција и одговорности. Иако би требало да се ослони на онај основни закон - Закон о основама образовања и васпитања, где се у опису послова не наводи да библиотекар држи часове (као ни други стручни сарадници), у новом правилнику спомињу се (у загради) часови библиотекарства и школске секције, и то у контексту развијања навике код ученика да долазе у школску и јавну библиотеку и да учествују у њеним културно-просветним активностима у складу са својим интересовањима и потребама („часови библиотекарства и упознавање са радом школских секција; читање, беседништво, стваралаштво, такмичења, квизови о прочитаним

књигама, развијање комуникацијских вештина код ученика и сл.). Не види се чији су то часови, да ли библиотекара или наставника српског језика. Ако се под тим подразумевају самостално организоване радионице или часови за ученике, то се негде мора прецизно евидентирати као облик образовно-васпитног рада са ученицима, а не стављати у заграду, у контексту „стимулисања ученика...“ Часови библиотекарства су „прави“ часови, облик васпитно-образовног рада са ученицима који подразумева остварење сложених и прецизно одређених педагошких циљева, а не једноставно „обучавање“ или „стимулисање“. Сем тога, није јасно зашто нигде у основном тексту правилника који говори о задацима стручног сарадника библиотекара нема говора о часовима библиотекарства и часовима секције - а то се помиње касније, у допунском тексту. Без појашњења, већ само у назнакама, у истом нивоу са „развијањем комуникације код ученика“ (ваљда: „комуникацијских вештина“, а не самог феномена)?!

Дакле, ако се од библиотекара очекује држање часова библиотекарства, то значи да он обавља наставну делатност и да те часове треба планирати, програмирати, спремити и стандардизовати као и часове осталих наставника. Зашто часови библиотекарства не би били подједнако вредновани као часови других наставника (српског језика, као природног методичко-методолошког окриља) – уколико их држе школски библиотекарски а не наставници и учитељи? Планирање и реализација наставних часова (часова из области историје и теорије писмености, комуникологије, културе медија, методолошких и информационих наука) претпоставља и то да школски библиотекар своје часове мора уписивати како у свој лични, тако и у Дневник наставног рада конкретног одељења, као што то чине и наставници.

Уколико држи наставне часове, библиотекар припада и наставном особљу, а не само стручним сарадницима. Он је стручни сарадник за своје колеге у настави, док је у односу према ученицима васпитач и педагог (у ширем смислу речи), уједно и наставник, као и други наставници у редовном наставном процесу. Дакле, он не пружа никакве „услуге“ ученицима, већ их учи, односно подучава, помаже им у учењу, истраживању, методички и методолошки их усмерава. Држи им и часове, али „формацијски“ не припада наставном већ ненаставном особљу, заједно са психологом, педагогом, социологом, социјалним радником... И тако бива третиран иако има обавезу држања часова (чим то стоји у Правилнику, макар и у загради), које мора планирати и остварити по свом Годишњем плану и програму рада.(23)

Са усвајањем образовних стандарда (тј. исхода и постигнућа) за сваки појединачни предмет – постоји много непознаница и запитаности у погледу улоге и конкретних задатака школског библиотекара у овом процесу. Да ли то значи да се тиме одустаје од постављања стандарда за рад школског библиотекара, тиме што ће он бити „придружен“ наставнику као његов асистент и помоћник, радник на обезбеђењу наставног материјала („чувено“ фотокопирање, досад сврставано у „остале послове“) и праћењу наставног процеса, без обавезе да поседује и сопствене стандарде у васпитно-образовном раду?(24) У том случају, иако припада тзв. ненаставном особљу, он би био равноправан са наставником у обавезама испуњавања тражених стандарда, те би их морао унети и у свој лични *План и програм рада школског библиотекара* за сваки месец, па и у план наставног часа у коме учествује. Иако се помињу као могућност, у новом правилнику се не говори о

томе какви ће то часови бити, какав ће и чији стандард подржати (претпостављамо да ће то бити стандарди наставе српског језика и историје, јер ће се преузимати или активно подржавати часови колега учитеља и наставника). А како ће ове часове држати они који за то нису компетентни - наставници других предмета, затечени на овом радном месту (школског библиотекара) као наслеђе прошлих времена, или као последица претходних (и актуелних) системских компромиса и кадровских промашаја? Или, како часове библиотекарства и медијске културе реализују наставници стручних предмета у средњим школама, постављени на радно место библиотекара? Имају ли они довољно компетенција и знања за остваривање ових обавеза?

Област рада 5. Рад са родитељима односно старатељима

Ова је област уређена коректно, али штуро (само две тачке). Недостаје сарадња која се испољава кроз учешће родитеља (присуство, праћење, активно суделовање) у програмима које организује библиотекар (трибине, културни програми), директне контакте, позајмљивање грађе родитељима за задовољење њихових личних културних и читалачких потреба. Недостаје и оно најважније: заједничка брига, неговање и развијање читалачких потреба и информационе културе ученика.

Област рада 6. Рад са директором, стручним сарадницима, педагошким асистентом и пратиоцем ученика

Ова област садржи обиље послова и задатака који су се до сада налазили у другим областима рада. Оваква њихова концентрација, и то у области рада која је у ингеренцији директора школе – говори о томе да је библиотекар сада само део стручног тима сарадника, те да се многе некадашње његове активности више не могу ни планирати нити спроводити одвојено, односно самостално. Тако су јавне и културне активности библиотекара унете у ову област рада, а не у област 3. *Рад са наставницима*. Из тога произилази да библиотекар не остварује директну сарадњу с наставницима у припреми и реализацији школских приредби и других јавних школских манифестација (спортски сусрети, посете писаца, концерти, позоришне представе, обележавање значајних јубилеја), већ то чини са директором и другим стручним сарадницима...(25)

Културне активности у школи јесу плод заједничког рада наставника, ученика, стручних сарадника и директора школе, али се очекује да библиотекар овај делокруг свог рада реализује пре свега у договору са наставницима који планирају и остварују школске приредбе, литерарне и ликовне конкурсе, књижевне и друге културне програме, спортске сусрете и слично, а свој план културних активности усклађује са плановима одговарајућих актива (учитеља, наставника српског језика, наставника музичке и ликовне културе...). Ако је тако као што је овде дато, онда то значи да је библиотекару одузета могућност планирања и иницијативе у остваривању сопствених културних активности у библиотеци, па и оних и око ње, у ширем школском окружењу – у њиховој реализацији ће бити упућен на сараднике и директора, те ће бити само извршилац упутстава и налога. У 5. одељку понавља се одредница из одељка 1. у вези са набавком и коришћењем књижне и некњижне грађе, односно организацијом рада библиотеке, а у сарадњи са стручним већима наставника, педагогом, психологом и директором школе. Међутим, није јасно

зашто се ова сарадња не помиње ни у области *Рад са наставницима*, где јој је природно место - а сама активност није нигде издвојена као засебна, у оквиру библиотечно-информационе делатности.

На почетку одељка 4. каже се: “Припрема заинтересованих за реализацију мултидисциплинарних пројеката, изложби....“ Овде недостаје једна реч, не назире се која. Није јасно како ће то библиотекар „припремати заинтересоване“ (ученици, наставници?)... – а да у томе претходно не учествује као планер, организатор, подржавалац, асистент, стручни консултант, методичар.

У областима рада 7, 8. и 9. (**Рад у стручним органима и тимовима; Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе; Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање**) предвиђени послови су у оквирима реалног, с тим да има недоследности у погледу њиховог разврставања по областима. На пример, у области 8. наведена је сарадња са стручним друштвима (рад у оквиру Друштва школских библиотекара Србије не може бити сарадња, већ чланство које подразумева учешће у раду), као да то за библиотекара није и основа за професионални развој. Предвиђа се (одељак 3.) сарадња са библиотекама свих типова и нивоа, али само „по питању размене и међубиблиотечке позајмице“ али не и у оквиру заједничке реализације читалачких пројеката и културних манифестација, креирања програма стручног усавршавања и њиховог похађања или пак стручне подршке матичних јавних библиотека.

Остало је нејасно то како су у истој области (9.) нашли и стручно усавршавање библиотекара и вођење документације и припрема за рад. Заправо, припрема за рад библиотекара уопште није размотрена, иако је има у наслову одељка. На пример, у области рада библиотекара под називом *Рад са наставницима* предвиђа се „организовање наставних часова из појединих предмета у школској библиотеци“. Не прецизира се шта то уистину значи. Али, било да се библиотекар овде појављује у активној улози наставника, или је асистент предметном наставнику, он треба за то да се припреми, као и наставник. И да ли у том случају библиотекар има право на наставну припрему за час, и то код своје куће, могућност какву има колега наставник на истом задатку (два сата дневно као кућна припрема за рад у школи)? Или се подразумева да своју припрему за час библиотекар има обавити у просторији школске библиотеке, с обзиром на то да се у њој пошто се ту, претпостављено, налази сва неопходна грађа? А шта ако те грађе у библиотеци нема? Или библиотека не поседује рачунар и интернет? Иако ту исту припрему за час у библиотеци може обавити и наставник, ипак се њему омогућава и признаје припрема у кућним условима, док право на то библиотекар нема (па проводи све своје радно време у библиотеци или око библиотеке). Међутим, у овом правилнику се не види да библиотекар уопште има право на припрему за рад (не само онај наставни, тј. предвиђене „часове библиотекарства“ и „часове секције“ – уколико се тако процењују ове обавезне библиотекарске активности).

Примедба на изостанак припреме за рад односи се и на све остале библиотекарске послове, који захтевају и одређену истраживачку и претходну делатност како би се адекватно обавили.

Квалитетне послове праћења издавачке понуде лектирне, белетристичке и стручне литературе, као и медијатечког материјала - школски библиотекар не може обављати само из просторије библиотеке (уколико у библиотеци уопште постоји интернет-веза), већ и кроз сталну комуникацију и „жив“ дијалог са књижарима, издавачима, библиотекарима јавних и школских библиотека, познаваоцима музичких и ликовних дешавања, уметницима, књижевницима, музичарима... И припрема за јавни и културни рад школског библиотекара не може се вршити само у просторији библиотеке, јер она захтева одређени временски период проведен тамо где ће се добити информације, видети, чути, разговарати и уговорати програми, гостовања, посете...

Зачуђујуће је и то што је библиотекар на овај начин стављен у неравноправан положај у односу на друге стручне сараднике, којима се признаје право на припрему за рад, што се види у одељку 3. у истоименој области рада за стручног сарадника педагога: „Припрема за све послове предвиђене годишњим програмом и оперативним плановима рада педагога.“

Препоруке за остваривање програма

Иако се на почетку овог дела правилника каже да је он усклађен са више закона који се баве подручјем образовања, остају иза њега многа отворена питања. Поред тога, и саме *Препоруке* су у много чему неадекватне и недоречене, односно делују као понављање стереотипних и неаргументованих исказа, којима се, дакако, потврђује сврсисходност самог документа. Овде, заправо, нема никаквих препорука, нити појашњења и конкретних упутстава, што би се очекивало од „препорука“, већ се просто ређају опште и добро познате чињенице о неопходности постојања планова и програма рада, уклопљених у целину образовно-васпитног процеса, ради остваривања циљева и задатака средњег и основног образовања и васпитања...

Препорукама за остваривање програма указује се на то да школски библиотекар „посебно разрађује програм рада школске библиотечке секције чији је стручни водитељ“. Овде није јасно да ли је он самоиницијативно „стручни водитељ“ секције или је то по *Правилнику* обавезно; примећујемо и да се у ранијем опису послова нигде не наводи да је библиотекар „стручни водитељ библиотечке секције“, те да се о томе не може говорити накнадно, у одељку који се бави начином остваривања послова прописаних овим правилником – ако се већ та чињеница пренебрегава у ранијем опису послова. Ако библиотекар уистину јесте „стручни водитељ“ те секције, онда се ради о часовима који припадају наставничкој норми. Према томе, ако библиотекар има обавезу да држи ове часове (и задужен је за вођење школске секције, библиотечке или било које друге), онда се мора издвојити од осталих стручних сарадника по томе што је у извесној мери (проценту) у наставничкој улози, као и други извођачи предметне и разредне наставе који воде исту такву или сличну секцију (више од тридесет часова годишње).

Неки могући исходи и постигнућа новог правилника

Иако су наслови области рада библиотекара истоветни са онима у правилницима за друге стручне сараднике, садржински и квалитативно овај правилник далеко заостаје за тим правилницима.

Као основна тенденција приликом креирања новог правилника за школске библиотекарe препознаје се настојање да се он укључи у тим стручних сарадника чије ће се активности преклапати и прожимати, али је изједначеност библиотекара са осталим стручним сарадницима само формална, јер тако дефинисане области не само да не подржавају специфичност рада школског библиотекара, већ је немогуће у оквиру њих набројати задатке овог стручног сарадника.

Која је и каква сврха мешања појединих области рада и губљења уобичајене поделе библиотекарске делатности на оне специфичне послове (класификација која је актуелна у јавном библиотекарству)?

Укидање (заправо разбијање јединства) традиционалних области рада библиотекара у школи (васпитно-образовна делатност, културна и јавна делатност, библиотечко-информациона делатност) и формирање новог правилника са областима рада по угледу на области рада других стручних сарадника произвело је губљење сразмера у односима ових библиотекарских активности. За разлику од претходног, у новом правилнику се не исказује логичан однос и повезаност између појединих области рада библиотекара, па се не зна која од њих има првенство у планирању рада (у погледу количине сати, времена које ће се посветити једној или другој). Одсуство чврстог нормативно-сатног распореда радног времена библиотекара претпоставља да он сам, полазећи од објективних услова рада у образовно-васпитном процесу школе (пре свега од Годишњег плана и програма рада школе) – одређује у којој ће мери извршавати задатке које прописује овај правилник. То се може објаснити као пружање могућности за индивидуалну процену и избор у складу са проценом околности, тј. потребе да се активности планирају у конкретној образовној средини. Не могу два библиотекара радити на исти начин, јер се свака школа разликује од друге, у много чему, или бар у неким специфичностима. Међутим, то се може рећи и за наставнике и учитеље, који раде у посебним околностима, или имају одељења која су различита не само унутар школе, већ и шире, а опет им је исти курикулум, као и прецизирана сатница предвиђена за припремање наставе (код куће) и за њено извођење у школи.

Библиотекар у школи је све мање библиотекар у традиционалном смислу речи, а све више члан школских тимова. Теоријски, он тиме остварује већи допринос „општој ствари“. У пракси се, међутим, показује да постоји велика опасност од губитка самосвојности и аутономности рада, па и професионалне самосвести, те да се његова тимска улога лако може свести на помоћне послове (техничка подршка, фотокопирање...). Ниво стручне сарадње и уклопљености (корисности) библиотекара у васпитно-образовни процес зависиће и од самог школског амбијента, личних способности библиотекара, структуре наставног кадра, а највише од разумевања и организаторских и сарадничких компетенција директора школе, коме је библиотекар лично одговоран (уосталом, директор школе може сваке године заменити радника у библиотеци, ако лично процени да то треба учинити у циљу побољшања рада библиотеке – зато библиотекар и добија решење о ангажовању на годину дана, јер је лако смењив, за разлику од педагога или психолога).

Ако се у скорије време буду успоставили заједнички ценусни критеријуми за све стручне сараднике у конкретној школи, према броју одељења и ученика (дакле, не за сваког

сарадника, појединачно, већ кумулативно), онда опстанак радног места школског библиотекарa неће више зависити од броја ученика и одељења, већ ће се поћи од квоте стручних сарадника која је одређена за ту школу. У свакој школи мора постојати библиотека, али у њој не морају бити запослени стручни сарадници библиотекарa, већ библиотечке послове могу обављати наставници који су остали без дела наставне нормe (као што се десило 2011. у Грчкој). Уколико директор школе мора бирати између стручних сарадника педагога и психолога и библиотекарa – определиће се за онога који му је важнији за одвијање васпитно-образовног процеса, а то у већини случајева (99%) неће бити школски библиотекар. Он ће бити надомештен наставницима који ће бити дужни да положе и лагани испит за школску библиотекарску лиценцу (у овом тренутку то и не морају, јер им се признаје положени стручни испит из предметног подручја) и тиме испунити све неопходне услове за рад у библиотеци.(26)

Нови правилник је тако написан да се стиче утисак да ово радно место у будућности (на основу описа послова, скоро идентичних са пословима педагога, уз мање техничке додатке, везане за библиотечки материјал) могу најбоље покрити педагози и психолози, па се може лако очекивати да се прошири листа оних који се библиотечким пословима могу бавити у основној школи (то је законом већ омогућено у средњим школама), поред свих лингвиста и библиотекарa-информатичара.(27) Дакле, сви ће бити школски библиотекарa; библиотека ће опстати као мултимедијални сервис или дигитална учионица, али је питање да ли ће бити професије школског библиотекарa са свим њеним специфичностима, и да ли ће бити библиотекарства - уколико се оно сведе на уско схваћено библиотечко пословање, заправо на његову набавну и позајмну функцију.(28)

Закључак

За разлику од некадашње издвојености и релативне самосталности, новим се правилником библиотекар посматра као део тима стручних сарадника, те му се компетенције и задужења преплићу са осталим (педагоговим, пре свега), све до утапања у једну јединствену професију стручног сарадника који ће бити амалгам свих њихових појединачних способности и знања.

С обзиром на то да су педагози најзаступљенији и најважнији стручни сарадници у нашим основним и средњим школама – логично је очекивати да ће се временом сви други (библиотекар, психолог, логопед, дефектолог, андрагог, социјални радник) слити у једно и да ће опстати само „универзални војник“ – педагог.(29) Остали ће стручни сарадници лагано нестајати из школе, или ће долазити у испомоћ педагозима и сарађивати са њима кад се за тим укаже потреба, а припадаће неким другим (социјалним, културним и здравственим) институцијама локалне заједнице.

Анализиране нелогичности и пропусти у новом правилнику сведоче у прилог чињеници да не постоји јасна и основана национална визија развоја библиотекарства у образовању (што је уочљиво и у тек усвојеној *Стратегији развоја образовања до 2020*), која би се могла градити на релевантним светским искуствима и документима (Манифест о школским библиотекама и Смернице ИФЛА/УНЕСКО дефинишу место и улогу школске библиотеке у 21. веку и дају јој значај који јој припада).

-
- (1) Први прописи из библиотечке делатности појављују се 1947. године.
- (2) Нацрт овог Правилника објављен је 23. октобра 1978. године у листу „Инструктор“, као прилог уз број 168.
- (3) Закон о библиотечкој делатности и Закон о заштити културних добара, Службени гласник СР Србије, бр. 47/77.
- (4) Шире разматрање свих аспеката рада библиотеке дато је у публикацији *Упутство за рад школских библиотекара – медијатекара и оријентациони програм рада са ученицима и разреда основне школе*, коју су припремиле Бранислава Пешаковић и Милка Тодосијевић из Завода за унапређивање васпитања и образовања града Београда (*Завод за уџбенике и наставна средства*, Београд, 1985).
- (5) Службени гласник РС, бр. 50/92.
- (6) Службени гласник РС, бр. 1/94.
- (7) Непостојање садржајнијег и прецизнијег тумачења правилника из 1994. године (и других законских и подзаконских докумената везаних за рад библиотекара) и његовог одређења послова школског библиотекара већ дуги низ година надомештали су стручни радови који су се бавили статусом професије библиотекара, његовом позицијом унутар школског окриља, проблемима опстанка и перспективама развоја (аутора као што су: Бошко М. Влаховић, Александра Вранеш, Гордана Стокић Симончић, Жељко Вучковић, Нада Тодоров, Борјанка Трајковић, Марина Митрић, Бојана Вукотић, Весна Црногорац, Зоран Хамовић, Славица Јурић и други).
- (8) Службени гласник РС бр. 62/2003 и 64/2003.
- (9) Службени гласник РС бр. 72/2009.
- (10) *Завод за унапређивање образовања и васпитања*, Београд, 2006.
- (11) Интересантно је да се (уместо очекиваног појашњења области рада школског библиотекара) у овом Водичу будући библиотекари упућују на први у нас донети план и програм рада школске библиотеке – медијатеке, како би се с тим подробније упознали: „Детаљан опис послова библиотекара можете наћи у *Заједничком плану и програму васпитно-образовног рада у основној школи* (Просветни гласник, бр. 6/85 и 7/85)“, стр. 9, Исто.
- (12) Службени гласник РС, Просветни гласник бр. 13/2012.
- (13) Закон о основама образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 72/2009)
- (14) Исто.
- (15) Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника (Службени гласник РС бр. 5/2012)
- (16) Појам: „информацијски“ се не користи на нашем говорном подручју, већ једино појам: „информациони“. Очигледно је да израз: „информацијски“ потиче из другог говорног подручја, односно да је некритички преузет негде са стране.

(17) Ове нелогичности је тешко објаснити, сем ако није у питању техничка грешка, којом је у 2. област рада пребачен део 1. области, везан за учешће библиотекара у изради Годишњег плана и програма рада школе.

(18) У правилнику из 1994. била је предвиђена „библиотечка и медијатечка секција“. Сада се говори само о библиотечној секцији.

(19) Иако се на самом почетку *Правилника* као део групе задатака школског библиотекара издвајају и задаци „вођења аутоматизованог библиотечног пословања (инвентарисање и сигнирање, каталогизација, класификација библиотечке грађе и други послови)“ - оно се нигде не издваја као засебна група, већ се умеће у ову област рада.

(20) Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника <http://www.mpn.gov.rs/sajt/page.php?page=201>

(21) Истовремено, педагог ове послове има у делу правилника који говори о сарадњи са васпитачима, што се да лако проширити и на наставнике.

(22) Недопустиво је да се у једном оваквом подзаконском акту провуку правописни, односно лекторски пропусти: у 3. области, *Рад са ученицима*: „Пружа помоћ ученицима код учење ван школе и у ...“).

(23) Уколико школски библиотекар реализује часове библиотекарства - то је минимум осам годишње (ако основна школа има по једно одељење у сваком разреду и ако се у једном одељењу обрађује само једна наставна јединица). Међутим, ако у школи има више одељења (20-30-40 и више), и обрађују се најмање две наставне јединице - онда ће се број часова вишеструко мултипликовати, до стотину часова годишње. Неће моћи библиотекар да ове часове држи селективно, по избору, већ ће морати да их реализује у свим одељењима једне школе; и то ће морати да остварују сви библиотекари, иначе ће се десити да неке колеге „изгарају на послу“, поштујући сваку ставку прописа и усвојених стандарда, док други једноставно ову обавезу одбацују као непотребну или неоствариву.

(24) Стандардизација рада школских библиотека остаје отворено питање у односима образовања и библиотекарства, будући да су претходна решења застарела /Минимум југословенских стандарда за школске библиотеке. – У: *Библиотекар*. – ISSN 0006-1816. – Год. 25, бр. 5/6 (1973), стр. 730-732/. Ипак, пре неколико година направљен је покушај да се уведу нови стандарди за школске библиотеке (направљен и објављен предлог тих стандарда), чиме би се, свакако, поставиле основе за формирање стандарда компетенција за рад библиотекара, попут оних који важе за наставнике.

(25) Појављује се у овом правилнику „Јубилеј школских библиотекара“? Можда се ради о Месецу школских библиотека и Међународном дану школских библиотекара, последњег понедељка у октобру? Очигледно је да се аутори нису потрудили да сазнају о каквом се то свечаном дану ради, али да су свакако нешто о томе чули.

(26) Губитак нормативно-сатног оквира за рад школског библиотекара произилази из његове непотребности - уколико су библиотечки послови само део укупних активности наставника који ће убудуће у библиотеци допуњавати своју радну норму. Тај део норме ће бити назначен, рецимо, као два – три сата рада у библиотеци, на библиотечким пословима („библиотечно-информацијским“, како се то именује у *Правилнику*). Највероватније је да нам следи „грчки сценарио“, укидање целовитог радног времена за једног библиотекара где год се то може, и прерасподела тог времена на наставнике којима недостају сати (могу то, по садашњем тумачењу неких директора, а противно закону, бити и наставници географије, физике, физичког васпитања и сл.), те ће обављати библиотечке послове по два – три сата, три дана у недељу у библиотеци, по налогу директора школе.

Видети: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=318515>

<http://www.epikairanea.gr/2012/01/19/κλειστές-ή-υπολειπουργούν-οι-σχ> (преузето 5.11.2012)

(27) У овом тренутку, према важећем *Правилнику о врсти стручне спреме наставника и стручних сарадника у основној школи*, посао стручног сарадника библиотекара у школи сем дипломираног библиотекара – информатичара и професора разредне наставе могу обављати и наставници језика и књижевности (али не само српског, већ и језика националних мањина у Србији, односно било ког другог страног језика, рецимо арапског или грузијског). И поред тога што је 2007. од стране релевантних институција признато ново академско звање, „школски библиотекар“, остаје нерешен проблем са оним свршеним студентима Педагошког факултета у Сомбору који тешко, када заврше студије, могу да се запосле у образовној установи, јер њих (њихове струке), парадоксално, нема у законским документима којима се прописује врста стручне спреме за рад у школској библиотеци. Свршени школски библиотекари не могу да се запосле у школској библиотеци, јер то није предвиђено законом!?

(28) О томе како је основним законом из 2009. године професија школског библиотекара третирана довољно говори и чињеница да за овог стручног сарадника није било предвиђено чланство у *Националном просветном савету*, иако *Друштво школских библиотекара Србије* постоји од 2006. године.

(29) У том циљу у Русији је од 2011. године установљена нова образовна професија: „педагог библиотекар“, са тенденцијом да он у будућности буде помоћник директора школе, задужен за сва информациона питања у васпитно-образовном процесу. Интересантно је да је важност нове професије препознао и председник владе ове државе, Владимир Путин, који је и званично промовисао.

<http://ria.ru/tvpolitics/20110531/382409869.html?ria=2k8upsbc1k6a2vt> (преузето 5.11.2012)

<http://xn--80abucjiihbv9a.xn--p1ai/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8/693> (преузето 5.11.2012)

Литература:

IFLA/UNESCO Манифест за школске библиотеке. – У: *Гласник Народне библиотеке Србије*. – ISSN 1820-1245. – Год. 7, бр. 1 (2005), стр. 419-422. - http://www.nbs.bg.ac.yu/view_file.php?file_id=1283

IFLA/UNESCO Смернице за школске библиотеке. – У: *Гласник Народне библиотеке Србије*. – ISSN 1820-1245. – Год. 7, бр. 1 (2005), стр. 387-417. - http://www.nbs.bg.ac.yu/view_file.php?file_id=1282

Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника <http://www.mpn.gov.rs/sajt/page.php?page=201>

(преузето: 11.11.2012)

„Закон о основама система образовања и васпитања“, *Службени гласник РС* бр. 72 (2009)

Митрић, Марина. „Преглед законских прописа који регулишу рад школских библиотека у Републици Србији“. http://www.nbs.bg.ac.yu/view_file.php?file_id=1606 (преузето: 11.11.2012)

Митрић, Марина. „Коришћење фондова и услуга школских библиотека у Србији“, *Панчевачко читалиште*, бр. 16, мај 2010, стр. 27-35. http://citaliste.rs/casopis/br16/mitric_marina.pdf (преузето: 11.11.2012)

Вукотић, Бојана. „Особље школских библиотека у Србији 2005. године“.

www.nb.rs/view_file.php?file_id=1899 (преузето: 11.11.2012)

ОБРАЗОВНЕ ПОЛИТИКЕ

Утицај образовања на формирање културних потреба младих

Зорица Сорак

библиотекар

ОШ „Станислав Сремчевић” Крагујевац

zoricadorak@gmail.com

Кључне речи: култура, образовање, културне потребе, културни обрасци, млади

Култура и цивилизација су танка и бедна скрама на човеку, која при најмањој огреботини показује своје лице, које нема ничег заједничког с моралитетом којим га је заогрнула култура. (Фридрих Ниче)

1. Увод

Реч *култура* означава „процес интеграције настајања духовних добара и људских потреба које се њима задовољавају. Она обухвата понашање човјека, односно друштва у јединственом процесу стварања *продуката потрошње* у областима васпитања и образовања, наставе, науке, умјетности, спорта и спада у друштвену надградњу.” (Сузић, 2001)

Образовање, формално и неформално, има велики значај у поимању, прожимању и дељењу културних садржаја. Како ће се појединац понашати у групи првенствено зависи од усвојеног система вредности, као и од система моралних норми које владају у датом друштву и које је појединац лично прихватио и преузео као модел понашања. Наставни модели који се преодминантно практикују у учионици знатно детерминишу оријентацију ученика у вредновању образовних исхода. Поред наставних модела, као детерминанте се могу посматрати и доминантни систем вредности и систем социјалних односа који је доминантан у породици и окружењу појединца.

2. Култура и културне потребе

Појам **култура** се односи на целокупно друштвено наслеђе неке групе људи, то јест на научене обрасце мишљења, осећања и деловања неке групе, заједнице или друштва, као и на изразе тих образаца у материјалним објектима. Реч култура долази из [латинског colere](#), што је значило: настањивати, узгајати, штитити, поштовати. За културу постоје и друге дефиниције које одражавају разне теорије за разумевање и критеријуми за вредновање људске делатности. Антрополози културу сматрају дефинишућим обележјем рода (homo). Парафразирано мишљење [Малроа](#) (André Malraux) на најједноставнији и зато врло разумљив начин о култури каже како [мозак](#) и [интелигенција](#), ма како значили највиши

обик те врсте баш код човека, нису ти по којима коначно разликујемо квалитет звани човек од осталог квалитета. Он каже да је КУЛТУРА та којом се човек дефинитивно одвојио и настао. Култура је настанак и нарастање свег богатства око човека и са њим, а најважније, самог човека. Култура је процес. Она је целовита еволуција од необрађеног камена, дрвета или кости, којима рани човек погађа оне који су од њега бржи, од ватре, од прве изнуђене норме којом искорачује из односа промискуитета и дивљаштва, од тотема и анимизама, од палеолитске уметности у Алтамири, примитивног човека, од облутка и облице, ка точку, ка уређенијим друштвеним, па државним и политичким односима, ка монотеистичким религијама, ка уметности 21. века, ка софистицираним знањима и направама које препознајемо у аутомобилима, авионима, ракетама, компјутерима, нуклеарним постројењима, нанотехнологијама, генетском инжењерингу и информативним технологијама, нас најновијих људи, њене најмлађе а законите деце са новом, фантастичном могућношћу званом Википедија. (Википедија)

Термин *култура* се некада односио на уметност и науку. Затим су њиме описивани популарни еквиваленти уметности и науке – народна музика, народна медицина итд. У последњој генерацији, реч је почела да се примењује на широк спектар артефаката (слике, алати, куће) и пракси (разговор, читање, игре). (Berk, 2010, стр. 39-40)

Наш социолог Милош Илић дао је једну од најцеловитијих дефиниција културе: ”Култура је скуп свих материјалних и духовних вредности, ствараних духовним и физичким радом човека, чији је основни смисао у напору за одржавање, продужетак и напредак људског друштва и појединца у њему.” (Илић, 1980)

Појам **потреба** увек указује на нешто (или некога) што недостаје, као и настојање да се тај недостатак потребног отклони, у ствари, настојање да се потреба задовољи. Такође, овај појам можемо повезати и тумачити као: изазов.

Људске потребе су шаролике, разноврсне, неке су више, а неке мање изражене код појединца. Све људске потребе А. Маслов је покушао да разврста у пирамиду или хијерархију људских потреба. Тако да су на првом месту физиолошке потребе, па потреба за сигурношћу, затим потреба за љубављу, потреба за угледом у заједници и на врху потреба за самоактуелацијом.

„Људске потребе, аутентичне потребе и универзалне потребе јесу појмови који имају својство синонима.“ (Ненадић, 1997, стр. 145)

Потребе којима се човек остварује као биће које је различито од свих осталих, називају се културним потребама. То је у ствари све оно што нас разликује од животиња и што човека чини јединственим на планети; те потребе су основа за надградњу људског друштва, за формирање јединствених људских личности и свеопштих културних садржаја. Задовољавајући ове своје потребе, човек активно делује у правцу развоја своје личности, он ствара, процењује, прихвата или не прихвата, промовише, ужива и вреднује, комуницира, изражава се на најразличитије начине. Културне потребе се могу поделити на: **потребе за сазнавањем, потребе за естетским доживљајем и стваралачке потребе.** Ове културне потребе међусобно се допуњују и преплићу, а код људи који имају

формирани културне навике срећу се сва три нивоа културних потреба у форми интересовања и начина њиховог остваривања. У неким личностима са израженим културним потребама препознаћемо интересовање за остваривањем и на традиционалним културним миљеима као и на модерним (жена се остварује кроз материнство, брак, научни рад, уметнички израз, професионални напредак). Потребне за ширином културних садржаја зависе од традиционалне културе, ставова и васпитања у породици, стваова наметнутих из образовног система и друштвеног система уопште, као и од индивидуалних карактеристика саме личности. Из културних потреба проистичу културна интересовања, она су многобројна и представљају конкретизоване начине за задовољавање и испољавање културних потреба. Примери културних интересовања: потреба за естетским доживљајем манифестује се интересовањем за ликовну уметност, музику, књижевност, филм, позориште; интересовање за кохезивни утицај друштвених група манифестује се укључивањем у рад удружења грађана и неформалних група, у струковна удружења, синдикате.

Постоје групе људи које имају изражене различите културолошке потребе и интересовања, па се за различите групе интересовања веже и различит културни стил („укус“). На основу културних стилова можемо препознати следеће културне моделе: доминантни, модел масовне културе, модел алтернативне културе и традиционални модел.

Модел масовне културе на основу културних интересовања препознаје следеће подмоделе:

Стандардни модел (службеници, техничка интелигенција), популистички модел (КВ и ВКВ радници, службеници са ССС, занатлије), урбани модел (рок култура као масовна култура младих, посебно школске и студентске омладине – оријентисана је ка забави, усмерена на друге, промовише вредности групе вршњака; карактеристично је истицање визуелних симбола припадности овом стилу у одевању и шминкању; као облици доживљаја се могу издвојити рок музика, концерти, музичко-плесачки филмови, различити филмски жанрови који као музичку подлогу имају ову врсту музике, музички часописи, you tube и facebook).

Интересовања појединца за поједине облике уметничког изражавања, квалитет његовог културног живљења уопште, однос према свету и култури умногоме су одређени културним животом породице у којој је одрастао и њеним културним преференцијама. То не значи да деца музичара аутоматски постају музичари, али ће сигурно вероватноћа привржености музици, као саставном делу живота, бити већа код ове деце него код деце чији родитељи нису имали контакта са музиком. То је посебно уочљиво при анализи културних навика: одлазака на концерте, у позориште, на изложбе, куповине књига.

Породична библиотека, музички инструменти, слике на зидовима, намештај и дизајн производа за свакодневну употребу чине културну атмосферу породице: у тој атмосфери развија се дете које ће усвајати и градити такав систем вредности, развијати интересовања, склоности и укус који ће се тек делимично модификовати утицајем других фактора. Што

је културни живот породице интензивнији, утицај других чинилаца је мање значајан и обрнуто.

3. Обрасци културе и вредности

„Културним обрасцем може се назвати свака норма, одређени облик мишљења, деловања и понашања који се понавља и у оквиру кога се јављају и функционишу ствари, знаци и понашања. Идеја обрасца је плодотворна и корисна јер може да обухвати не само неформалне обрасце и интеракције, него и формална правила, процедуре и институције у складу са којима делују припадници одређене групе или заједнице. Културне вредности се, између осталог, увек препознају у облику образаца.“ (Коковић, 2005. стр. 116)

Културу једног народа и поднебља, у ствари, одређују баш културни обрасци, то јест оно што се манифестује као понашање људи у раду, у слободном времену, у породици, у установама, у природи, и у свим друштвеним односима. Све сфере друштвеног живота утичу на креирање културног обрасца народа - од науке, религије, морала, књижевности (писмености), уметности, грађанских и других права, политике, привреде, војске, обичаја и забаве, па све до развоја савремених технологија и комуникација. Културне обрасце не би требало поистовећивати са начином живота, као ни са појмом менталитета, али их треба повезивати са системима вредности.

„Вредности су скуп општих уверења, мишљења и ставова о томе шта је исправно, добро или пожељно, а што се формира и усваја кроз процес социјализације.“ (Коковић, 2005, стр. 122)

„Вредности, дакле, представљају одређене стандарде, концепције, критеријуме и веровања о пожељним циљевима људске егзистенције, индивидуалним и заједничким начинима понашања и друштвеним односима. Вредности су трајне или релативно трајне диспозиције појединаца да одређене објекте и ситуације опажају, тумаче и оцењују на начин који их чини пожељним и да се у складу с таквим доживљајима понашају према њима.“ (Rejk, Edkok, 1978)

4. Култура и образовање

Једна од најважнијих културних потреба јесте образовање. образовање суштински утиче на развој личности, тако да је коорелација између развоја личности и образовања изузетно висока. „У процесу социјализације личности образовање повезује колико садржинску страну односа јединке и друштва, толико и његову узајамност, пре свега мислимо на процес усвајања свеукупне културе, на процес учења селекционисане модификоване и институционализоване културе; на процесе у којима се развија осећај социјалне припадности и личне компетентности и аутономије.“ (Ненадић, 1997. стр. 155)

„Образовање као друштвена појава (процес) има за циљ не само преношење и усвајање нових знања, већ и преношење и усвајање категоријског система вредности друштва.“ (Марковић, 2001, стр. 277)

Како је образовање једна од базичних потреба људи нашег друштва, то држава има велику улогу у обезбеђивању услова за њено задовољавање, као и у креирању начинана које ће бити задовољена. Тако је законом регулисана обавеза сваког појединца на похађање основне школе, обавеза родитеља да се брину о школовању своје деце, држава је у обавези да оснива образовне установе и да их опреми, као и да плати запослене, локалне самоуправе имају обавезу надокнађивања свих других материјалних трошкова (грејање, струја, вода, комуникације, превоз запослених, јубиларне награде...). Школа, као образовна установа, представља моћну везу између породице и друштва у целини. Поред тога што их образује, школа истовремено припрема младе људе за живот у заједници (развијају вештине комуникације, склапају пријатељства, превазилазе конфликте). Стицање знања данас је пут ка мењању положаја који појединац заузима у друштву, место које је неко стекао по рођењу може бити замењено напредовањем на образовној лествици. Тако да са сигурношћу можемо тврдити да је у нашем времену – „знање богатство“.

Познато је да су у одређеним историјским епохама доминирале одређене вредности и одређени вредносни системи. Стари Рим је подлегао хедонизму, при чему је чак и филозофски настојао дати смисао чулним утицима. У данашњој цивилизацији Запада врховно божанство је новац, јер он доноси слободу, престиж, углед и моћ. Школски систем није имун на те утицаје. Директно или индиректно, образовањем се репродукују вредности које доминирају у датој култури. “Изузевши првобитно своје вриједности из вриједности које су драге неким људским темпераментима а стране другима, култура их све чвршће и чвршће утјеловљује у своју структуру, у свој политички и религијски систем, у своју умјетност и литературу; и свака се нова генерација чврсто и коначно обликује према доминантним трендовима.” (Меад, 1968, стр. 22)

Образовањем се прераспоређују знање, култура и моћ.

У нашем друштву образовање је централизовано. У примени концепта државног образовања кључну улогу игра Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Наставници немају велику утицај на школске планове, привреда такође нема велики утицај на стварање потребних профила.

Школски систем у једној држави зависи од више фактора као што су традиција, развој друштва, науке и уметности. Промене у школском систему морају уважавати искуства других земаља и специфичности регионалних и локалних заједница. Поред ових објективних фактора, у животу школе мора постојати развијен демократски систем одлучивања - утицај родитеља, наставника, ученика, заинтересоване привреде и државних стручних служби.

У Закону о основама система образовања и васпитања (2009) дефинисани су циљеви образовања и васпитања (члан 4.) Уочавамо да се појам културе помиње само у два циља:

1) формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика и свог језика, традиције и културе српског народа, националних

мањина и етничких заједница, других народа, развијање мултикултурализма, поштовање и очување националне и светске културне баштине;

2) развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости.

У ситуацији када највећи број становника Србије нема развијене културне потребе, када је ниво образовања изузетно низак (свега 7% становника има високу школску спрему), расте значај школе, културних институција и медија у формирању културних потреба младих.

Ако се пажљиво читају документа из ове области у последњих десетак година (*Квалитетно образовање за све*, 2002, 2004), лако ће се запазити да је конструкција образовног система утемељена на отворености, мерљивости, ефикасности, праведности. Водеће идеје промена у образовању јесу: компетенције, вештине, исходи, евалуација, стручно усавршавање наставника, осигурање квалитета. Тешко је наћи реч **култура** у овим документима. На подужој листи од 15 циљева образовања у Закону о основама система образовања и васпитања (2009) идентитетске и културне вредности помињу се само на једном месту (тачка 14).

Шта се може и мора учинити? Основни концепт образовања за културу био би да се култура представи као једно богато наслеђе, које ми нисмо створили, али смо у могућности да трагамо за оним што још није створено. На такав начин представљена култура може од стране младих нараштаја да се прихвата, критикује и побољшава. Свака национална заједница настоји да посредством образовања пренесе своју културу младим нараштајима. У том смислу циљеви културолошког образовања били би: 1) подизање опште културе младих чланова друштва – општа културна писменост; 2) истицање важности чувања културних вредности; 3) усвајање културних норми и образаца социјализације; 4) ширење знања о културним установама; 5) преношење значења и смисла културних догађаја; 6) неговање идеала „остварење обузима личност“; 7) организовање посета институцијама културе; 8) отвореност медија (нарочито јавног сервиса) за младе ствараоце.

Образовне институције преносе културно наслеђе, начин живота једног народа, али развијају и потребу за стваралачким изразом младих припадника друштва.“ (Аврамовић, 2012)

5. Могућности образовања у ширењу културе

У данашњем концепту образовног система код нас, школа као васпитно-образовна установа располаже разноврсним и многобројним могућностима за ширење културе.

Покушаћемо да набројимо неке: наставни садржаји свих предмета пружају могућности за издвајање и наглашавање неких културних садржаја. Изузетно су погодни садржаји предмета Српски језик (матерњи језик), кроз које се може младима дочарати посебно оно што је на први поглед невидљиво, оно што није показно у нашој култури, а то су вредносни ставови, веровања и политике; тако се могу преносити културолошке

вредности о правилима пристојности, о поимању лепог, моделу подређених/надређених односа и улога, о поимању греха, о идеалима одгајања деце, ставовима о зависности, схватањима о чистоћи, моделима одлучивања у групи, комуникацијским обрасцима, уређењу физичког простора. На часовима одељењског старешине може се говорити о култури организације/установе. Као облик рада пригодне су радионице. Школске секције су осмишљене тако да им је један од задатака ширење културе, поготово оне из области „културно-друштвене“. Садржаји школских екскурзија и излета су такође уско повезани са споменицима културе који се обавезно обилазе.

Резултат истраживања урађеног на узорку од 55 ученика осмог разреда ОШ “Станислав Сремчевић“ у Крагујевцу, путем упитника који је имао четири питања отвореног типа, показују следеће:

на прво питање, у ком се тражило да се објасне и наброје културни догађаји, ученици су углавном набрајали културне догађаје као што су: изложбе, концерти, представе, поставке у музеју, фолклор, биоскопске представе, опере, манифестације (Велики школски час), политичке пријеме, сајам књига, спортска такмичења, позориште, Дан града, хуманитарне акције, литургију.

Као одговор на друго питање набрајали су које културне догађаје они посећују. Највећи број испитаника, њих 29 или 53% одговорило је да посећује концерте, 16 или 29% да посећује оперу, а чак 21% испитаника је одговорило да **уопште не посећује** никакве културне догађаје. Процент посете другим културним догађајима креће се - 20% представе (позоришне и дечје представе у школи), 7% је навело изложбе, 5% да иде у биоскоп и музеј, 3% да је посетило сајам или неку манифестацију и спортске утакмице.

Треће питање се односило на то шта би они желели ново од културних дешавања у свом граду, а испитаници су одговарали: 31% не жели никакав нови културни садржај у граду, 25% би желело још рок концерата, посебно страних група, 16% би желело оперу, 15% балет, 5% би желело дечје представе, 3% различите изложбе, а по 2% се изјаснило за фолклорне садржаје, политичке пријеме, циркус, музичке перформансе. Њих 5% рекло је да не зна шта би могао/ла да пожели.

На четврто питање које је гласило: „Да ли школа може да понуди нешто из културе и шта?“ - забрињава број испитаника који су одговорили да школа ништа не може да понуди; чак 36% мисли тако. Да школа може да понуди различите представе мисли 27%, 22% сматра да школа може да понуди и концерте, затим изложбе 11%, спортске манифестације 3%, хуманитарне акције 2%, хорски наступ 2%, подсећања на старе обичаје 2%. Четири процента испитаника сматра да школа може, али неће да понуди културне садржаје.

6. Закључак

Образовни систем може да утиче на усвајање и ширење културе и културних образаца. На креаторима образовних политика је да осмисле правце и садржаје. Утицај се смањује губљењем поверења и уважавања од стране ученика, како школе као установе, тако и

наставника као личности. Школа мора одржати свој примат у ширењу културе изнад утицаја „културе вршњака“, која јача код ученика у узрасту од 13-19 година.

Установа и наставници најчешће стављају акценат на усвајање наставних садржаја изнад свих циљева образовања, па тако све чешће као финални производ наших школа добијамо младе људе отуђене од културе, традиције, вредности.

Литература:

Berk, Piter, *Osnovi kulturne istorije*, Beograd: Clío, 2010.

Сузић, Ненад. *Социологија образовања*, Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства Републике Српске, 2001.

Коковић, Драган. *Пукотине културе*, Нови Сад: Прометеј, 2005.

Марковић, Данило Ж. *Савременост и образовање*, Ниш: Просвета, 2001.

Ђорђевић, Радомир Д. *Лексикон поткултура*, Ниш: Зограф, 2002.

Рејк, Б; Еджок, К. *Вредности, ставови и промена понашања*, Београд: Нолит, 1978.

Воџиловић, Никола. *Kultura i identiteti na Balkanu*, Niš: Filozofski fakultet - Centar za sociološka istraživanja, 2007.

Плић, Милош. *Sociologija kulture i umetnosti*, Beograd: Naučna knjiga, 1980.

Gilert, Arne. *Intercultural Learning T-kit*, Council of Europe and European Commission, 2000.

<http://www.turizmologija.com/clanak/exit-odgovor-na-kulturne-potrebe-mladih> (приступ: 9.10.2012)

<http://sr.wikipedia.org/sr/%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD> (приступ: 9.10.2012)

<http://sr.wikipedia.org/sr/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0> (приступ: 9.10.2012)

СТАТУС ПРОФЕСИЈЕ

Школске библиотеке: кључ за садашњост, прошлост и будућност

Слађана Галушка

библиотекар

ОШ „Милорад Мића Марковић“ Мала Иванча

galuska@beotel.net

Кључне речи: трибине, месец школских библиотека, статус професије школског библиотекара, Смотра, школски библиотекар у Хрватској

Крајем септембра ове године одржане су три трибине у организацији Друштва школских библиотекара Србије: у Београду, Ужицу и Крагујевцу, са истим програмом, а теме су биле посвећене новинама у раду стручних сарадника/библиотекара и стручном усавршавању. У Лесковцу је крајем октобра одржана трибина (у сарадњи са Центром за стручно усавршавање у образовање из Лесковца) чији су реализатори и учесници били школски библиотекар и наставници, а осим новина у раду, било је и примера добре праксе из сарадње библиотекара и наставника. У Бору је, у сарадњи са Народном библиотеком Бор, одржана у децембру трибина за школске библиотекаре, на којој се причало о областима рада школског библиотекара, а кроз примере у пракси и о могућностима побољшања рада.

И то је садашњост у којој још има недоумица и несигурности у примени разних правилника, у планирању рада и стручног усавршавања, или писању извештаја. Зато су ове трибине важне, да би се преносила искуства другима, да они шире ту причу у свом окружењу, да се што више колега укључи у активности Друштва, и да они покажу осталима у школи колико је значајна улога библиотекара.

У реализацији ових трибина су учествовали и просветни саветници из школских управа Београда, Ужица и Крагујевца; они су прави сарадници, цене наш рад и њихов став ће утицати на побољшање статуса професије школског библиотекара. Заједничко организовање стручног усавршавања, као ове јесени у Бору, јесте наставак досадашње успешне сарадње са колегама библиотекарима, а пред нама је даљи рад на афирмацији професије.

У Београду је 26. октобра одржан округли сто на тему информатизације и промена у образовању - процењује се да ће у свету до 2015. године 10% уџбеника бити дигитално.

Министар Жарко Обрадовић је рекао да се „коришћење ИКТ-а сматра модерном елементарном писменошћу и основним предусловом за даљи економски и друштвени развој једне земље“ и захвалио компанији Мајкрософт на спремности да подржи информатизацију српског школства до сада, али и у будућности, кроз многе друге пројекте. Ако Мајкрософт спроводи иницијативе којима подржава развој дигитализације образовања у свету, можда ће у Србији ускоро бити дигитализације уџбеника. То ће бити прави корак у 21. век за наше школе, а тек за библиотеке!

У Народној библиотеци Србије је 14. новембра гостовала Барбара М. Џонс, директорка Канцеларије за интелектуалну слободу Америчког удружења библиотекара (American Library Association) и члан IFLA/FAFIFE. Њено излагање „Медијска писменост“ је увек актуелно: новинари и новинарство, изношење чињеница, а не ставова. Представила је програм библиотекара [News Know – how](#) за подучавање средњошколаца медијској писмености. Како живимо окружени медијима, разумевање медијске поруке постаје основ нашег размишљања о свету у коме живимо, а библиотекари су важни, јер знају да пронађу чињенице и разликују их од ставова. Порука излагања је да развијање медијске писмености треба уврстити у наставни програм и основних и средњих школа.

Тако ће школска библиотека сигурно постати кључ прошлости и садашњости и будућности.

Месец школских библиотека и Смотра стваралаштва школских библиотекара Србије

Смотра стваралаштва је централни догађај обележавања Месеца школских библиотека у Србији.

Ове године Смотра је одржана у Земуну, у Дому ученика „Змај“, на Међународни дан школских библиотека, 22. октобра. Захваљујући љубазним домаћинима, организација је била одлична, а програм Смотре, стручног семинара, богат и веома користан за 150 присутних учесника. Осим излагача, наставника и стручних сарадника, чији су радови изабрани на конкурс, у раду Смотре су учествовали и гости, уводни предавачи: Александра Вранеш, декан Филолошког факултета и Биљана Радосављевић, председник Педагошког друштва Србије. Присутне је поздравила и Гордана Љубановић из Одсека за континуирано стручно образовање Народне библиотеке Србије.

Александра Вранеш је говорила о улози школског библиотекара у раду школе и о његовој свестраности, о снажљивости и спремности да уводи иновације у рад и стално се прилагођава тренутку, потребама корисника и ситуацији у школи. Истакла је да се у Србији, упркос ставу да се мало чита, чита много више него у Европи, али и да треба и даље подстицати ђаке на читање. Позвала је библиотекаре да раде на развијању информационе писмености ученика и упућују их у библиографско цитирање. Биљана Радосављевић је похвалила залагање школских библиотекара за допринос у целокупном раду школе, говорила је и о сарадњи школских библиотекара са другим стручним сарадницима, као и о могућностима сарадње два друштва у организовању заједничких стручних скупова.

Тема овогодишњег обележавања Месеца школских библиотека - „Школске библиотеке: кључ за прошлост, садашњост и будућност“, обрађена је кроз примере добре праксе и сарадњу школског библиотекара са другим стручним сарадницима и наставницима. Али значај школских библиотека за разумевање прошлости присутан је у радовима који за тему имају живот и рад Андрића, Нушића, или историју Неготина. Садашњост и корак у будућност приказани су у осталим радовима чије су теме пројекти за подстицање читања, инклузивно образовање, екологија, електронско учење...

Моје обраћање присутнима је било управо на тему важности школске библиотеке за ученике којима треба помоћи да се добро осећају у садашњости и припреме за будућност. Такође је важна улога библиотекара у школи у раду са наставницима, у заједничким програмима за подстицање ученика на читање из забаве и задовољства и у развијању информационе писмености ученика, као и у увођењу иновација и организовању стручног усавршавања на нивоу школе.

Сама Смотра је кључ за будућност рада школских библиотекара и Друштва: велики број полазника, велики број пријављених радова на конкурс, и тежак задатак за комисију да изабере оне који ће се презентовати, израда зборника радова са Смотре. Све то ствара добру слику о нама, надамо се да је виде и надлежни у Министарству, иако нису присуствовали.

Смотра у Земуну, 22. октобар

Оптимизам, ништа друго нам не преостаје

Друштво школских библиотекара Србије нема довољну и потребну подршку Министарства, али се може похвалити самосталном организацијом стручних семинара уживо и оних електронских, и од ове школске године стручних скупова, као и реализацијом других облика информалног образовања (вебинари) за наставнике и стручне сараднике.

Правилник о раду стручних сарадника/школских библиотекара је почетак модернизације система и приближавања светским стандардима рада школског библиотекара, међутим, недостају документи који би послове из Правилника подржали кроз утврђене компетенције за професију школског библиотекара и образовни стандарди за рад са школским библиотекаром и у школској библиотеци. Друштво припрема предлог тих докумената, надам се да ће се бити разматран и усвојен.

Сарадња са факултетима, Народном библиотеком Србије, матичним библиотекама, Министарством, организовање нових облика стручног усавршавања по целој Србији – то нас чека следеће године. Укључивање више колега у рад Друштва, сарадња на промоцији рада школске библиотеке и Друштва - и за нас ће знати сви. Онда ће морати да признају да смо добри, паметни и корисни, и да смо професионалци. Ето нама статуса!

У посети школским библиотекаремa у Хрватској

Као председница ДШБС-а прихватила сам позив колега из Хрватске и присуствовала скупу [„Школске књижнице: кључ за прошлост, садашњост и будућност“](#), одржаном у Загребу 18. и 19. октобра 2012. године. Иако пратим рад библиотекара у свету и у Хрватској „на даљину“, непосредно искуство и сусрет са колегама су веома значајни за упоређивање рада на нивоу удружења, а и појединачног рада библиотекара у школи. Много је сличности у организацији друштва, а и у раду у школским условима, али има и разлика које могу бити подстицајне за побољшање рада школских библиотекара у Србији.

Скуп је 18. октобра одржан у Конференцијској дворани загребачког Хотела „Палас“, са предавањима распоређеним у три тематска блока: Преглед прошлости, Приручник за садашњост и Натукнице за будућност. У име генералног покровитеља Града Загреба учесницима се на почетку скупа обратио градоначелник Милан Бандић. И тако, на самом почетку могла сам видети разлику између дешавања у Хрватској и Србији; иза скупа школских библиотекара (који је, важно је рећи, сјајно организован) стоји подршка града, државе, што је за сада немогуће остварити у Београду. У првом делу излагачи су били Јосип Стипанов, са предавањем „Књижнице и друштво“, у коме је наглашено да су библиотеке огледало друштва и истински показатељ културне зрелости сваког народа, и Јасна Милички, која је својим излагањем „Преглед дјеловања средњих школа у Загребу од 1929. до 1941. године“ подсетила на оснивање, организацију и рад школских библиотека у том периоду.

Тему о садашњости започела је Иванка Стричевић, професор на Универзитету у Задру, излагањем „Услуга усмјерена на корисника“, у коме је представила однос између

библиотекара и корисника, јер од тог односа највише зависи квалитет библиотечке услуге. У овом излагању препознала сам питања која постављају и библиотекари у Србији: каква су очекивања корисника (ученика, наставника), како нас доживљавају, какве су њихове потребе, шта очекују од библиотеке и које стратегије треба да применимо да би наша услуга била доживљена као квалитетна.

Затим је књижевник Младен Кушец евоцирао своја дружења с најмлађима и говорио о библиотекаркама које су увек биле спона између дечијег света и књиге. Предавање Бисерке Сињерец „Школски књижничар и подручна школа“ је приказ примера добре праксе - о креативности, љубави, пожртвовности и раду библиотекара у подручној школи Држимуреца у оквиру ОШ „Томаша Горичанца“ у Међимурској жупанији, коју похађа више од 90 % ромске деце без знања хрватског језика. Као неком ко ради у школи са подручним одељењима, било ми је јако занимљиво да чујем искуства колега у сличним условима рада, мада потпуно другачијим условима финансирања. Наиме, школа је добила средства за подстицање школовања ромске деце кроз пројекте и обезбеђен је превоз ученика у матичну школу, што омогућава реализацију различитих активности, па и оних које организује библиотекар.

Трећи круг предавања био је окренут професији библиотекара у будућности. Андријана Прскало Мачек, помоћница директора за подршку корисницима у CARNet -у, у свом излагању „Е-школе, е-књижнице“ истакла је да је циљ CARNet-а помоћ школама у Хрватској да постану дигитално зреле, тј. да постану *е-школе с е-библиотекама*. Нове начине учења и поучавања представио је у предавању „Transforming learning“ Жељко Милић, који се бави организацијом, презентацијом и тренингом Apple партнера с циљем боље подршке образовном тржишту и стварања дигиталног окружења које ће бити подршка младима у раду и учењу. Из угла просечног српског школског библиотекара прича о пројекту CARNet и дигитализацији уџбеника, о уласку таблет рачунара у школе, као и излагање господина Милића о дигитализованом наставном материјалу изгледају као научна фантастика. Ако се дода и пројекат *е-Lektire* (целовита дела хрватских и страних аутора из пописа обавезне школске лектире, којих има око 300, а планира се 1000 наслова), брига о књигама и наставним средствима је много израженија у Хрватској, неголи у Србији.

Председница ХУШК-а Вања Јурић заокружила је тему скупа предавањем „Срећа као педагошки циљ“, које је део излагања припремљеног за Светски скуп школских библиотекара у Дохи од 11. до 15. новембра 2012. године. Насупрот претходним излагањима и залагањима за технолошки напредак, Вања Јурић је говорила о важности промене перспективе из које се посматра свет и досезања среће, која је трајни осећај задовољства, живот у складу с природом, нашом средином и осталим људским бићима, нашом културом и духовним наслеђем. Започела је цитирањем Џона Ленона: „Кад сам имао пет година, моја мајка ми је увек говорила да је срећа кључ живота. Када сам кренуо у школу, питали су ме што желим бити кад одрастем. Одговорио сам да желим бити срећан. Рекли су ми да нисам разумео задатак, а ја сам им одговорио да они нису разумели живот“. Поставила је питање постизања личне среће унутар образовног система и истакла да је развој технологије револуционарно променио опсег и брзину приступа доступним

информацијама, али да би се суштинска револуција састојала у промени сврхе за коју користимо те информације. Улога школске библиотеке у том процесу би била:

- подршка самосталном учењу и истраживању,
- подршка хармоничнијем развоју бића (информације и искуства из различитих области знања и уметности),
- учење и стицање знања за личне потребе, са циљем упознавања и „поседовања самога себе“.

За мене неочекивана тема, а у ствари важна и окренута будућности, инспиративна и подстицајна за размишљање о животу појединца у савременим свету.

Загреб, 18. октобар

У радном делу скупа одржан је и *округли сто* на тему „Образовање школских књижничара јучер, данас и сутра“. Учесници су били: Мира Зовко, виша саветница за школске библиотеке у Министарству знаности, образовања и спорта, Маријана Мишетић и Даворка Бастић из Хрватског књижничарског друштва, универзитетски професори Иванка Стричевић, Ана Барбарић и Зоран Велагић, и школски библиотекари. Разговарало се о различитим концепцијама студија библиотекарства, са нагласком на образовању школских библиотекара. Закључак је био да треба направити предлог остваривог модела студија који ће укључити језгро струке, али и педагошке компетенције које би се признале као потребно образовање школског библиотекара.

Округли сто је показао још једну бољу страну бриге о професији школских библиотекара. Они имају свог заступника, саветника у Министарству, а постоји и особа задужена за стручно усавршавање школских библиотекара у Агенцији за образовање и одгој (АЗОО). У школским библиотекама раде библиотекари по струци (скоро 80%), јер је услов за рад образовање у области библиотекарства, постоји стандард за уређење школских библиотека и Министарство обезбеђује средстава за набавку књига.

Све ово указује на чињеницу да статус професије школског библиотекара бољи у Хрватској и да колеге имају много већу подршку Министарства и друштва у целини за посао који раде и за стручно усавршавање.

Део скупа била је и завршна свечаност пројекта „Тулум с(л)ова“, за подстицање деце на читање из задовољства. То је пројекат удружених школских библиотекара, у коме је, поред зачетника пројекта (ОШ „Ивана Кукуљевића Сакцинског“ Иванец), учествовала још двадесет једна школска библиотека из целе Хрватске.

Други дан скупа, 19. октобар, био је предвиђен као наставак путовања у богате ризнице прошлости, али и као упознавање садашњости две библиотеке – једне школске и једне специјалне.

Школске библиотеке у мултинационалним срединама

Мр Бојан Лазич

библиотекар

ОШ Негославци, Негославци

ОШ Бршадин, Бршадин (Република Хрватска)

labojan@gmail.com

lazic.bojan@skole.hr

Кључне речи: школске библиотеке, националне мањине, набавка грађе, лектира, мултикултурализам

1. Увод

Током последње деценије двадесетог века на подручју бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, услед ратних догађања, долази до великих политичких, демографских, културних и језичких промена, последице чега се примећују у свим сферама људског живота. По отцепљењу од СФРЈ, Република Хрватска постаје „национална држава хрватског народа и држава припадника националних мањина“, (1) за

разлику од дефиниције из Устава Социјалистичке Републике Хрватске, где је Хрватска дефинисана као „национална држава хрватског народа, држава српског народа у Хрватској и других народа и народности које у њој живе.“(2) Међутим, наведене промене Републику Хрватску нису спречиле да донесе низ закона којима су права националних мањина, како оних предратних тако и послератних, регулисана у складу са европским и међународних нормама. Припадници националних мањина изједначени су по правима са грађанима хрватске националности.

Националним мањинама је загарантована широка културна аутономија, као и, између осталог, право на образовање на матерњем језику и писму. Настава на матерњем језику и писму за заинтересоване ученике, припаднике националних мањина у Републици Хрватској, реализује се у оним срединама у којим исти живе у значајнијем броју, у којима постоје адекватни просторни, технички и кадровски услови за овакву наставу, као и интерес родитеља за школовањем деце у овим облицима наставе.

За извођење наставе на језику и писму националних мањина потребна су и одговарајућа наставна средства и помагала, као и библиотечка грађа, које школа мора да прибави. Међутим, неретко се приликом набавке наставних средстава и попуњавања фонда школске библиотеке, посебно лектирном грађом, насловима стручне литературе и часописа на мањинском језику и писму, појављују одређени проблеми. Део проблема могуће је без великих тешкоћа превазићи, док добар део проблема остаје нерешен дужи низ година. Стога ће у овом раду бити описана проблематика рада школских библиотека у мултинационалним срединама, а на примеру Републике Хрватске.(3)

2. Република Хрватска у контексту законских одредаба о мултикултурализму

Мултикултурализам је појам који је у свету и код нас све више заступљен у свим сферама живота. Промовишу га бројне међународне владине и невладине организације, те домаћа и инострана удружења грађана, као једини могући начин заједничког живота припадника различитих културних, етничких, језичких и других група на истом географском простору. Иако се овај појам први пут спомиње још 1941. године,(4) тек у последњих тридесетак година о њему се активније говори као о теоретском и политичком појму,(5) који доминира на просторима европских држава које су прошле кроз процес раздвајања или уједињења, било мирним путем, било путем ратних сукоба (СССР, СФРЈ, Чехословачка, СР Немачка). Мултикултурализам у жариште ставља неједнак однос мањинских спрам главних култура и тежи укидању, или смањивању механизма искључивања, односно повећању могућности укључивања у друштвену заједницу.(6)

Република Хрватска је од 1991. године самостална и независна, међународно призната држава. Од 1992. године чланица је Уједињених нација, а 1. јула 2013. године постаће и пуноправна чланица Европске уније. Приступом наведеним међународним, али и другим организацијама постала је потписник низа међународних докумената, те се обавезала прогласити низ закона, међу којима су и документа и закони који говоре о заштити људских права. Међу најзначајнијим законским актима који штите права припадника националних мањина у Републици Хрватској су: Устав Републике Хрватске,(7) Уставни закон о правима националних мањина,(8) Закон о употреби језика и писма националних

мањина у Републици Хрватској,(9) те Закон о васпитању и образовању на језику и писму националних мањина.(10)

3. образовање припадника националних мањина у Републици Хрватској

У складу са важећим законима и другим правним актима, припадници националних мањина у Републици Хрватској могу да се школују пратећи наставу на матерњем језику и писму на свим нивоима васпитања и образовања: у предшколским установама, основним и средњим школама, те на универзитетима. Према прописима Министарства науке, образовања и спорта,(11) ученици – припадници националних мањина имају три могућности, односно три модела праћења наставе на матерњем језику и писму: Модел А подразумева да се целокупна настава, осим наставе предмета хрватски језик и књижевност, изводи на матерњем језику и писму; Модел Б претпоставља праћење дела наставе на матерњем (тзв. национална група предмета: српски језик и књижевност, природа и друштво, историја, географија, ликовна култура и музичка култура, те као изборни предмет православна веронаука), а дела на хрватском језику (сви остали предмети); Модел Ц даје могућност неговања матерњег језика и културе, где ученици целокупну наставу прате на хрватском језику, али током радне недеље слушају и додатних два до пет часова неговања матерњег језика и културе – наставног предмета који обједињује националну групу предмета).

Поред наведених модела, постоји могућност да се језик националне мањине у школама изучава и као језик средине, чиме би били обухваћени не само припадници мањина, већ и ученици припадници већинског народа. Министарство спроводи и финансира и посебне облике наставе, као што су летње и зимске школе, дописно-консултативна настава, те посебни програми укључивања ромске деце у васпитно-образовни систем.

4. Школска библиотека као мултикултурални центар

Изградња мултикултуралне збирке у школској библиотеци, без обзира да ли се она налази у мултикултуралној средини или не, није једноставан задатак. По речима Иванке Стричевић,(12) мултикултурна библиотека подразумева изградњу културно и језички различитих збирки и услуга, заштиту материјалних и нематеријалних културних добара, програме усмерене на образовање корисника и успостављање међукултуралног дијалога, те приступ изворима на одговарајућим језицима. Потребно је имати на уму да оптималан број јединица библиотечке грађе са мултикултурним садржајима доприноси развијању свести о присутности различитих друштвених група, што за исход има повећање квалитета заједничког живота на истом географском простору и развијање толеранције. Према Вилми Јованов,(13) у изградњу фонда мултикултуралне библиотеке треба да буду укључени сви релевантни чиниоци мултикултурног друштва: наставници и ученици мултикултурних школа, издавачи мултикултурних издања, дипломатско-конзуларна представништва земаља чији сународници живе на одређеном мултикултурном простору, невладина удружења и институције које брину о заштити права националних мањина, локална управа и самоуправа, библиотечке службе које се баве набавком грађе и други.

4.1. Библиотечке услуге за мањине у Републици Хрватској

Међународни стандарди и смернице велику пажњу посвећују етничким групама и њиховој потреби да се у систему јавних библиотека за њих обезбеди литература на матерњем језику. Међутим, да би наведени прописи били испоштовани, није довољно само их подржавати, већ подузети конкретне мере и кораке. Припадници мањина библиотечку грађу могу да набављају и у матичној држави, али је неупоредиво практичније и економичније ако до потребне грађе могу да дођу у земљи у којој живе. Међу осталим институцијама, улога библиотека је да обезбеде наведену грађу и понуде је наведеној друштвеној групи, а улога библиотекара да комуницирају са корисницима настојећи да задовоље све њихове потребе за информацијама. И. Стричевић(14) наводи библиотечке услуге и активности усмерене на децу, припаднике мањинске културе и њихове породице, а то су: дистрибуција информативних материјала на свим местима где се окупљају припадници мањинске културе; посебно означене збирке за припаднике мањинских група и приступ тим збиркама; библиотечка грађа за учење већинског језика; сарадња са библиотекама у матичним земљама досељеника; израда збирке корисних адреса које упућују на инфо-тачке за мањинске групе.

У Републици Хрватској већ дужи низ година постоји институција централне библиотеке за националне мањине,(15) које углавном делују у саставу народних библиотека у неколико градова у Хрватској. Задужене су за набавку и дистрибуцију грађе за одређену мањинску групу, а неке од њих и за издавачку делатност на језику и писму националне мањине о којој брину. Данас их постоји и делује укупно девет, а правило је да се организују за мањину која броји више од 5000 припадника. У склопу народних библиотека у чијем саставу раде, централне библиотеке имају свој програм рада, а средства за рад обезбеђују се највећим делом из буџета Министарства културе.(16) Поред улоге у повезивању матерњег језика и културе мањина са средином у којој живе, централне библиотеке имају и информативну, али и издавачку улогу којом се пружа могућност за богаћење фонда свих мањинских библиотека, укључујући и школске библиотеке у којима постоји потреба за грађом на мањинском језику и писму.

4.2. Грађа намењена националним мањинама у школској библиотеци

Поред централних, велику и одговорну улогу у пружању услуга припадницима националних мањина имају и школске библиотеке, нарочито оне које раде у склопу школа у којима се реализује настава на мањинском језику и писму по неком од понуђених модела. У Републици Хрватској постоји више од сто основних и средњих школа у којима се настава одвија на језику и писму националних мањина. Постоје школе у којима се оваква настава изводи за једну, али и оне у којима је прате припадници неколико националних мањина. Такође, у одређеном броју школа примењују се и различити модели наставе за припаднике националних мањина.

Овакве средине су специфичне, јер у њима толеранција и мултикултурни односи морају да буду постављени на изузетно висок ниво да би циљеви и задаци васпитно-образовног рада могли да буду остварени у потпуности. Захтеви квалитетне наставе на мањинском језику много су већи од оних где се настава одвија искључиво на хрватском језику, пре свега

због већих материјалних издатака. У школама у којим се реализује настава за припаднике националних мањина, поред наставних средстава и помагала прилагођених ученицима припадницима мањине, потребно је обезбедити и квалитетан библиотечки фонд намењен овим ученицима. Фонд школске библиотеке, поред грађе на хрватском, у овом случају треба да садржи и лектирну грађу, грађу за рекреативно читање, стручну литературу, те стручне и дечје часописе на мањинском језику, а тамо где постоји могућност и аудио-визуелну и другу електронску грађу прилагођену корисницима који се изјашњавају као припадници неке националне мањине.(17)

4.3. Вођење школске библиотеке у срединама у којима живе националне мањине

Организација и рад школске библиотеке која поседује фонд намењен припадницима мањина, а за потребе редовне наставе, генерално се не разликује од рада било које друге школске библиотеке. Међутим, одређене специфичности ипак постоје. Библиотекар би, ако не у потпуности, онда добрим делом требало да познаје језик припадника националних мањина који похађају наставу, односно раде у његовој школи, да би без великих тешкоћа могао да одговори на све захтеве припадника мањине. Управо стога је оправдано очекивати да у библиотеци овакве школе и буде запослен припадник мањине, који ће једнако квалитетно моћи да буде на услузи како припадницима мањина тако и ученицима и наставницима којима је матерњи језик хрватски.

Будући да, осим међународних смерница и манифеста, не постоје писана правила о руковању грађом намењеном мањинским групама, стручна обрада и смештај грађе нису питање стандарда, већ се ови послови обављају по слободном избору библиотекара или у складу са техничким и просторним могућностима библиотеке, као и у договору са руководством школе. С обзиром да писаног правила нема, понегде је грађа за мањинске групе смештена на полицама заједно са грађом на хрватском језику, док је понегде физички раздвојена.

У складу са важећим правилима, каталогизација и класификација грађе требало да буде јединствена за цели фонд. Класификацију би требало обављати у складу са правилима Универзалне децималне класификације, односно према правилима за класификацију грађе ученичког фонда у школским библиотекама (ознаке у сигнатурама: М – књиге за најмлађе ученике, Д – дечји фонд, О – омладински фонд, Н – народна књижевност, И – играчки). Каталогизацију је препоручљиво обављати у складу са важећим правилима о каталогизацији, а приликом израде каталожних записа водити се правилом о употреби хрватског језика за сву грађу, да би се избегла могућност грешака приликом претраживања каталога, некомпатибилности са другим каталозима, те отежаног преузимања и размене каталожних записа. Приликом каталогизације, дакле, треба увек пратити иста правила и каталогизовати грађу једнообразно,(18) без обзира да ли грађа припада збирци за припаднике мањина или збирци на хрватском језику.

Приликом уписа грађе у Књигу инвентара могуће је да се инвентарном броју додели и помоћна ознака, одређено слово, број или неки други знак, да би се на тај начин разликовала припадност одређеној збирци. Такође, могуће је за различите збирке користити и различите инвентарне књиге.

Остала документација и други материјали које библиотекар израђује, као што су План и програм рада школске библиотеке, извештаји о раду, билтени принова, спискови лектурних наслова, нелектурне грађе, референсне, стручне и друге литературе, обавештења радницима и ученицима, записници о ревизији и отпису, прикази књига и слично, пре свега се пише на хрватском језику, поготово ако се упућује званичним институцијама, али може да буде и двојезично написана, уколико то захтева руководство школе, те ако се библиотекар служи језиком и писмом мањине.

4.4. Набавка грађе намењене мањинским групама у школској библиотеци

Принципи набавке грађе у школској библиотеци у којој постоји потреба за грађом на мањинском језику и писму, као и поступци који се притом примењују, не разликују се у односу на остале библиотеке. С обзиром на то да школске библиотеке у Републици Хрватској годинама од Министарства науке, образовања и спорта нису добијале наменска средства за набавку грађе (која су до тада била уобичајена и редовна), смањиле су се и могућности за набавку било какве грађе. Тада је дошло до потребе издвајања одређене количине новца од редовних средстава, које школа од локалне самоуправе добија на име редовних материјалних трошкова, да би се набавило нешто нових наслова. Данас, када је, након пет година,⁽¹⁹⁾ Министарство одобрило одређена средства за набавку лектира, школе су добрим делом растерећене додатних трошкова. Ипак, као и претходних неколико година, и данас је приликом набавке потребно водити се принципом економичности и избором приоритета, где се неретко предност ипак даје грађи на хрватском језику у односу на грађу на мањинском језику. Овде је важно напоменути да се не ради о дискриминацији ученика припадника мањина, већ управо о избору приоритета, с обзиром на број ученика који прате одређени вид наставе, као и потребе те наставе.

Проблем грађе намењене мањинским групама у школским библиотекама није искључиво финансијске природе, иако финансије обично играју кључну улогу у набавци. Међутим, много већи проблем јесте недостатак адекватне грађе, иако за њом постоји огромна потреба. Веома једноставно је доћи до закључка да издавачка делатност мањина у Републици Хрватској није развијана у довољној мери и подједнако. Међу мањинама које су по овом питању најактивније истичу се Русини и Украјинци, Срби, Чеси, Мађари, Италијани и други.⁽²⁰⁾ Ипак, и поред чињенице да неке националне мањине у Републици Хрватској имају развијенију издавачку делатност, најчешће се штампају издања информативног карактера, или она која за сврху имају очување националне свести, културног и језичког идентитета. Поред наведених, поједина мањинска удружења и институције штампају и уџбенике на језику и писму националних мањина за оне ученике које наставу на матерњем језику похађају по моделу А, односно Б, те уџбенике неговања језика и културе за ученике који наставу прате по моделу Ц.

Важећим наставним програмима за наставу четири мањинска језика и књижевности тачно су прецизирани обавезни и препоручени лектурни наслови за све разреде основне и средње школе. Ипак, и даље је скоро немогуће пронаћи лектурне наслове, стручну или референтну литературу, као и аудио-видео грађу на мањинском језику и писму, а да је иста објављена у Хрватској. Мањинске организације се врло ретко баве издавањем лектурних наслова и наслова стручне литературе, већ се наведена литература најчешће

набавља из матичне земље, путем дипломатско-конзуларних представништава или удружења грађана из матице, што захтева поштовање одређених царинских прописа.(21) Ова чињеница може да представља отежавајућу околност уколико је комуникација између школских библиотека и наведених установа отежана, или уопште не постоји, што аутоматски значи да ће преко потребна грађа на мањинском језику и писму тешко доћи до ученика, односно наставника којима је потребна. Због приоритета који се често даје куповини грађе на хрватском језику и писму у односу на грађу на мањинском језику и писму, најчешћи облик набавке грађе за припаднике мањина у школској библиотеци јесу донације претходно наведених институција, као и донације од стране грађана. Међутим, овим донацијама је потребно приступити с великим опрезом, јер сврха набавке грађе треба да буде обнављање фонда новим издањима, за разлику од попуњавања фонда застарелим насловима или дотрајалим књигама спремним за отпис. Ипак, школске библиотеке спремне су неретко прихватити и овакву донацију, ако је то једина опција за набавку, иако се сврсисходност такве набавке доводи у питање. Поред физичких карактеристика дониране грађе, потребно је обратити пажњу и на њен садржај, те утврдити да ли поклоњена или на неки други начин набављена грађа задовољава садржајне критеријуме наведене у важећим правним актима.

5. Закључак

Република Хрватска је неоспорно мултикултурна средина, па је стога у обавези да чува идентитет припадника свих култура које живе на њеној територији. Очувањем етничког и културног идентитета једног народа најбоље се огледа у институционалном васпитању и образовању. Школе и школске библиотеке у срединама у којим постоје и раде, поред васпитно-образовне, имају велику улогу и као центри мултикултурализма и интеркултуралног дијалога. Школе похађају деца различитог етничког, језичког и културног порекла, са потребама које се делом разликују од потреба већинског становништва. Стога је неизмерно важно да се првенствено школа, као институција која ће осмислити одговарајуће садржаје поштујући прописане програме, правилнике и друге законске акте, посвети неговању идентитета својих ученика и радника, али и бризи о развијању свести о школском окружењу као мултикултурној и напредне толерантној средини која ће свим својим ученицима и радницима обезбедити право на једнакост у васпитању и образовању. С обзиром на то да сама по себи школска библиотека не може да буде монолингвистичка средина, на њој је посебно тежиште у остваривању циљева мултикултурне заједнице.

Грађа за мањинске групе у школској библиотеци се садржајно не разликује од грађе на хрватском језику. Обе збирке садрже, дакле, лектирне наслове, грађу за рекреативно читање, периодичку, аудио-видео грађу, стручну и референтну грађу. Такође, у правилу се не разликује ни стручна обрада грађе за мањинске групе, њен смештај, као ни кораци које је потребно проћи приликом планирања и реализације набавке.

Библиотечке услуге за припаднике националних мањина у школама у Републици Хрватској постепено се развијају, делимично пратећи светске трендове. Међутим, још увек се не може говорити о високим резултатима њиховог рада. Према доступним изворима, евидентно је да се добар део школских библиотека у Хрватској релативно

успешно бори са изазовима набавке грађе намењене ученицима припадницима националних мањина, али исто тако и да већи део њих наилази на релативно озбиљне потешкоће. Разлози су различити, али највеће потешкоће представљају неадекватна или непостојећа средства за набавку грађе за мањинске групе, као и недовољно развијена издавачка делатност националних мањина и њихових институција у Републици Хрватској, али и недовољна повезаност мањинских институција са дипломатско-конзуларним представништвима матичне земље у Хрватској. Када би се последњи наведени фактори у одређеној мери изменили, претпоставља се да би се и претходно описано стање променило, односно побољшало.

(1) „Ustav Republike Hrvatske: pročišćeni tekst“, *Narodne novine*, 6.7.2010. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_85_2422.html (приступ 24.10.2012)

(2) Socijalistička Republika Hrvatska. http://hr.wikipedia.org/wiki/Socijalisti%C4%8Dka_Republika_Hrvatska (приступ 24.10.2012)

(3) Овај рад, који у даљем тексту говори о проблематици пословања школских библиотека у мултинационалним срединама на примеру Републике Хрватске, једним делом је заснован на дипломском раду аутора текста, Бојана Лазића, који је одбрањен 30. марта 2010. године, након завршених ванредних једногодишњих дипломских студија библиотекарства на Одељењу за информационе науке (тада Одељење за библиотекарство) Универзитета у Задру, под менторством проф. др Татјане Апарац-Јелушић, прочелника Одељења и редовног универзитетског професора у трајном звању.

(4) А. Kekanović, „Multikulturalizam u manjinskoj knjižnici“ (diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2007), стр. 2.

(5) М. Milharčič Hladnik, „Multikulturalizem v kontekstu migracij“, *Knjižnica* 53, 1-2 (2009), стр. 145, <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K0912/Milharcic-Hladnik.pdf> (приступ 24.10.2012)

(6) М. Roknić, „Knjižnica u multikulturalnoj zajednici“, (diplomski rad, Odjel za knjižničarstvo Sveučilišta u Zadru, 2009), стр. 6.

(7) „Ustav Republike Hrvatske: pročišćeni tekst“, Ibid.

(8) „Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina“, *Narodne novine*, 19.12.2002. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_12_155_2532.html (приступ 24.10.2012)

(9) „Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj“, *Narodne novine*, 16.05.2000. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_05_51_1128.html (приступ 24.10.2012)

(10) „Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina“, *Narodne novine*, 16.05.2000. <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/273148.html> (приступ 24.10.2012)

(11) Министарство зnanosti, obrazovanja i sporta, „Образовање на језику и писму националних мањина“, <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3154> (приступ 24.10.2012)

(12) I. Stričević, „Knjižnice za djecu u suvremenoj Evropi: interkulturalni pristup multikulturalnom okruženju“, *Knjižnica* 53, 1-2 (2009), стр. 200, <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K0912/Stricevic.pdf> (приступ 24.10.2012)

(13) В. Јованова, „Народната библиотека во мултикултурна заедница“, *Библиотекарство* 27, 1-2 (2010), стр. 10, <http://www.bdm.org.mk/pdfs/Bibliotekarstvo%202010.pdf> (приступ 15.09.2010)

(14) I. Stričević, нав. дело, стр. 202-203.

(15) Središnje knjižnice za nacionalne manjine, оп. а.

(16) Централне библиотеке националних мањина у Републици Хрватској су следеће: Градска библиотека Бели Манастир (Мађари); Народна библиотека и читаоница Дарувар (Чеси); Хрватска народна библиотека и читаоница Нашице (Словаци); Градска и универзитетска библиотека Осиек (Аустријанци); Градска библиотека и читаоница Пула (Галијани); Библиотека и читаоница „Богдан Огризовић“ у Загребу (Албанци); Библиотеке града Загреб (Русини и Украјинци); Српско културно друштво „Просвјета“ Загреб (Срби); Градска библиотека „Иван Горан Ковачић“ Карловац (Словенци).

Središnje knjižnice nacionalnih manjina. <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=200> (приступ 24.10.2012.)

(17) В. Lazić, „Upravljanje zbirkama za nacionalne manjine u školskim knjižnicama: mogući pristupi“ (diplomski rad, Odjel za knjižničarstvo Sveučilišta u Zadru, 2010), стр. 60.

(18) Eva Verona, *Pravilnik i priručnik za izradu abecednih kataloga: Kataložni opis* (Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1983), стр. 13-14.

(19) Marijana Cvrtila, „Nakon pet sušnih godina za đaćku lektiru 3,8 milijuna kuna“, *Slobodna Dalmacija*, Hrvatska, 23.02.2012. <http://www.slobodnadalmacija.hr/Novosti/Hrvatska/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/165291/Default.aspx> (приступ 24.10.2012)

(20) S. Tatalović, „Nacionalne manjine u Hrvatskoj“. <http://www.stina.hr/download/NM%20u%20Hrvatskoj.doc> (приступ 31.10.2010)

(21) Uvoz knjiga iz privatne biblioteke u Hrvatsku: službeno mišljenje. <http://poslovna.hr/zakoni/public/zakoni.aspx?misljenje=Uvoz-knjiga-iz-privatne-biblioteke-u-Hrvatsku&id=325876> (приступ 26.01.2011)

Литература:

Јованова, В. „Народната библиотека во мултикултурна заедница“. *Библиотекарство* 27, 1-2 (2010). <http://www.bdm.org.mk/pdfs/Bibliotekarstvo%202010.pdf> (приступ 15.09.2010)

Kekanović, A. „Multikulturalizam u manjinskoj knjižnici“. Diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2007.

Lazić, В. „Upravljanje zbirkama za nacionalne manjine u školskim knjižnicama: mogući pristupi“. Diplomski rad, Odjel za knjižničarstvo Sveučilišta u Zadru, 2010.

Milharčič Hladnik, M. „Multikulturalizem v kontekstu migracij“. *Knjižnica* 53, 1-2 (2009), <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K0912/Milharci-Hladnik.pdf> (приступ 24.10.2012)

Roknić, M. „Knjižnica u multikulturalnoj zajednici“. Diplomski rad, Odjel za knjižničarstvo Sveučilišta u Zadru, 2009.

Stričević, I. „Knjižnice za djecu u suvremenoj Evropi: interkulturalni pristup multikulturalnom okruženju“. *Knjižnica* 53, 1-2 (2009). <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K0912/Stricevic.pdf> (приступ 24.10.2012)

Verona, Eva. *Pravilnik i priručnik za izradu abecednih kataloga: Kataložni opis*. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1983.

Образовање школских библиотекара на Педагошком факултету у Сомбору

Проф. др Борјанка Трајковић

Педагошки факултет у Сомбору, Универзитет у Новом Саду

trajkovic.bor@sbb.rs

Кључне речи: високошколско образовање библиотекара, Педагошки факултет у Сомбору, Група за школског библиотекара

На Педагошком факултету у Сомбору 2005. године основана је Група за школског библиотекара при Катедри за књижевност и језик. Прихватајући се одговорног посла школовања библиотечких стручњака, Педагошки факултет у Сомбору постао је друга високошколска установа у Србији која образује библиотекарe.

Ако је неспорна истина да се професионализација струке утемељује у два сегмента - у образовању и законској регулативи, онда је библиотекарство дуго времена било на маргинама културне и образовне политике нашег друштва. Да се подсетимо од када се на овим нашим просторима школују библиотекарe. Прво је основана Средња библиотекарска школа у Београду, која је радила од 1948. до 1979. године. „Катедра за библиотекарство“, како наводи Бојана Вукотић у тексту *Особље високошколских и универзитетских библиотека у Србији 2005*, „основана је најпре 1963. године на Филолошком факултету у Београду као прва у Србији и Југославији; угашена је школске 1965/66. године (...). На Филолошком факултету отворен је школске 1980/81. Смер за библиотекарство за студенте свих група Филолошког факултета после завршеног четвртог семестра; смер је постојао 11 година – до 1988/89, а до септембра 1993. дипломирало је 78 студената. Из Смера за библиотекарство развила се (школске 1990/91. године) данашња Катедра за библиотекарство и информатику. Пре конституисања Катедре за библиотекарство 1990/91. школске године, у међувремену је један број библиотекара из Србије завршио последипломске студије у Сарајеву и Загребу, што је значајно поправило квалификациону структуру библиотечког кадра и унапредило квалитет услуга у библиотекама и информационам центрима. Поред тога, преко стотину студената дипломирало је на Катедри за мађарски језик и библиотекарство Универзитета у Новом Саду (1976-

1994).“(1) На Филозофском факултету сарајевског Универзитета 1972. године основана је Студијска група Општа књижевност и библиотекарство у оквиру Одејка за општу књижевност, сценске умјетности и библиотекарство. Била је то катедра са најстручнијим кадром у ондашњој Југославији. Они су први покренули и последипломски студиј из библиотекарства и одшколовали прве постдипломце. На Филозофском факултету Универзитета у Источном Сарајеву основан је Одејек за општу књижевност и библиотекарство 1997. године, данас са магистарским и докторским студијама. И најмлађа катедра која, засад, школује само школске библиотекарке, основана је, како смо већ навели, 2005. године на Педагошком факултету у Сомбору Универзитета у Новом Саду. На сомборском факултету у академској 2011/12. години уписана је осма генерација школских библиотекара и досад је ово стручно звање стекло 38 студената.

„Студијски програм основних, додипломских, трогодишњих академских студија Школски библиотекар, 2009. године добио је акредитацију комисије Новосадског универзитета, сагласно Закону и захтевима Болоњске декларације. Акредитоване су основне академске студије у трајању од три године (180 ЕСПБ бодова), након којих се стиче звање школски библиотекар. У припреми за акредитацију је програм дипломских академских студија у трајању од четири године (240 ЕСПБ бодова), које обезбеђују звање дипломирани библиотекар и мастер студије у трајању од две године (120 ЕСПБ бодова).

Основни студијски програм за школске библиотекарке структурисан је као трогодишњи студиј који садржи општеобразовне, теоријско-методолошке, научно-стручне и стручно-апликативне предмете. Настава се изводи у семестрима, а укупан број ЕСПБ бодова за семестар износи 30, за студијску годину 60. С обзиром да је укупно трајање студија шест семестара, студент би током студија требало да оствари укупно 180 ЕСПБ бодова.

Циљ студијског програма јесте образовање стручњака који, на основу стечених библиотечких, педагошко-психолошких, те информатичких знања, као и познавања савременог менаџмента информација, владају компетенцијама неопходним за обављање послова у школским библиотекама. Поред тога, захваљујући изборном подручју, студенти би требало да специфично уобличи свој стручни профил, као и да буду оспособљени за перманентно самообразовање, те евалуацију сопственог рада.

Студијски програм образује и оспособљава школског библиотекара за самостално обављање основних стручних библиотечко-информационих функција, али и за перманентно унапређење мисије савремене школске библиотеке у нашој средини и за њену трансформацију у информациони и референтни центар у којем се врши не само издавање књига, већ и селекција података, комуникација и употреба знања.

Сврха студијског програма јесте формирање стручњака са академским образовањем који поседује значајно проширена и продубљена знања у односу на знање стечено у средњој школи, као и интегрисано знање неопходно за разумевање научне основе из области библиотекарства, што му омогућава квалитетан рад у школским библиотекама.

Имајући у виду тренутно стање у школама које карактерише одсуство стручних лица у школским библиотекама, те улогу и важност коју школска библиотека, као прва

библиотека са којом се ученици сусрећу, има у формирању личности ученика, а тиме и директно његове опште културе, неопходно је образовати стручњаке који ће на задовољавајући начин обављати послове школског библиотекара. Ово тим пре ако се има у виду значај писаних медија, као и савремених информационих и комуникационих средстава које библиотеке све више користе, по целокупну културу и образовање сваког друштва.

Унапређење организације рада школске библиотеке увођењем и креативном применом нових компјутерских и медијских технологија у циљу побољшања библиотечно-информационе делатности, унапређење структуре и организације фондова и рад са корисницима и заједницом у којој школа делује, битни су циљеви који се постављају пред савременог школског библиотекара.

Посматран са становишта потребног стручног профила, овакав програм образовања омогућава школском библиотекару да се активно укључи у остваривање педагошке мисије савремене школе, као и да ученицима, наставницима и сарадницима у настави обезбеди неопходне публикације и актуелне информације из библиотечно-информационог система.

По завршетку основних студија, студенти на овом нивоу образовања имају следеће компетенције:

- Владате основним знањима из домена библиотекарства и образовних наука;
- Употреба и развој професионалних знања, стручних, педагошко-психолошких и информатичких, неопходних за успешну реализацију рада у основношколским и средњошколским библиотекама, као и у дечјим одељењима јавних библиотека;
- Познавање функционалних вештина неопходних за самостално обављање основних библиотечких стручних послова: од набавке, обраде, чувања и коришћења публикација, до рефералних услуга и претраживања локалних и глобалних база података;
- Познавање и коришћење међународних норматива и стандарда у каталогско-библиографском раду и стручној обради библиотечке грађе у различитим изворима и форматима;
- Способност пружања подршке ученицима да користе публикације и информације, да развијају читалачки укус и навике и да самостално и перманентно користе изворе знања и информација;
- Познавање вештине комуникације и интеракције са ученицима одређеног узраста, родитељима, менаџментом школе и широм заједницом у реализацији образовних и васпитних циљева;
- Интердисциплинарне и интеркомпетиционе способности – познавање и примена нових информационих и образовних технологија, познавање рада са децом;

- Планирање и евалуација сопственог континуираног професионалног развоја.

Полазећи од принципа пуне комплементарности и перманентне повезаности теоријских и практичних аспеката савременог школског библиотекарства, током прве године студенти посећују Градску библиотеку у Сомбору, Народну библиотеку Србије и Библиотеку Матице српске, где се непосредно упознају са функцијама савременог библиотечно-информационог система у Србији. Стручна пракса одвија се и у школским библиотекама основних и средњих школа у Сомбору, где под надзором асистената и школских библиотекара студенти самостално сређују, инвентаришу и сигнирају библиотечку грађу и услужују кориснике библиотеке. Када студенти током предавања и вежби савладају основе каталогизације и класификације по међународним стручним стандардима, обавља се самостална електронска обрада публикација и израда пригодних тематских библиографија. Студенти учествују у организацији програма школске библиотеке, у промотивним активностима и представљању услуга школских библиотека. Током праксе, сви студенти воде дневнике, а пракса се вреднује одговарајућим износима ЕСПБ бодова.

Израдом завршног рада, студент синтетиче знања стечена током студија и показује способност самосталне обраде и решавања одабраног стручног проблема у складу са основним постулатима научне методологије и коришћењем информационих извора и литературе. Завршни рад представља истраживачки задатак студента у којем се он упознаје са методологијом истраживања у области савременог школског библиотекарства. Да расте интересовање за позив школског библиотекара, доказује и перманентно повећавање броја уписаних студената на Педагошком факултету у Сомбору.

Студиј библиотекарства на Педагошком факултету омогућава комплементарност педагошких и библиотечких знања и јединство теоријског и практичног приступа у настави, што као циљ и резултат има оспособљеност студената да после завршених трогодишњих студија могу самостално и професионално, компетентно и одговорно да обављају послове школског библиотекара, уз познавање и коришћење међународних стручних стандарда који важе у целом свету.“(2)

Шта је са запослењем школских библиотекара, са правом се питамо. Да ли се образовање и култура законски прилагођавају потребама друштва? Када је наша струка у питању, то, богме, није случај! Бојимо се да је у новом Закону о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 52/11), па и Правилнику о програму свих облика рада стручних сарадника библиотекара у основној и средњој школи поново изостала одредба да, поред дипломираних библиотекара, у школским библиотекама могу да раде и стручњаци других профила са положеним испитима из базичних библиотекарских предмета. То значи да ће у школским библиотекама опет радити „технолошки вишкови“, а да ће у јавним, матичним и другим библиотекама, на стручним пословима бити запослени „кумине ми куме посестриме“. И тако наредних 20-30 година, колико у Србији обично протекне до доношења новог закона о библиотекарству, када будемо имали шансе да исправимо пропуштено. Зато се и суочавамо са поразном чињеницом да је од седам генерација студената дипломираних на Педагошком факултету у Сомбору једва њих десетак нашло посао у струци. А Војводина би, према броју основних,

средњих школа и гимназија, требало да има изражен дефицит библиотекара. Али, ово је друга тема и заслужује озбиљно ангажовање свих компетентних чинилаца.

Позабавимо се разлозима зашто је школска библиотека једна од најважнијих институција у образовању човека. Пре свега, основношколска библиотека стоји на порталу читања, те је тако важан партнер који подупиरे образовни процес као активни промотер у стицању вештине учења и информацијске писмености. Школска библиотека у савременој школи место је у којем се подстиче и унапређује читање и формирају и утемељују трајне навике и потреба за читањем. Како је читање међу свим стеченим знањима кључ за успех у школи, али и у животу изван школе, школска библиотека пружа информације и сазнања која су неопходна за успешно учествовање у друштву заснованом на информацијама и знању.

Сложеност рада библиотекара са најмлађом читалачком популацијом у школи креће се у оквирима класичног библиотечког посла до библиопедагошког и библиотерапеутског. То подразумева добро познавање својих читалаца, кроз разговоре са њима, разговор са наставницима и родитељима, анкетирање ученика и организовање мреже активности везаних за књигу, за савладавање „уско стручних“ знања из наставног програма. Школски библиотекар тако излази из оквира посредника-сарадника, и добија важну улогу у помагању корисницима да постану самостални, и то не само у читању, већ и у стицању знања, проналажењу и вредновању информација.

IFLA/UNESCO *Смернице за школске библиотеке*, донесене 2005. године, дефинишу потребне квалитете и вештине школског библиотекара:

- Способност да позитивно и без предрасуда комуницира са децом и одраслима
- Способност сагледавања потреба корисника
- Способност за сарадњу са појединцима и групама, унутар и изван школске заједнице
- Познавање и разумевање културне разноликости
- Поседовање информацијских вештина и вештина коришћења информација
- Познавање материјала који чине библиотечку збирку и начина на који им се приступа
- Познавање књижевности, медија и културе намењених деци
- Познавање и практична знања у области управљања и маркетинга
- Познавање и практична знања у области информационих технологија

У опису посла школског библиотекара поред одреднице *образовање* стоји и *васпитање*, што претпоставља одређене компетенције за обављање задатака. „Они би морали бити библиотекари-педагози, а конкретна активност могла би бити субординирана

библиопедагогији“.(3) Постоји више дефиниција, према једној - библиопедагогија је одгој и образовање са књигом и за књигу, али се најчешће тумачи као планирани, наменски педагошки рад са ученицима за употребу библиотеке, библиотечке грађе и информационих извора. Како савремена педагогија сугерише неколико модела приступа васпитању, извесно је да је неке од њих могуће применити са децом у библиотеци. Програм читања обухвата и библиотерапеутски рад са најмлађим корисницима и пожељан је и применљив у том животном добу. Ово се нарочито односи на постицај и развој оба типа читања: функционалног и из задовољства.

Процес учења такође доживљава својеврсну трансформацију. Положај ученика у савременом образовању суштински се мења у процесу учења, те се и библиотека прилагођава и добија шира и значајнија овлашћења. Ученик све више прераста статус објекта, онога кога искључиво неко учи; он убрзано осваја позицију да се самообразује, и тако постане субјект у процесу учења. У том процесу, суштински најзначајнију улогу има библиотека.

„Библиотечко-информациона функција суштински одређује специфичан и комплексан рад библиотеке у школи. У реформисаном образовању, ова делатност школске библиотеке је од кључне важности за успешну реализацију новог концепта наставе, због чега је неопходно обезбедити потребне услове и трансформисати библиотеке у савремене информационе центре школе.“(4)

Међутим, никакво знање и способности не могу надоместити недостатак љубави према библиотекарском послу и недостатак емоционалне тоpline према деци.

Горман наглашава четири идеје које не би смела да заборави ниједна библиотека у информатичком друштву: (Gorman, 1995)

- Први разлог постојања библиотека јесте хумано пружање услуга људским бићима и људској заједници.
- Знање и разумевање, а не подаци или информације морају остати централна брига библиотекарске заједнице.
- Основни етички принципи библиотекарства јесу сарадња, једнак приступ збиркама и услугама и интелектуална слобода.
- Библиотекари треба да су поносни на своју мисију коју вековима испуњавају и да су свесни њене тежине и одговорности.

Држећи се ових начела, библиотекари су активни чиниоци не само у популаризацији књиге и читања, већ и у формирању личности детета и његовој успешној социјализацији у савременом друштву. Школска библиотека пружа информације и сазнања која су неопходна за успешно учествовање у друштву заснованом на информацијама и знању. Она омогућава ученицима да овладају вештинама за учење током читавог живота, развија њихову стваралачку машту, и оспособљава их да буду одговорни грађани.

На крају, подсетимо се и одговорности коју носи наша професија. Огромна је друштвена одговорност коју носи наше занимање и отуда се свуда у свету оно сврстава у професију од посебног значаја. Колико се уистину променио библиотекар на овим нашим просторима, и прети ли му изумирање? Искрено се надам да ће библиотекари опстати и наставити да обављају историјски задатак који од њих траже и друштво и појединци.

(1) Бојана Вукотић, „Особље високошколских и универзитетских библиотека у Србији 2005. године“, стр. 6-7. http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1759 (преузето 11.5.2012).

(2) Жељко Вучковић, Борјанка Трајковић. „Студије школског библиотекарства на Педагошком факултету у Сомбору“, *Панчевачко читалиште*, год. 9, бр. 16 (2010), стр. 9-11.

(3) Indira Kasarović, *Podsticanje djece na čitanje u biblioteci, vrtiću i porodici* (Zenica: Opća biblioteka, 2011), str. 19.

(4) Милица Кирћански, „Функције школских библиотека“, у: *Зборник предавања одржаних 10. и 11. новембра на Филолошком факултету у Београду*, ур. Александра Вранеш (Београд: Библиотекарско друштво Србије, 2007), стр. 17.

Литература:

Brofi, Piter. *Biblioteka u dvadeset prvom veku*. Beograd: CLIO, 2005.

Вучковић, Ж. ; Трајковић, Б. (2010) Студије школског библиотекарства на Педагошком факултету у Сомбору. *Панчевачко читалиште*, год. 9, бр. 16, стр. 9-11.

Gorman, Majkl. *Naše neprolazne vrednosti: biblioteka u dvadeset prvom veku*, Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 2007.

IFLA/UNESCO Манифест за школске библиотеке, *Гласник НБС*, 1/2005, Београд.

IFLA/UNESCO Смернице за школске библиотеке, *Гласник НБС*, 1/2005, Београд.

Kasarović, Indira. *Podsticanje djece na čitanje u biblioteci, vrtiću i porodici*. Zenica: Opća biblioteka, 2011.

Trajković, Borjanka. „Основношколска библиотека – библиотека на portalу читања“, *Norma*, год. 17 (2012), br. 1, str. 95-102.

БИБЛИОТЕКА И НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКИ РАД

Школа слави науку

Славица Хорват (библиотекар) и Рожа Михајловић

ОШ „Дринка Павловић“, Београд

slavicahorvat76@gmail.com

roza.mihajlovic@gmail.com

У Основној школи „Дринка Павловић“ се од 2007. године организују Дани науке. Занимљиво је да је ученица тадашњег осмог разреда Звездана Јовановић, посетивши те године први пут организован Фестивал науке у Београду, на часу физике одушевљено предложила да се слична манифестација осмисли и у школи. Већ на следећем часу, ученици су приликом извођења огледа из оптике показали да су спремни да покажу млађим ученицима шта знају.

Млади физичари

Идеја се као пламен ширила међу осталим ученицима осмог разреда, са жељом да се побуди радозналост млађих ученика атрактивним експериментима са елементима неочекиваног, магичног, невероватног, уз једноставна и разумљива објашњења - као што то чине прави презентери. Наставнице хемије и биологије су се томе радо прикључиле и са директорком Миленом Бићанин установиле Дане науке као школски пројекат. Теме Дана науке су увек нове и у вези су са темом интердисциплинарног планирања наставе у Годишњем плану рада школе. Прве године: *Магија науке*, затим *Јајогледи*, па *Трикови у науци*, и *Кретање*. Пете Дане науке обележила је тема *Човечанство на раменима дивова*. Велики научници и проналазачи су својим радом омогућили човечанству да се стално развија. Трагови које су оставили у простору и времену били су инспирација реализаторима. Два дана у холу школе и на првом и другом спрату, као и у свечаној сали, одвијали су се чудесни експерименти, радионице, изложбе, предавања, концерти, квиз. Заједно са ученицима демонстраторима радили су наставници српског језика, енглеског језика, математике, физике, хемије, биологије, историје, информатике, музичке и ликовне културе.

Марија Кири у гостима

Библиотека основне школе „Дринка Павловић“ представљала је за све учеснике ових дешавања место и простор за комуникацију и креативно дружење, а библиотекарка је била потпуно укључена у рад тима, почев од планирања па до конкретне реализације. Данас је незамисливо да се облици наставног рада који треба да подстакну индивидуалну или групну истраживачку активност ученика одвијају без коришћења енциклопедија, приручника, речника, научно-популарне литературе, документарних и наставних филмова, аудио и видео записа, извора са интернета. Сигурно је да су за озбиљнија истраживања у експерименталним научним областима (хемија, физика, биологија...) неопходни кабинетски услови, изузев када се ради о теоријским проблемима. Међутим, у конкретним условима одвијања образовно-васпитног процеса у основној школи, библиотекар у циљу популаризације науке може у договору са предметним наставницима природних и техничких наука приредити изложбу расположивог научног материјала, физичких модела, техничких радова и скица, онога што може бити предлог за потенцијални научно-истраживачки рад. Логични наставак ових активности библиотекара

основне школе може бити и осмишљавање пригодног драмског облика који ће бити спона више наставно-предметних области. У том смислу било је сасвим природно да за ову специјалну прилику библиотекарка наше школе приреди текстове о Леонарду да Винчију и Алберту Ајнштајну (из књиге „Енциклопедија лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца“) тако да их ученици изведу као скичеве пред млађом публиком, као допуну показаним експериментима или мултимедијалној презентацији о Парадоксу близанаца.

Карикатура Александра Петрикановића

Заштитни знак Дана науке је карикатура коју је осмислио наш бивши ученик, Александар Петрикановић.

Сјајна завршница била је представа „Милева Ајнштајн“, коју су ученици осмог разреда извели са пуно ентузијазма на сцени „Раша Плаовић“ у Народном позоришту у Београду.

(<http://www.narodnopozeriste.co.rs/index.php?id=6524#panel-3>)

Према процени реализатора, посматрача, родитеља, гостију из других школа, али и представника из *Центра за промоцију науке* и других институција, били су ово изузетно успешни Дани науке. На лицима ученика демонстратора и ученика млађих разреда читало се узбуђење и радост, и сигурно је да ће се ова манифестација дуго памтити. Целокупна атмосфера са свих ових догађања забележена је на фотографијама објављеним на школском сајту. (<http://www.drinka.rs/galerija.php>.)

Хемичари - припрема за оглед

Математичари

Гимназијска библиотека и истраживачи

Зора Симовић Лекић

библиотекар

Гимназија „Светозар Марковић“, Ниш

zora.lekic@gmail.com

Школска библиотека Гимназије „Светозар Марковић“ има своје место у најзначајнијим пројектима које школа остварује, међу којима су Фестивал науке „Наук није баук“, који је одржан већ четири године заредом, и Ноћ истраживача, која је одржана први пут ове године.

Вратићемо се у 2009. годину и први Фестивал науке „Наук није баук“. Оно што даје значај читавом пројекту јесте почетна идеја, која није потекла нити од професора школе, нити од министарстава просвете, науке, нити од градских структура. Зачетници читавог дела су ученици наше школе, од саме идеје о одржавању фестивала, преко начина организације, тема поставки и предавања итд. И то не треба да чуди, јер у својим одељењима друштвено-језичког, природно-математичког смера, у специјализованим одељењима за талентоване ученике из области математике и физике, и у одељењима која део наставе слушају на француском односно енглеском језику (тзв. билингвалним одељењима), Гимназија „Светозар Марковић“ има благо – талентоване, амбициозне ученике, захтевне према професорима и школи, пуне идеја и упорне у намери да своје идеје остваре.

Наук није баук 1, великани научне мисли

Посета Фестивалу науке у Београду октобра 2009. године била је подстицај који ће довести до отпочињања и ширења пројекта под називом Фестивал науке „Наук није баук“, који је под тим називом и пријављен као интелектуална својина ученика и професора Гимназије „Светозар Марковић“. Ученици су се вратили са Фестивала науке у Београду препуни утисака и идеја како бисмо ми могли да урадимо нешто слично у својој школи, па је професорима и запосленима у школи преостало да их у тој намери само прате. И то смо учинили са највећим задовољством и ентузијазмом.

Поводом 55 година Гимназије „Светозар Марковић“, 9. марта 2009. године, одржан је први Фестивал науке „Наук није баук“, са жељом да се представи школа, да се младима приближе природне и друштвене науке, језици који се уче у нашој школи, да наши ученици поделе своја знања и вештине са посетиоцима и у циљу забаве, уз интересантне презентације. Школске учионице су претворене у мале лабораторије, у којима су се могле видети *Физичке заврзламе*, *Чудни експерименти*, *Разум и бројеви*, *Математичке скаламерије*, *Природне лепоте и лекови*, *Тајне вечног сјаја Земљине коре*, *Рачунари – садашњост и будућност*. У галеријама су их дочекала дела руских сликара, у амфитеатрима су одржавана интересантна предавања; агенције су водиле посетиоце у Француску захваљујући програму *Bonjour la France*; посетиоце су дочекали варијете на енглеском језику – *English variety* и Германске земље – *Lernen Sie deutschsprachige Lander kennen*.

Наук није баук 1, виртуално путовање кроз европске земље

Школска библиотека је на првом фестивалу „Наук није баук“ учествовала са веома запаженом и посећеном изложбом под називом „*Ars longa, vita brevis*“ – *читамо нобеловце у школској библиотеци*. Сам назив казује да је школска библиотека, уз пригодну и материјалима богату изложбу о писцима-нобеловцима, ученицима наше школе и многобројним посетиоцима представила дела нобеловаца која су доступна у библиотеци. Наравно, највећа пажња посвећена је нашем нобеловцу Иви Андрићу. Рад на припреми изложбе трајао је дуго, јер је подразумевао више аспеката истраживања, чему су чланови библиотекарске секције, предвођени школским библиотекарком, приступили са

великом озбиљношћу. Најлакши део посла било је издвајање дела књижевника-нобеловаца из библиотечног фонда. Проналажење материјала о сваком од тих писаца: биографских података, списка целокупног опуса писаца, занимљивости из њиховог живота и рада, фотографија, захтевало је више времена и посвећености. Тим који је радио на припреми изложбе прикупио је вредан материјал из штампаних и електронских извора, па је могла да отпочне друга етапа рада – обрада материјала и његова припрема за излагање. Много је времена утрошено да се из обиља материјала одабере оно што је најважније, најкарактеристичније, али и оно што ће занимљивошћу привући пажњу посетилаца. Чини се да су чланови овог вредног тима највише времена потрошили на то да из мноштва књижевних дела nobelоваца одаберу карактеристичне одломке, реченице и мисли које би пратиле изложбу. Када је сав материјал припремљен и кад је сачињен план поставке, сам рад на постављању материјала протекао је без икаквих проблема, те је школска библиотека дочекала посетиоце спремна. Чланови библиотекарске секције, који су се, уз помоћ школског библиотекара а и током припреме саме изложбе, добро упознали са садржајем изложбеног материјала, увек су били присутни у простору изложбе како би заинтересоване посетиоце провели кроз свет добитника Нобелове награде за књижевност.

Наук није баук 1, у кабинету за биологију

Тешко је рећи шта је изазвало највише пажње многобројних посетилаца првог фестивала „Наук није баук“, али је засигурно понуда разноврсних садржаја могла да задовољи свачија интересовања.

Успех првог фестивала „Наук није баук“ извео је ову манифестацију из просторија школске зграде и увео у Град Ниш. Препознавши значај једног оваквог догађаја за промоцију науке, школства, Града Ниша, иза нашег фестивала у улози покровитеља стају Министарство за науку и технологију, Град Ниш и градска општина Палилула, а као медијски покровитељ појављује се нишки дневник „Народне новине“. Тако се други фестивал „Наук није баук“ одржава 5. и 6. марта 2010. године у холу Дома војске у Нишу. И овог пута су ученици наше школе, али и гости из Канаде, САД, Бугарске и Македоније, интересантним огледима и предавањима привукли велики број посетилаца. Фестивал је у име покровитеља, Града Ниша, отворио градоначелник Милош Симоновић. За разлику од првог фестивала, ова манифестација, по угледу на Фестивал науке у Београду, почиње у

већој мери да промовише природне науке приказујући их на другачији начин и показујући посетиоцима другу, интересантнију страну природних наука. У овом светлу, и школска библиотека и библиотекар добијају другачију улогу у читавом пројекту.

Поучени искуством организације првог фестивала, главни покретачи читаве идеје – директор школе, професорке хемије и њихови ученици који су чинили организациони одбор – одлучују да ученике и професоре који учествују у реализацији манифестације поделе на тимове. Тако настају тзв. Баук тимови. Сваки тим је имао јасно одређене задатке, које је квалитетно испуњавао и препуштао координаторима да све резултате повезују до остварења жељеног циља. Школски библиотекар постаје члан тима који је задужен за контакте са донаторима, спонзорима и јавним институцијама. Овај тим почиње са конкретним активностима први, одмах на почетку школске године. Разлог томе је природа задатка који стоји пред њим. Наиме, манифестација која све више прераста у озбиљан пројекат, значајан за школу, град и шире, за своју реализацију, поред пуно рада, енергије, одрицања и креативности, захтева и снажну подршку – у смислу покровитељства, препоруке, медијске и материјалне подршке. Циљ тог тима је да кроз многобројне контакте са донаторима, спонзорима, институцијама у Граду и Републици, те средствима јавног информисања покуша да представи значај манифестације, да потражи материјалну и сваку другу подршку идејама и неограниченој вољи наших ученика и професора да остваре један значајан пројекат. Контакти се остварују телефонски, путем електронске поште, лично. Тим даје све од себе да обезбеди потребну подршку реализацији манифестације и, захваљујући разумевању надлежних, у томе у великој мери и успева.

Како засада не учествује конкретним поставкама на фестивалу, сама школска библиотека постаје *информативни пункт*, како су је назвали ученици, или *логистичка подршка*, како је назвала председница организационог одбора, директорка школе. Готово све информације су кретале из школске библиотеке или се сливале у њу. Притом, мислим на информације које су, с једне стране давали Баук тимови, а са друге – организатори. Библиотека се тако претвара у праву малу базу података и најновијих информација. Овде се оне сакупљају, обрађују и прослеђују ономе коме су намењене. Тим послом се баве ученици, један од координатора из организационог одбора и, наравно, школски библиотекар. И, нажалост, једна лоша страна такве поделе посла јесте то што школски библиотекар никако не може да присуствује церемонији отварања фестивала, јер обавља свој задатак у школи – позадинску подршку: прима и прослеђује последње важне информације пред почетак манифестације.

Ове своје улоге школска библиотека и библиотекар настављају да обављају и надаље.

Трећи Фестивал „Наук није баук“ одржан је 25. и 26. фебруара 2011. године у холовима Електронског факултета у Нишу. Фестивал је отворио тадашњи министар за науку и технолошки развој Божидар Ђелић. На овом фестивалу је учествовало преко 400 наших ученика, затим ученици и професори из Македоније, Црне Горе и Италије, студенти и професори са факултета Универзитета у Нишу – Природно-математичког, Електронског, Медицинског факултета, студенти и професори Београдског универзитета, Астрономско друштво „Руђер Бошковић“, ученици многих нишких гимназија, средњих и основних

школа. Пажњу преко 10 000 посетилаца привукле су многобројне поставке, експерименти и предавања из области природних наука.

У простору Електронског факултета у Нишу, 30. и 31. марта 2012. године, под слоганом *Све(т) у науци*, одржан је четврти Фестивал „Наук није баук“. Око 15 000 посетилаца имало је прилику да види разноврсне садржаје и чује интересантна научна предавања. Сви садржаји су груписани у следеће области: *Наука после 3000.* – овде су се представили Факултет за физичку хемију из Београда, Астрономско друштво „Руђер Бошковић“ из Београда и Астрономско друштво „Алфа“ из Ниша; *Чуда науке* су нам представили Природно-математички факултет из Ниша, Физички факултет из Београда, Фестивал науке из Београда, Завод за интелектуалну својину Србије, Центар за промоцију науке, Гимназија „Гоце Делчев“ из Куманова, Гимназија „Светозар Марковић“; са *Кућном науком* су нас упознали Гимназија из Лесковца, Гимназија из Пожеге, Установа за средње образовање „Каталдо Агостинели“ из Италије, Средња медицинска школа „Бранко Зоговић“ из Берана, Гимназија „Бора Станковић“ из Ниша.

Наук није баук 4, у холу Електронског факултета у Нишу

О *Науци и одрживом развоју* говорили су нам гости из ОШ „Доситеј Обрадовић“ из Пожаревца, са Технолошког факултета у Лесковцу, Машинског и Електронског факултета из Ниша и, сарађујући на истом задатку, ученици нишких основних школа „Ратко Вукићевић“, „Краљ Петар I“ и Гимназије „Светозар Марковић“. О *матичним ћелијама* заинтересованима је говорио др Миодраг Стојковић, генетичар из Лесковца. „*Није ваљда да верујете све што вам кажу*“, питао је посетиоце свог предавања проф. др Драган Гајић, професор астрономије на Природно-математичком факултету у Нишу; тема др Милана Димитријевића из Астрономске опсерваторије Београд била је: *Милутин Миланковић и тајна ледених доба; Виртуелне 3D моделе*

оргиналних патената Николе Тесле слушаоцима предавања приказао је др Владан Вучковић из Музеја Николе Тесле у Београду; дебатни клуб Гимназије „Светозар Марковић“ дебатовао је о томе *треба ли програм за гимназије да садржи већи број часова лабораторијских вежби из свих природних наука*. Задржала бих се мало на овој дебати, пошто је било веома интересантно чути мишљење ученика и професора из неколико нишких гимназија, који су учествовали у дебати. Изразито висок степен зрелости и сигурности коју су наши гимназијалци показали том приликом заиста радује и обећава. Још једном се показало да наши ученици више воле и више науче на часовима практичних вежби, него на часовима теоријске наставе. Сви су се сложили око једног, а то је да оно што ураде у оквиру лабораторијских вежби запамте много лакше и да такво знање дуже потраје у односу на оно што се чује *ex cathedra*. И, наравно, сви су гласали за то да јесте потребно више часова практичне наставе, и то не само из природних наука. Утисак је да су наши ученици жељни више праксе, него теорије. Тачније, жељни су да примене у пракси то што знају и науче. Барем су нам тако рекли у оквиру дебате. Питам се, онда, где тражити кривца за лоше резултате наших ђака на чувеним PISA тестирањима, која од њих траже управо практичну примену стечених знања? Ученици желе практичну примену знања, као и њихови професори. Уосталом, у потврду томе иде и велика посећеност фестивала „Наук није баук“, на коме учесници поставки и извођачи експеримената приказују управо практично примењена знања. Значи ли то да образовни систем не може да прати жеље, могућности, али и захтеве савремених генерација? Или су то они који образовни процес реализују? За школског библиотекарa је било посебно занимљиво то што су ученици наше школе (између осталог), видевши да дебати присуствује и школски библиотекар, изнели став и на који начин би, по њиховом мишљењу, библиотечка грађа требало да пропрати лабораторијске и практичне вежбе из природних наука. И овде се појавио већ поменути проблем – библиотечка грађа више прати теоријску наставу, него практичну. Закључујемо да активи професора природних наука и школски библиотекар треба да се потруде да се ситуација, бар донекле, измени у складу са конкретним предлозима наших гимназијалаца.

На тридесетак предавања, одржаних у ова два дана, заинтересовани су могли да чују обиље информација из разних научних области.

Увелико теку припреме за наредни, пети по реду, Фестивал науке „Наук није баук“, који ће се одржати у марту 2013. године.

Истраживачи на фестивалу Наук није баук 4

А у међувремену, тек да не седимо беспослени, мале креативне главе у нашој школи и њихови професори добили су прилику да и у нашем граду организују још једну интересантну манифестацију – Ноћ истраживача.

Ноћ истраживача јесте пројекат који се реализује у европским градовима још од 2005. године. То је догађај који се организује само током једног дана, тачније једног касног поподнева и вечери и то истовремено у 32 земље Европе и у више од 200 градова. Ове године Ноћ истраживача је у нашој земљи организована у Нишу, Новом Саду, Београду и Зрењанину. Термин за одржавање манифестације је устаљен – последњи петак у септембру. И тако су овог 28. септембра, путем низа садржаја и на занимљив и забаван начин, посетиоцима представљене веома озбиљне образовне дисциплине. У времену од 5 сати после подне до поноћи централне улице града Ниша – Обреновићева улица, Казанцијско сокаче, Трг краља Милана и незаобилазна Тврђава – постали су стетиште многобројних радозналаца из нашег града и шире. Читава манифестација је одржана под слоганом „Флертуј зналачки“. Многобројни заинтересовани грађани могли су да пронађу одговоре на разна питања из области науке, али и из живота.

Ноћ истраживача у Нишу - поставке са научним садржајима на градском тргу

На нишким главним улицама сачекале су их следеће поставке и предавања: *Састанак на брзака*, где су могли да поразговарају са нашим најпознатијим генетичарем Миодрагом Стојковићем; *Табу бина*, на којој су своје уметничке афинитете приказали Божидар Богдановић и Љубиша Коцић, наши чувени научни радници; *Теслање у Тесли*, где су најкреативнији и најнапреднији „генијалци“ из наше школе објашњавали на који начин су се заинтересовали за одређену област; *Научно заснована поезија*, где се математичар и информатичар Стојан Богдановић представио својом поезијом; *Научни кафе*, у коме су наши мали шармантни и окретни шанкери освајали посетиоце хемијским формулама, невероватним експериментима, задивили их светлећим коктелима; Европски кутак у главној градској улици постао је *Европско ћоше*, у коме су посетиоци могли да учествују у квизу и покажу своје знање о научницима који су својим достигнућима овај свет учинили оваквим какав је данас. Били су ту још и: *Таласи емоција*, *Децу доносе роботи*, *Храна за главу*, *Биоскоп микроскоп* и још низ догађања која су посетиоцима приказала науку у сасвим другачијем светлу.

Млади истраживачи у нишкој Ноћи истраживача

Посећеност манифестације и лепе речи које су посетиоци упутили учесницима поставки и организатору, Гимназији „Светозар Марковић“, још једном су показали да су наши ученици и професори дорасли оваквом задатку.

Јасно је да је циљ ових манифестација промоција науке и њено представљање широј публици, а нарочито младима. Наука није баук уколико се прикажу они њени аспекти који су јасни, занимљиви и примењиви у свакодневном животу. У тренутку када им је наука представљена на другачији начин, потпуно различит од оног на који су навикли у учионицама, наши млади нараштаји почели су да је прихватају као нешто што им је блиско, а не као „смарање“, каква је била дотадашња њихова реакција на помен науке.

Као школски библиотекар, морам да изразим задовољство што је библиотека у организацији и реализацији свих ових пројеката нашла своје место и што су и остали организатори и реализатори манифестација нашли своје место у библиотеци, и доживели је као полазиште и подршку својим активностима, а на крају и као место размене утисака.

Школска библиотека Гимназије „Светозар Марковић“, по ко зна који пут, изашла је ван свог простора и показала да је за то потпуно спремна.

КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ

Књига је увек доживљај

Мира Меглић

библиотекар

ОШ „Иван Милутиновић“, Београд

mira.g.meglic@gmail.com

Мој сајамски дневник

Овогодишњи сајам књига трајао је од 21. до 28. октобра, под слоганом „Од А до Ш“. Посетиоци (њих 150 798, по званичним подацима) су имали прилику да виде целокупну домаћу издавачку продукцију, насталу између два сајма. Иако је број нових наслова био скромнији него претходних година, понуда је била разноврсна. Представило се 889 домаћих и страних излагача (из Мађарске, Велике Британије, Француске, Холандије, Немачке, Аустрије, Италије, Шпаније, Португала, Словачке, Грчке, Јапана, Кине, Русије, Белорусије, Ирана, Бразила, Анголе, Хрватске, Бугарске, Босне и Херцеговине и Црне Горе). Организовано је 785 програма, у 12 званичних програмских целина, са 123 учесника, као и 9 изложби.

Сајам књига из мог угла

Свечано отварање

У недељу, 21. октобра 2012. године, уз звуке фанфара, свечано је отворен 57. Међународни сајам књига у Београду. Програм свечаног отварања водио је глумац Светозар Цветковић, обративши се присутнима добродошлицом: „Добро дошли на ову славу писане речи, на културну манифестацију која Београд и Србију поставља у круг најзначајнијих европских културних догађаја.“ У име Мађарске, земље почасног госта, и у своје име, посетиоце је поздравила млада књижевница Ноemi Сечи, а своје обраћање завршила речима: „Живимо једни поред других, будимо важни једни другима!“ Присутне је затим поздравила српска песникиња Радмила Лазић. Бритким језиком она је поручила да је „уметност ипак трајнија од сваког владара, чије је царевање пролазно као годишње доба“.

Мађарска – почасни гост сајма

Овогодишњи почасни гост, Мађарска, представила је своју богату књижевну и издавачку продукцију. Путем посебних сајамских програма представила је ауторе из своје земље, посебно стваралаштво млађих писаца, преводиоца, дистрибутера и свих оних који су на разне начине повезани са књигом и културом, а српски издавачи су се потрудили око нових превода мађарских класика, укључујући нобеловца Имре Кертеса. Централно место на штанду заузимала је изложба посвећена стогодишњици рођења писца Иштвана Еркења, једног од најзначајнијих прозних и драмских писаца мађарске књижевности 20. века. Његова најзначајнија дела су: „Логорски свет“, „Мачја игра“, „Тотови“, „Принцеза Јерусалима“, „Једноминутне новеле“, „Ватрогасац Тот“, „Изложба ружа“, „Ћутање мртвих“, „Сценарио“ и др.

Мађарска - почасни гост

Изложба поводом 100-годишњице рођења писца Иштвана Еркења

Мађарска је на свом штанду, под слоганом “Креативност, разиграност, иновација”, свакога дана приређивала разноврсне програме, пројекције филмова, разговоре о кулинарству, наступе фолклорних и плесних група, а љубитељима шаха се пружила прилика да се сретну с једном од највећих шахисткиња на свету – Јудитом Полгар.

Амбасадор Мађарске Оскар Никовиц је рекао да је срећан што је његова земља почасни гост и да је то добра прилика да две земље учврсте међусобне везе: „Култура је најбоље средство за приближавање двају народа“.

Школски дан

Школски дан се обележава од 2005. године и посвећен је организованим посетама ученика, студената, библиотекара, наставника и професора из целе Србије.

„Читањем се постаје јачи и способнији”, рекао је министар просвете Жарко Обрадовић отварајући Школски дан на 57. Сајму књига. После званичног обраћања, министар је препоручио ученицима да читају српске народне бајке, песме Душка Радовића, Добрице Ерића, Љубивоја Ршумовића, јер су „они мудре мисли говорили и писали једноставно“.

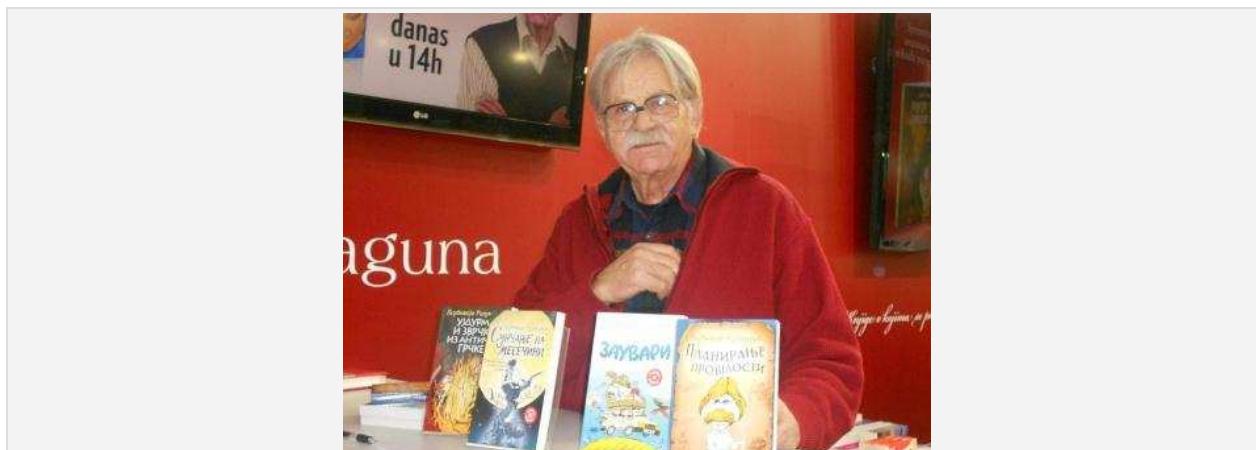
Било је доста организованих посета школараца из разних градова Србије. Неки су дошли ради дружења, забаве, други из радозналости, а многи су обогатили своје библиотеке новим књигама.

Излагачи су припремили посебне програме дружења са писцима који пишу за децу и младе, као и друге садржаје који привлаче њихову пажњу.

На штанду „Лагуна“ Урош Петровић је потписивао своју најновију књигу, „Загонетне приче 5“ , а са читаоцима се дружио и Љубивоје Ршумовић, који је објавио књигу за одрасле „Планирање прошлости“. Своје време посветио је и најмлађима, потписујући књиге „Заувари“ (која је добила награду „Невен“ за илустрацију), „Ујдурме и зврчке из античке Грчке“ и „Сунчаће на месечини“.

Урош Петровић

Љубивоје Ршумовић

На штанду „Креативног центра“ најтраженија је била едиција вицева „Да пукнеш од смеха“, а тинејџере су, поред осталих наслова, посебно занимале књиге Виолете Бабић о тајнама одрастања.

Виолета Бабић

Међу најтраженијим насловима за најмлађе су 12 веселих и поучних прича о Дизнијевим јунацима, у издању „Евро-Ђунтија“, чувени Марвелови стрипови „Спајдермен“ и „Ајронмен.“ Тинејџери су се занимали за „Ватрени прстен – Столеће“ Пјердоменика Бакларија и за „Камено срце“ Чарлија Флечера.

Од нових књига „Букленда“, највише интересовања је било за „Задимљену историју“ Раше Попова, „Приручник за пингвине“ Игора Коларова и „Скривену љубав“ Славке Петровић Грујичић.

Раша Попов са Радованом Радованцем на штанду Букленда

Награде

На овогодишњем Сајму књига додељене су награде најуспешнијим издавачима у четири категорије - за издавача године, најбољу дечију књигу године, издавачки подухват године и најлепшу књигу.

За Издавача године проглашена је издавачка кућа „Федон“, због поштовања највиших стандарда у превођењу и приређивању својих књига, која даје предност превођењу капиталних дела светске класичне литературе, посебно у области филозофије, психологије, митологије, антропологије и уметности.

Издавач године - Федон

За најбољу дечију књигу проглашене су „Српске народне бајке за децу 21. века“, у издању „Чаробне књиге“. Ова књига садржи 19 изабраних народних бајки („Баш-Челик“, „Девојка бржа од коња“, „Тамни вилајет“, „Биберче“, „Немушти језик“, „Чардак ни на небу ни на земљи“ и др.). Књига је добила и награду УЛУПУДС-а за комплетну опрему.

Српске народне бајке - најбоља дечија књига

Издавачки подухват године представљају „Дела Станислава Винавера“, у издању „Службеног гласника“ и „Завода за уџбенике“ из Београда. Прво коло „Дела Станислава Винавера“, у девет томова на преко пет хиљада страница, доноси збир окупљених текстова, песама, прича, есеја и записа једног од наших највећих књижевника XX века.

После три деценије поново је додељена награда за Најлепшу књигу, а то је „Лексикон архитектуре и уметничког занатства“ аутора Слободана Малдинија, у издању „Службеног гласника“.

Ове године је први пут додељено специјално признање за младог дизајнера. Награђена је Тијана Ранчић за ликовно-графичку опрему књиге „Немачки ратни плакат у Србији 1941-1944“, аутора Косте Николића, у издању „Завода за уџбенике“.

Награда „Доситеј Обрадовић“, која се додељује страном издавачу с континуираним доприносом у објављивању и промоцији српске књижевности, ове године је припала издавачкој словачкој издавачкој кући „Kalligram“.

Специјална повеља београдског Сајма 2012. додељена је Народној библиотеци Србије и Фондацији „Др Зоран Ђинђић“, као признање за објављивање „Изабраних дела“ трагично настрадалог премијера Србије, Зорана Ђинђића.

Пратећи програми

Пратећи програми ове године су усмерени на неколико тема - положај српске књижевности и културна сарадња у региону, мађарска књижевност друге половине 20. века... Било је разговора између српских и мађарских писаца о (не)моћи књижевности, феномену бестселера. Обележени су јубилеји Борислава Пекића, Стевана Раичковића и Радомира Константиновића, а припремљено је и неколико занимљивих изложби („Регионална књижевна периодика“, „Култура ћирилице и калиграфије“...).

Врх тишине, Стеван Раичковић

Отворена књига

Последњег дана Сајма књига, у 12 часова, представник Мађарске је предао Отворену књигу представнику Пољске, земљи која ће бити почасни гост 58. Међународног београдског сајма књига 2013. године.

Сајам у очима једног школског библиотекара

Сајам књига је и ове године привукао велики број посетилаца. Интересовање за књигу није изостало, а то показују подаци о посетама и повременим гужвама, које ипак нису биле карактеристичне свих ових сајамских дана.

„Досије Студио“ је припремио (у сарадњи са „Заводом за уџбенике“) „Сабрана дела Вилијама Шекспира“, у једној књизи и у ћириличном издању. Садржи 37 Шекспирових драма, а постоје и два превода „Хамлета“ – Александра Петровића и Бранимира Живојиновића. Садржи додатке: Шекспирова дела која до сада нису била објављена на српском језику, изворе, стихове о Шекспиру, епитафе и предговоре првом издању Шекспирових дела. „Паидеиа“ је објавила нови роман Ијана Маџуана „Солар“, који говори о квантном физичару и нобеловцу, који је у једном тренутку остао без идеја и супруге.

„Креативни центар“ представио је на овогодишњем сајму преко 70 нових издања: књиге за предшколце, основце, популарну историју, романе за тинејџере, приручнике... Свакако су интересантни наслови „Београд за децу“ Јове Анџића, модерно дизајниран водич, са занимљивим причама из београдске прошлости, „Педесет пет експеримената из природе“ у којој аутор Томислав Сенђански повезује биологију и физику. Књиге Јасминке Петровић изазивају увек интересовања младих читалаца, а најновија књига (у сарадњи са Добросавом Бобом Живковићем) „Породица“ даје у речи и слици осврт на типове породица, окупљања и породичних ритуала.

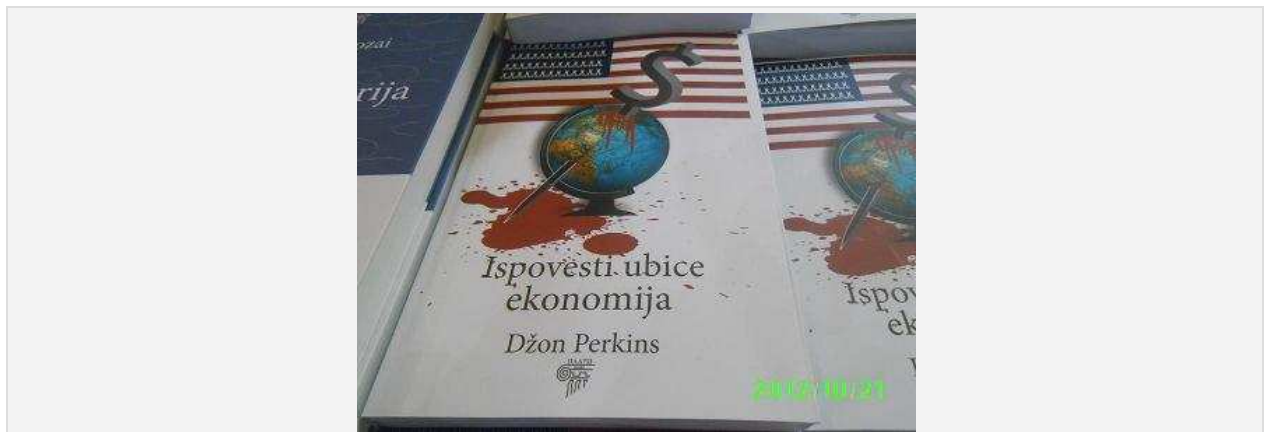
На њиховом штанду свакодневно су организоване представе - Креативни глумци за креативну децу свих доба.

Креативни глумци у Креативном центру

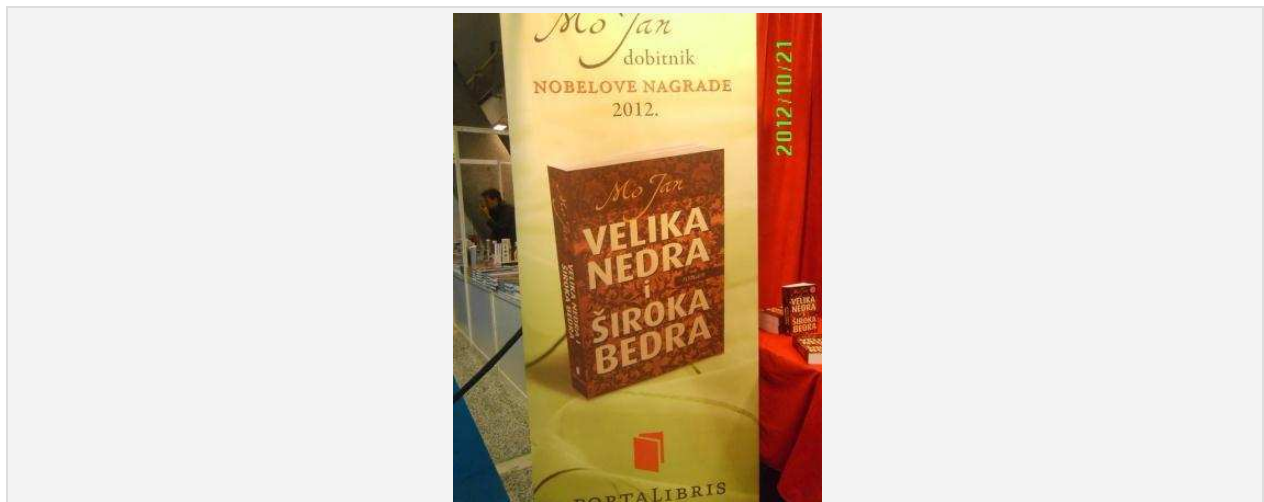
На питање шта препоручују од нових књига на штанду „Платоа“, добила сам одговор да је то наслов „Исповести убице економија“ Џона Перкинса. Прелистах мало књигу и видим да је један од бивших убица економија сам писац, који се осмелио да открије начин владавине корпоративно-империјалистичких структура. Ко су Убице економија? То су добро плаћени професионалци, који обмањују земље широм света, узимајући баснословне суме, користећи се лажним финансијским извештајима, намештеним изборима, уценама, сексом и убиствима. Његов задатак је био да убеди земље, стратешки интересантне САД-у да прихвате огромне позајмице, за изградњу својих инфраструктура, којима би их увукли у мрежу огромних дугова. Тако би потпадале под контролу америчке владе, која контролише и отплату дугова, што на крају доводи до покорности.

Ако вам није интересантна ова тематика, јер нам је прилично знана, онда ћете се сложити са мном да би била добро штиво за политичаре.

Штиво за политичаре

„Порталибрис“, издавачку кућу која је једина имала књигу овогодишњег нобеловца Мо Јана, тешко је било наћи, јер је њен штанд био смештен на галерији.

Мо Јан, Велика недра и широка бедра

Занимљивост

Идући ка Хали 1 Београдског сајма, приметим међу пролазницима младића у жутој мајици са натписом, који нешто објашњава пролазницима. Вратим се да видим шта пише. Он љубазно рашири мајицу, да се лепо виде слова: „НЕ ЦЕНИ КЊИГУ ПО КОРИЦАМА“ - писало је. Објаснио ми је да се ради о *Живој библиотеци*, на штанду „Инцест траума центра“. Знатижељна, морала сам да видим како функционише Жива библиотека. На штанду су ми објаснили да је потребно да се учланим код библиотекара, да одаберем књигу, а књига је жива особа, и када дођем на ред имам на располагању пола сата да питам све што ме интересује из одабране теме. А теме су биле у складу са њиховим програмом: људска права, трговина децом и људима, насиље путем електронских мрежа, сексуално злостављање, жртве насиља, предрасуде о другим народима, хомосексуалци, анархисти и феминисткиње, особе са инвалидитетом и људи који живе са тешким болестима. Врло интересантно представљање!

Не цени књигу по корицама

Списак књига *Инцест траума центра*

Жива библиотека

Књиге за библиотеке (?)

Ове године је организована акција прикупљања књига за библиотеке у Србији, у сарадњи са студентима Филолошког факултета. Организациони одбор је позвао све грађане да донирају књиге које им више нису потребне.

Могли бисмо да направимо паралелу са Сајмом књига у Солуну, крајем маја, где је апеловано на излагаче да књиге које преостану са сајамских штандова упуте школама, како би помогли школским библиотекама угроженим кризом.

Са каквим фондовима раде школске библиотеке у Србији, колико могу да приуште нових наслова и обнове своје фондове - о томе код нас већ одавно нико не брине.

Али гест једног изузетног човека може да буде добар пример. Свестан улоге и значаја школских библиотека у образовању младог нараштаја, Иво Андрић је својевремено новчани део Нобелове награде поклонио школским библиотекама у Босни и Херцеговини.

Фотографије: *Сандра Ренац и Мира Меглић*

Сарадња

Заједничка борба за књигу

Елизабета Георгиев

Народна библиотека „Детко Петров“, Димитровград

bibliodimitrovgrad@beotel.net

Кључне речи: сарадња, јавна и школска библиотека, основна школа, гимназија, програми

Пол Азар у свом делу „Књиге, дјеца и одрасли“, говорећи о развијању хуманих и естетских осећања код деце посредством књиге, истиче следеће: „Волим књиге које остају вјерне самој бити умјетности, то јест предлажу дјечи интуитиван и директан начин спознавања, једноставну љепоту која се непосредно прима и изазива у њиховој души такво осјећање које ће цијелог живота бити сачувано.“⁽¹⁾ Азар наставља да ређа карактеристике добрих књига, које својом снагом остављају неизбрисиве последице на душу младог читаоца. Да, управо читање, као „добар спорт“, чини од детета особу која одраста у моћног човека, који читајући прикупља не само знање, већ и спознају свог бића и препознавање себе у деловима прочитаног, што се рефлектује на изградњу њега самог у квалитетну особу. У времену вртоглавог технолошког развоја, бомбардовани моћним чудима интернета и друштвених мрежа, велики успех је приволети децу и младе да читају. Неки говоре да се никад више није читало колико се чита данас, мислећи пре свега на боравак младих пред компјутером и њихову претрагу на интернету. Ипак, као чувари старе, добре папирне књиге, ми библиотекари имамо задатак да управо тај извор информација понудимо радозналном детету на прави, њему близак начин, да му дамо до знања да је читање моћ и тако му помогнемо да себе изгради на прави начин.

Читање је, заиста, основа свега! Можда ова мисао звучи мало претенциозно, али када би се сви активније позабавили применом овог правила у пракси, имали бисмо много боље и квалитетније окружење, испуњено добрим и квалитетним људима, који су богати знањем. Ако ово правило уградимо у свест детета још од најранијег доба, могли бисмо да очекујемо тај бољи и квалитетнији свет. Наравно, не може се на путу ка том циљу наступати сам – појединац или само једна установа су само једна карика у низу. Ако постоји веза, сарадња свих релевантних институција које се баве децом, резултат је лако достижан. Јавна библиотека као кућа књиге и складиште знања, односно информациони центар, потпуније и плодотворније врши своју мисију неговатеља читача ако има добру сарадњу са школским библиотекама и школама, које су први институционални пријатељи деце.

Веома је важно да јавне библиотеке не доживљавају школске библиотеке као своје бледе сенке и да у њима не гледају конкуренцију у борби за подршку корисника, којих је у принципу све мање. Јавна и школска библиотека би могле одлично да функционишу ако се међусобно допуњују у делатностима, програмима, набавци. Школске библиотеке су потребне и свакако им будућност доноси важну улогу информационих центара у школама. Ипак, у овом тренутку, у великом броју случајева, оне су, нажалост, готово потпуно бескорисне, ако се имају у виду простор у коме су смештене, застарела опрема, неадекватни услови, неадекватан и за библиотекарство незаинтересовани кадар, нефер однос другог наставног особља према онима који раде у библиотеци. Школске библиотеке се веома често упоређују са свратиштима за наставно особље које нема довољан фонд часова, или као казнено одељење школе. То не мора да буде тако, ако се мало више поради на имиџу позива *школски библиотекар* и саме школске библиотеке. У тој борби, поред управе школе, свакако важан задатак треба да има и јавна библиотека, која кроз стручни надзор и залагање треба да угради модел свог рада у концепт живота школске библиотеке.

Добра школска библиотека живи заједно са својом школом и неопходно је да буде програмски интегрисана у свакодневне школске активности, а све у циљу да буде општеприхваћена.

Добра школска библиотека треба да буде много више од „збирке књига“, односно да буде пре свега наставни простор за индивидуално и колективно учење и простор за креативност и опуштање.

Добра школска библиотека мора да има добру сарадњу са јавном библиотеком, а све у циљу модернизације и стручног усавршавања у библиотечком пословању. Наравно, слика добре школске библиотеке зависи пре свега од односа управе школе, али и од односа школског библиотекара, који би морао да свој посао доживљава као задовољство и да своју креативност ставља у први план, а све у циљу осмишљавања нових услуга за радознале ђаке.

У IFLA/UNESCO Манифесту за школске библиотеке(2) истиче се да је школска библиотека саставни део образовног процеса. Наведени су следећи циљеви који су неопходни за унапређивање писмености, информатичке писмености, подучавања, учења и за подизање културног нивоа, и који представљају основне услуге школске библиотеке:

- подршка и побољшање образовних циљева наведених у наставном плану и програму школе;
- развијање и неговање навике и уживања у читању и учењу код деце, као и навике коришћења библиотеке током читавог живота;
- пружање прилике да се искуси стварање и коришћење информација у циљу стицања знања, познавања, развијања маште и уживања;
- подстицање свих ученика да стичу и користе вештине вредновања и коришћења информација, без обзира на облик, формат или медиј, као и да овладају начинима друштвене комуникације;

- обезбеђивање приступа локалним, регионалним, националним и глобалним изворима и могућностима, што оне који уче доводи у додир са различитим идејама, искуствима и ставовима;
- организовање активности које јачају друштвену и културну свест;
- сарадња са ученицима, наставницима, управом и родитељима да би се остварили циљеви школе;
- заступање начела да су слобода мишљења и приступ информацијама неопходни предуслови за делотворно и одговорно учешће у грађанском демократском друштву;
- промоција читања и извора и услуга школске библиотеке у школској и широј друштвеној заједници.

Добра школска библиотека све горе наведено би требало да има у свом раду, како би максимално била на услузи својим корисницима – и деци и наставном особљу. Чест је случај да одлазак у школску библиотеку буде први контакт детета са библиотеком као институцијом, што говори у прилог томе да ни најбоља јавна библиотека не може да замени школску библиотеку која има оптималан простор, књижни фонд и запослене. Али, ако школска библиотека није у могућности да пружи максималне услове за своје кориснике, тај недостатак може да се превазиђе сарадњом са локалном јавном библиотеком, која има обавезу да помогне. Наравно, заједничке активности и међусобно подржавање доводе до много бољих резултата, а „рецепт сарадње“ доноси успешну реализацију различитих програма за добробит свих страна – на првом месту деце, а затим школске и јавне библиотеке.

Радионица у библиотеци основне школе

Деца су, по правилу, најосетљивији и најбројнији корисници јавне библиотеке. Поред основног задатка библиотеке да пружа информације и услуге малим читаоцима, она има још један одговоран задатак - да буде учитељ, едукатор и креативни пријатељ, који кроз игру и на необичан начин приближава књигу деци. Суочивши се са свеопштом бољком свих библиотека - да се све мање чита, запослени у Библиотеци „Детко Петров“⁽³⁾ дошли су на идеју да малим корисницима Библиотеке осмисле креативну радионицу која ће им бити путоказ ка књизи, стваралаштву и уметности уопште. Радионица је почела с радом 2000. године добила је име *Песничка* – кутак за мале песнике. Најкомплекснији задатак Библиотеке „Детко Петров” јесте балансирање у популаризацији српске и бугарске културе, књига и читања. Географски положај и чињеница да знатан број становништва чине припадници бугарске националне мањине рефлектује се на делатност свих образовних и културних институција у граду, па самим тим и библиотеке. Због специфичности средине која негује два језика, а у свакодневnoj комуникацији се користи локални говор (шопски), у радионици се прво кренуло с малим игрицама комуникације, од којих је касније конципирана и сама радионица са свим својим делатностима.

Поред тога што се оба књижевна језика, и српски и бугарски, користе и уче у школи и што су свакодневно у контакту са медијима (ТВ и радио) на оба језика, деца из Димитровграда су у једној специфичној ситуацији, може се слободно рећи: триглосије⁽⁴⁾ – и врло често због језичке хомонимије и синонимије долазе у ситуацију да греше и да пред другарима испадну смешни. Библиотека је, у сарадњи са школским библиотекама, преузела на себе задатак да буде промотер књиге и читања на највећем могућем нивоу, те да принципом учења језика кроз читање и стварање помогне деци да развију своју језичку културу и надграде своје знање. За скоро тринаест година постојања и рада Песничке радионице настало је четрнаест зборника са дечијим литерарним и ликовним радовима, неколико представа и перформанса, на десетине изложби, трибина и осталих програма, реализовано је неколико пројеката од значаја за децу и младе Димитровграда.

Градећи имиџ лидера у културном животу средине, Народна библиотека „Детко Петров”⁽⁵⁾ у Димитровграду стекла је квалитетне односе са свим образовним и културним установама у граду. Почев од сарадње са Центром за културу, с којим реализује бројне пројекте и програме за све категорије својих корисника, Библиотека посебну пажњу посвећује сарадњи са Предшколском установом „8. септембар”, Основном школом „Христо Ботев” и Гимназијом „Св. Ћирило и Методије”. Основе те посебне сарадње чини управо значај заједничког неговања добрих читача, од најмањих ногу, на путу ка стварању квалитетног човека, доброг грађанина средине у којој живи. Библиотека има мисију моста који повезује знатичељног корисника са извором информација, који не мора бити у самој Библиотеци, већ се може наћи и у школским библиотекама. Промовишући активност школских библиотека, Библиотека у Димитровграду ствара пријатну атмосферу за сарадњу, која свих ових година даје солидне резултате.

У средини као што је Димитровград школске библиотеке имају велики значај из следећих разлога:

- школске библиотеке су први непосредни институционални контакт детета са књигом и културом мањинског народа којем припада

- школске библиотеке су први непосредни институционални контакт детета са неким конкретним програмом, везаним за популаризацију мањинске културе
- школске библиотеке су основна веза између детета - потенцијалног корисника и јавне библиотеке као складишта више информација везаних за мањинску културу.

Све ово и претходно речено потврђује констатацију да без заједничког рада и сарадње нема добрих резултата, па можемо слободно рећи да добре школске библиотеке у средини помажу имицу добре јавне библиотеке.

Школска библиотека Основне школе „Христо Ботев“ смештена је у великој светлој просторији на првом спрату школе и солидно је опремљена. До 2003. године библиотека(б) је била смештена у подрумским просторијама школе, у неадекватним условима и са несређеним књижном фондом. После пресељења у нови простор, запослени из градске библиотеке помогли су школском библиотекар у стручној ревизији фонда старих књига и избору и смештају нових књига. Данас библиотека има око 27 000 публикација. Фонд је подељен на публикације на српском и на бугарском језику. Фонд публикација на српском језику је богатији, а попуњава се пре свега путем куповине, а затим и поклоном и локалним обавезним примерком (издања Народне библиотеке „Детко Петров“). Фонд публикација на бугарском језику попуњава се искључиво поклонима организација и појединаца из Бугарске и, у много мањој мери, куповином наслова Новинско-издавачке установе „Братство“. Школски библиотекар са пуним радним временом у библиотеци ради од 1973. године. Садашњи школски библиотекар Јасмина Годоров на овом је месту од школске 2010/2011. године. Њеним доласком започето је са озбиљнијим радом у сређивању фонда (израда алфаветског каталога, сигнирање и пресигнација постојећег фонда). У самом сређивању, ревизији и инвентарисању нових наслова, с којим се кренуло почетком другог полугодишта школске 2011/2011, помоћ школском библиотекару пружа градска библиотека и њени библиотекар, стручним саветима и непосредним ангажовањем. У библиотеци се често организују огледна предавања, трибине, семинари, радионице. До пре пет година у простору школске библиотеке Народна библиотека „Детко Петров“ организовала је колективни упис првака и упознавање са правилима рада библиотеке и значајем књиге и читања. Мало је необично да се у школској библиотеци промовише упис у градску библиотеку, али је циљ те активности био да се покаже да је библиотека добро место за свако дете, било да је она у школи, било да је ван школе, у посебној згради. Цела прича се, ипак, врти око књиге и управо књига је та која је центар пажње обеју страна. Последњих година, од школске библиотеке и управе школе добијамо податке о првацима и колективни упис вршимо у нашој библиотеци, посебно истичући могућности и значај школске библиотеке за даље школовање и напредак првака.

У више наврата у школској библиотеци организовали смо програме едукативног и забавног карактера. Нешто што је најсвежије јесу радионице организоване од стране Народне банке Србије: *Динар наш новац*, *Знаменити Срби* и *Мој буџет и ја*. Приликом организације ових занимљивих радионица, одлучили смо да део активности сместимо у школску библиотеку, како бисмо опет показали деци да је библиотека свуда где постоје књиге и добра воља за мала чуда која се зову: читање, стваралаштво деце, креативност и „лов“ на нова знања. У овим радионицама деца су имала прилику да стекну основна знања

о новцу, историји новца, о људима који се налазе на новчаницама, о томе како се осмишљава породични буџет и шта значи штедња. Креативан и занимљив начин презентовања једне тако озбиљне ствари наишао је на одобравање деце, а током реализације самих активности водитељима радионица помагали су библиотекари из градске и школске библиотеке.

У школској библиотеци организују се и свечаности доделе признања и награда полазницима Песничке радионице. Последња таква активност организована је током Вукове недеље, када је школска библиотека била место радости за тридесет и једног полазника Песничке радионице при Народној библиотеци „Детко Петров”. Њима су додељене дипломе и награде са конкурса електронског часописа „Кенгур Ас”.

Додела награда у библиотеци основне школе

Школска библиотека Основне школе „Христо Ботев” главни је партнер градске библиотеке у процесу комуникације и контакта са децом, ученицима школе.

Школски библиотекар је преносилац информација о организовању књижевних сусрета, радионица и других програма који се припремају у градској библиотеци.

Школски библиотекар је учесник и промотер активности као што су – књижевни сусрети за писцима у Дружионици школе, едукативно-забавних програма у Дружионици и самој школској библиотеци.

Школски библиотекар је учесник семинара који је градска библиотека организовала са Групом 484 из Београда и који се заснива на промоцији и презентацији регионалне књижевности.

Ова сарадња се продубљује новим програмима у којима су школска библиотека и школски библиотекар незаобилазни, а који имају за циљ да што више деце уведемо у библиотеке и пружимо им шансу да откривају нова знања.

Школска библиотека Гимназије „Св. Ћирило и Методије” од 1988. године смештена је у пространој и наменски опремљеној просторији. Библиотека се налази у приземљу школске зграде, на добром месту, приступачном и ученицима и наставном особљу. Опремљена је металним полицама по стандарду. Фонд је подељен на публикације на српском и на публикације на бугарском језику и смештен је по УДК систему. Начин набавке који доминира и у овој библиотеци јесте поклон, који се пре свега односи на наслове на бугарском језику, мада последњих година и куповина заузима значајно место у набавци, пре свега када је реч о енциклопедијским издањима и приручницима за наставнике. У школској библиотеци заступљена је и наставничка литература, којом осим наставника располажу и ученици приликом припремања матурских и семинарских радова.

Гимназијска библиотека

Ова школска библиотека има читаоницу са десет места и два компјутера за кориснике. Ђаци Гимназије могу да користе интернет у читаоници, да припремају презентације, уче, пишу домаће задатке и слично. У библиотеци ради један библиотекар (Петар Арсенов) са 75% радног времена и још два наставника који ту допуњавају своје радно време. И са школском библиотеком Гимназије „Св. Ћирило и Методије” имамо добру сарадњу, која се пре свега заснива на стручном контакту са школским библиотекарима, преношењу информација, укључивању школских библиотекара у едукативне програме градске библиотеке, њиховом информисању о различитим семинарима и предавањима. У образовном процесу средњошколаца веома важно место има литература која им је неопходна за семинарске и матурске радове, те смо стално у контакту са школском библиотеком у вези с књигама које су ученицима и наставницима потребне у реализацији школских обавеза. Преко школске библиотеке упознајемо ученике с програмима који се организују у градској библиотеци. Неоспорна чињеница је да су средњошколци мање заинтересовани за услуге библиотеке и читање али, уз заједнички рад са школском библиотеком, успевамо да бројност средњошколаца, чланова градске библиотеке, повећавамо из године у годину, те да утичемо да се и они активно укључују у програме који се организују у градској библиотеци.

Заједничка борба за књигу Народне библиотеке „Детко Петров” и школских библиотека Основне школе „Христо Ботев” и Гимназије „Св. Тирило и Методије” се наставља! Уз мало пара за неке озбиљније набавке, али уз велику жељу и ентузијазам да организацијом креативних облика представљања књиге и знања покажемо деци и младима да је читање основа свега, сигурним кораком идемо напред, јер знамо да можемо да се ослонимо једни на друге.

(1) Пол Азар, *Књига, дјеца и одрасли* (Загреб: Стилос, 1970), 53.

(2) *Унеско Манифест за школске библиотеке* / са енглеског превела Гордана Љубановић, доступно и на: <http://www.nb.rs/view_file.php?fi-le_id=1283>, белешке, литература. У: Гласник Народне библиотеке Србије, ISSN 1450Ѓ8915, год. 7, бр.1 (2005), стр. 419Ѓ422.

(3) Елизабета Георгиев, *111 година књиге: Библиотека у Димитровграду: 1898-2009* (Димитровград: Народна библиотека „Детко Петров“, 2010)

(4) Локални говор има изражене специфичности и употребљава се у породици и свакодневној комуникацији.

(5) Званична историја каже да је Библиотека у Димитровграду (Цариброду) основана давне 1898. године на иницијативу Глумачког друштва. Неки подаци говоре да је читалиште у тадашњем Цариброду постојало и раније. У периоду од 1889. године и појаве часописа „Домашен учитељ“ у Цариброду су излазили још и недељник „Цариброд“ (1901), недељник „Нишава“ (1909) и часопис за хумор и сатиру „Клопотар“ (1919). После Првог светског рата, Нејским мировним договором од 1919. године, Цариброд са околином припао је Држави Срба, Хрвата и Словенаца. Овакви историјски услови веома снажно утичу на све сфере живота, па и на културу. Те друштвено–политичке промене довеле су и до тога да 1919. године Цариброђани пресељавају читалиште са библиотеком у село Драгоман, да би после 6. новембра 1920, када Цариброд званично постаје град у држави Срба, Хрвата и Словенаца, цео књижни фонд читалишта био пренесен у Софију, где се ствара Царибродско избегличко читалиште (Царибродско бежанско читалиште). У периоду између два светска рата у граду је постојала читаоница при Југословенском омладинском клубу. Новембра 1941. године основано је Царибродско народно читалиште „Отец Паисиј“ да би годину дана касније дошло до спајања овог читалишта са Царибродским избегличким читалиштем из Софије. У периоду после Другог светског рата, Библиотека је дуго низ година радила као део Центра за културу, да би се 1996. године коначно осамосталила. При Библиотеци „Детко Петров“ ради и Завичајна музејска збирка, која сакупља, обрађује и чува материјално културно наслеђе ове средине.

(6) Алманах основне школе „Христо Ботев“. Димитровград: Основна школа „Христо Ботев“, 2009.

Литература:

Алманах основне школе „Христо Ботев“. Димитровград: Основна школа „Христо Ботев“, 2009.

Азар, Пол. *Књига, дјеца и одрасли*, Загреб: Стилос, 1970.

Георгиев, Елизабета. *111 година књиге: Библиотека у Димитровграду: 1898-2009*, Димитровград: Народна библиотека „Детко Петров“, 2010.

IFLA/UNESCO Манифест за школске библиотеке, *Гласник НБС*, 1/2005, Београд.

Професори и библиотекарџ гимназије на заједничком задатку

Невенка Божовић

Гимназија „Светозар Марковић“, Ниш

gsm-nis@open.telekom.rs

Библиотека, и као реч, и као место, и као институција не може без симболике. То би требало свуда да буде најлепше место где се чува љубав према лепој речи, складу који носи књига, жеља да нас окруже памет и лепота.

Школска библиотека треба да има још једну посебну улогу. Она мора да буде мост, а знамо како су мостови драгоцени. У библиотеци мора да се нађе подлога за оно што ће се радити на часу, било да је у питању лектира, збирка задатака или проширена литература за семинарске и матурске радове.

Ипак, ништа од горе наведеног нема никаквог смисла ако библиотека није кулак у који се долази са радошћу и истраживачком жељом, а не због морања.

Знам да нису све школске библиотеке оваква места. Неке раде према непостојећем распореду, друге су се претвориле у шалтер за издавање и враћање књига, а иза тог прозорчића најчешће се чује реч: „Нема!“ У многим школским библиотекама раде мрзоволни људи, који су ту доспели мимо своје воље, па тако незадовољни и не крију да не знају, а и не желе да знају, како стварно треба обављати библиотекарску дужност.

У школској библиотеци Гимназије „Светозар Марковић“ у Нишу слика је потпуно другачија. Пре свега, на месту библиотекара ради стручно лице, Зора Лекић, професор руског језика, са великим искуством и многобројним едукацијама. То значи да библиотека, у складу са материјалним средствима, а у сарадњи са предметним професорима, озбиљно планира набавку књига. Језичак на ваги су увек мишљења и жеље ученика, а те жеље се овде пажљиво слушају и анализирају.

Заједно у библиотеци

С циљем неговања љубави према лепој речи, у школској библиотеци често се одржавају окупљања, књижевне вечери, праве изложбе, објављују подаци о читаности и траже мишљења.

Таква школска библиотека и библиотекар увек су добродошао сарадник за професоре наше Гимназије. Најплоднија сарадња спонтано се развила између аутора овог текста, професорке српског језика и књижевности Невенке Божовић, и школског библиотекара. Вођене истом жељом да младим нараштајима приближимо лепу реч, заједно смо оствариле низ запажених манифестација.

Један од већих подухвата последњих година био је обележавање 50. годишњице од добијања Нобелове награде за књижевно дело Иве Андрића. С поносом се може рећи да је овај подухват био више него успешан. На првом спрату, ту где сваки ученик и посетилац мора да прође, направљена је врло занимљива изложба фотографија и текстова, а 10.3.2011. публици је приказан књижевни програм где су ученици читали Андрићеве текстове на српском, француском, немачком, италијанском и латинском језику.

Изложба о Иву Андрићу

Најлепша осећања изазвала је завршница програма, када су учесници, а и многи из публике, уз гитару и глас ученика Луке Милојковића запевали: „У лијепом старом граду Вишеграду“.

Са изложбе о Иви Андрићу

Чим се библиотека преселила у реновирану и одговарајућу просторију, пружила се прилика за нову активност. Отварање новог читалачког кутка свечано је обележено

15.11.2011. Ученици Ш₂ припремили су програм са темом књиге и читања. Чули смо како Душко Трифуновић каже:

Књигу мог живота пише душа

Која памти неке боље дане

Ја говорим, а она ме слуша

Златним пером исписује стране.

Говорило се о књижевним јунацима, читачима и писцима:

Тражите

Ту је закопано благо

Чекало на вас из давних времена

Узмите

Сваки колико вам драго

Украса сјајног са мирисом жена.

Стихови у новом простору гимназијске библиотеке

Више пута смо сложено запевао, а повео нас је, као и обично, глас ученика Луке Милојковића и његова гитара. Највеселије је било то што је исти ученик испевао песму посвећену школској библиотеци, коју наводимо:

Библиотека

У приземљу тмурном, са северне стране

Гробарске Гимназије надалеко знане,

чучи топла просторија нека,

сви је радо зову: библиотека.

Замислите снове који су сад већи,

уз прегршт рукописа нигде краја срећи!

У тој банци снова, без ичег да дате,

можете уживати уз велике камате.

Осмехом на лицу простор осликава,

са посебним смислом утисак улепшава.

Погледима ведрим још нас усмерава

кроз лектуру школску радњу дочарава.

Књиге су спремне ко велико сајмиште,

изволите, уђите у богатство маште!

А библиотекарки лично запевао:

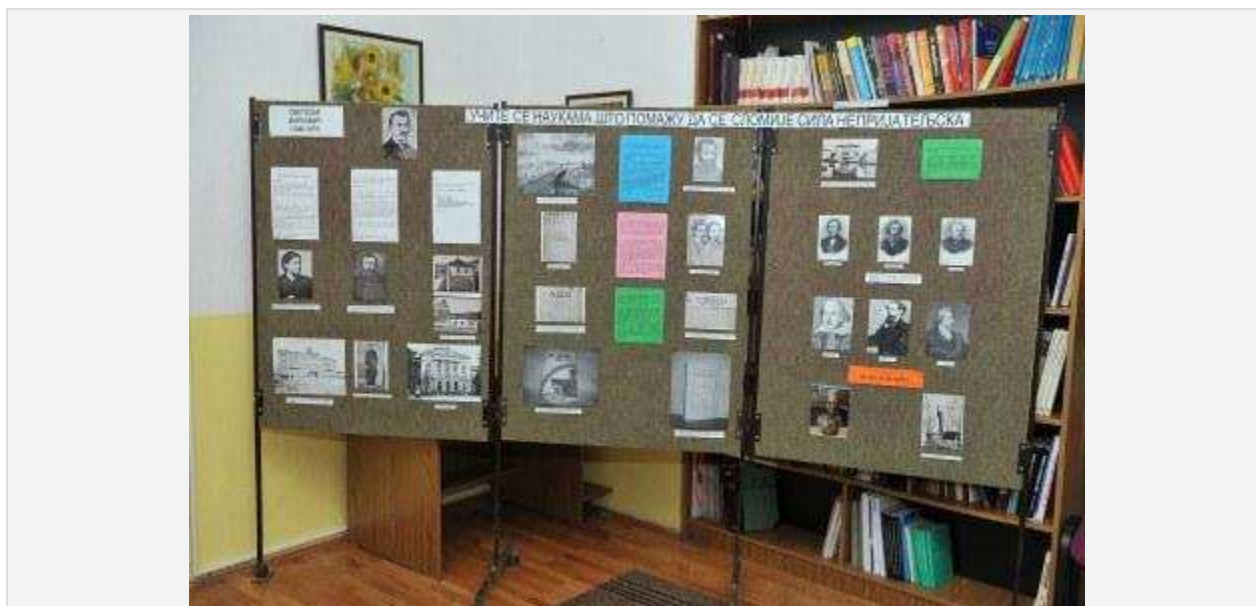
Ти си ми у свему била нај, нај, и у добру и у злу...

Шта је више потребно за добру атмосферу? О насмејаним лицима говоре фотографије.

Звуци гитаре у библиотеци

Пошто су добили кутак, ученици су га испунили младошћу и ведрином и наставили да трагају за темама о којима би се разговарало. Осмог марта 2012, на Дан школе, актуелна је била личност Светозара Марковића, чије име школа носи. У библиотеци је припремљена пригодна изложба фотографија пропраћена одабраним текстовима. Неке од најзначајнијих текстова ученици I и III године прочитали су публици.

Изложба о Светозару Марковићу

У другом делу програма ученици су се позабавили језиком својим, јединим и најлепшим. Да се у нишкој средини тај језик не користи баш на најбољи начин знамо одавно, али

бисмо желели да се против овог јада боримо. Најбоље ћемо се одупрети незналицама ако увидимо које су им грешке најчешће, највидљивије и најсмешније. То смо и учинили. Прозвали смо као непознаваоце језика ученике, професоре, водитеље, банкаре и све које смо могли. Све смо их учланили у чувени Клуб љубитеља падежа и правилног говора и то под следећим условима:

1. ако су показали посебну вештину у коришћењу падежа
2. ако су рекордер у упорном коришћењу истих речи, нарочито ако њихово значење не знају
3. ако су испричали и оно што писац никад није имао намеру да каже.

Учлањење се обавља код Александре Вранић и Марка Стојановића, наших ученика. Почели смо од писмених задатака, а ту се чуло: „*Живот не треба само живети, већ је важно на који начин живимо тај живот.*“

У наставничкој канцеларији забележили смо: „*Тај папирџ баците у канти за отпатке иза вратију.*“

Са телевизије смо преписали: „*У једном предузећу посао ће наћи 400 Сврљижанина*“.

Све смо завршили са осмехом и подсмехом уз популарну песму „Ја знам све, а најбоље падеже.“

Програм је назван: „Кој’ нас пита“, у складу са темом.

Библиотека наше Гимназије овако ради. На истом задатку са професорима наше школе. Радиће и убудуће. У плану је да обележимо 90 година од рођења Душка Радовића, Дан просветних радника и још много тога. О свему ћемо обавестити заинтересоване. Дођите да нас видите и чујете.

ДИГИТАЛНО

Плагијати – техника и/ли етика

Марија Милосављевић

ОШ „Браћа Новаковић“ Силбаш

milomar@hotmail.rs

Кључне речи: веб - алати, образовање, плагијати, софтвер

Повод овом тексту је надахнути говор професорке Александре Вранеш на Смотри стваралаштва школских библиотекара у октобру 2012. године. Наиме, она је истакла да је то велики проблем образовања који је с појавом интернета постао још већи. Факултети се довијају на разне начине да доскоче овој пошаст модерног доба, али често остају разоружани пред оним што се збива. Један од покушаја да се добије реална слика приликом уписа студената на факултет јесте одлука да при упису на студије студенти као обавезан део пишу Мотивационо писмо. Писање овог писма има за циљ откривање праве, искрене жеље студената да упишу баш одређени факултет (конкретно, реч је о Филолошком факултету у Београду). Поражавајуће делује чињеница да су испитне комисије добијале потпуно иста попуњена писма од својих будућих студената. Професорка је са нама поделила и чињеницу да се семинарски рад за одређени предмет на факултету може пронаћи за само три стотине динара и да годинама читају исте радове, а студенти не посустају и још се чуде својој слабој оцени.

Копи-пејст техника на свим нивоима образовања

Истражујући даље ову тему, тему плагирања путем технике *копи-пејст*, нашла сам податак да готово сви наши факултети од студената захтевају да приликом предаје научног рада потпишу Изјаву о академској честитости да је рад њихов, а не плагијат. Некако у исто време, гледајући телевизијски програм, сазнала сам да та изјава за већину не значи ништа, јер се проблем продубљује и професори су немоћни да га реше. Већина факултета се одлучује за куповину софтвера који препознаје плагијат. Већина тих софтвера функционише на сличан начин - приликом провере неког рада, он бојом означава преузето из туђег рада, наводећи оригиналан извор. Добро је што факултети праве своје базе већ проверених радова, тако да и оне служе за поређење при провери неког новог, будућег плагијатора. Чињеница је да је на факултетима завладао вирус плагијатора и плагираних радова. Против студента чији се рад прогласи плагијатом води се дисциплински поступак. Међутим, ствари нису тако једноставне и нису само нова

„етика“ студентске популације, него се тим „методом“ служе, додуше у мањој мери, и њихови професори. Ако је веровати *Блицу*, „више од осам стотина научника са Универзитета у Србији потписало је петицију којом од Министарства просвете траже да испитају веродостојност научних радова за које сумњају да су их фалсификовали“. Професори, у трци за бодовима, често бирају лакши начин да дођу до њих, па објављују преузете радове, радове који не задовољавају основна правописна правила или који нису научно потковани, радове у часописима сумњивих вредности. Стварност је немила, а систем вредновања потпуно урушен, готово да и не постоји. Охрабрује чињеница да се о проблему разговара и пише, па из Министарства поручују да је правилник који ће дефинисати ову област рада у завршној фази. Није утешно, напротив, ни то што је плагирање узело маха у целом свету, те није особено само несређеном српском друштву.

Могу ли последице формирати научну етику

Све ово наводи нас на закључак да је проблем плагијатора веома дубок и да је пустио корене у свим сферама и на свим нивоима образовног система. Не треба да се чудимо ученицима или студентима, када ми, као просветни радници, шаљемо слику да су инстант-решења корисна и да је сасвим легитимно присвојити туђе без значајних последица. Не треба да нас чуди што ни у основној и средњој школи ситуација није блистава. Ученици углавном ни не знају шта су ауторска права, али одлично знају да пронађу сајтове са саставима, препричаним лектирама, или да без проблема копирају чињенице за реферат и потпишу их као своје. На нама је да их обучимо и укажемо на правилно коришћење извора, били они са интернета или из књига.

Два су начина могућа за формирање етичких ставова, у вези са питањем ауторских права. Један су одређене казнене мере, и консеквенце, у зависности од утицаја оног који плагира и нивоа на ком се то дешава. У свету су познати случајеви губитка права на школовање уколико се плагирање открије, али је то, ипак, ретко. Други могући начин јесте васпитно деловање, мада ни оно не искључује казнене мере, али тек након што смо сигурни да смо, као струка или друштво у целини, дали све од себе да обавестимо о консеквенцама и однегујемо вредности по којима између интелектуалне крађе и, рецимо, пљачке продавнице, у моралном смислу, нема разлике. Криминал је криминал, и кад је научни.

Библиотекари у овом процесу имају важну улогу, јер су они спона између ученика и извора информација и често су у прилици да обуче ученика како да претражује и пронађе одређени извор. То је права прилика да се ученици упознају и са проблемом плагијата. Важно је ученике упознати са ауторским правима, са значењем речи: плагијат, као и са последицама присвајања туђег, са примерима како се третирају такве врсте крађе, институцијама које се баве заштитом интелектуалне својине. Васпитни утицај у овом смеру најбоље је започети на најмлађем узрасту кроз фину менталну игру, која се може и радионички спровести. Успостави се паралела и дистинкција између позајмљивања, преузимања, присвајања са нечијим знањем и одобрењем, присвајање без ичијег знања; потпуног присвајања и компилаторског присвајања... Није на одмет и бавити се пореклом и значењем речи: плагијат и фалсификат. Плагијат, као што знамо, јесте реч латинског порекла, у значењу крадљивца, отимача, али и уметничког, научног и другог дела које

настаје подражавањем или присвајањем туђе ауторске својине. Реч: фалсификат нам је, пак, дошла из немачког језика и означава производ израђен у лажном облику ради обмане, или документ са лажним подацима. Ученике најмлађег узраста не би ни требало плашити последицама непоштовања туђе интелектуалне својине и законским консеквенцама. Делотворно је ако им покажемо да су се, заједно са могућностима лаког присвајања туђе интелектуалне својине, развиле и могућности откривања тог присвајања - плагирања. Веб-алати који откривају плагијате идеално су средство да са њима упознамо ученике, не да бисмо развили страх да их можемо проверити у сваком тренутку, него да би и сами учествовали у процесу откривања свесних и несвесних плагијата.

Зато смо за овај број изабрали да вам представимо пар веб-алата за проверу и откривање плагијата.

Веб-алати за брзе провере плагијата

Интернет је развио нову технику плагирања до неслућених размера, али нам интернет нуди и „вакцину“ за заразу плагирања. То су веб-алати за откривање плагијата који функционишу слично. На неке се морамо регистровати, а на друге не морамо. Обично постоји поље у које уносимо део текста који се затим проверава. Након провере, добијамо резултате невидљиве претраге на интернету. На веб-сајту [Вебциклопедија](#) пронашли смо неколико таквих веб-алата.

Веб-алати који нам могу помоћи при раду су:

- Предај га ([Turn it in](#))
- Документ-полицајац ([DOC Cop](#))
- Плагијати ([Plagiarisma](#))

За сваки од ових веб-алата на Вебциклопедији дате су основне карактеристике и виђење њихове примене у образовању.

Веб-алат Предај га ([Turn it in](#))

Почетна страна веб-алата *Предај га*

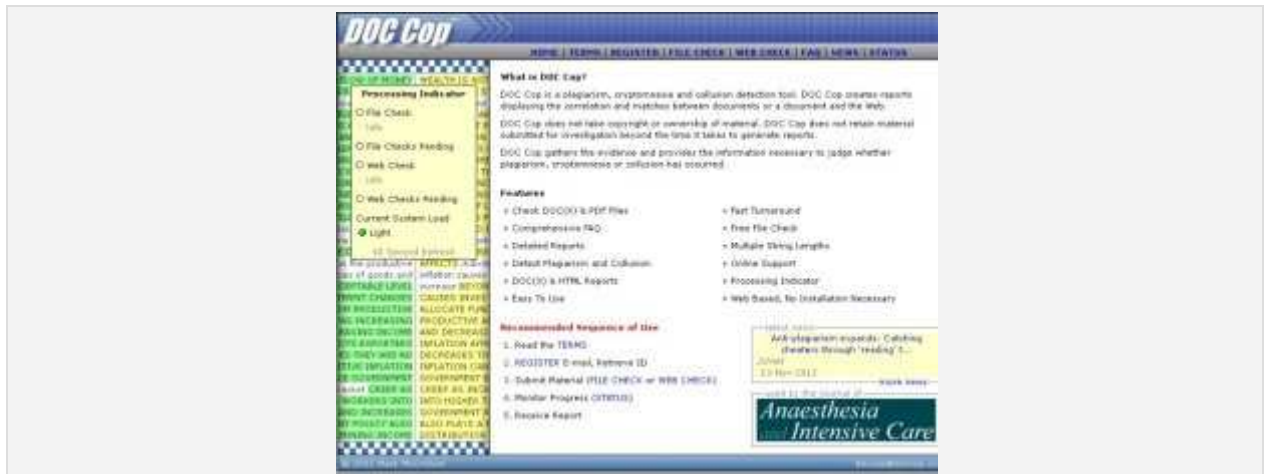
Ово је комплексан веб-алат, јер је потребно да се пријаве наставници неке школе (могу групно или појединачно) и они онда постају администратори и помажу осталима да се снађу и користе овај веб-алат. Овај алат има своју базу података и на основу ње проверава оригиналност нечијег рада. Занимљиво је то што алат наводи тачне изворе одакле је нешто преузето.

Превентивно деловање у спречавању научног криминала

Веб-алат Документ-полицајац ([DOC Cop](#))

Полицајац за документе чува част ученика – можемо га и тако схватити и ученицима представити. Он евидентира преузете и неоригиналне делове, а извештаје шаље на адресу на коју сте се пријавили. Ученике можемо упутити на њега да сами провере своју част, пре него што нечасно предају оно што су од другог присвојили.

Почетна страна веб-алата *Полицајац за документе*

Регистрацијом добијате и свој ИД уз помоћ кога касније проверавате жељене радове.

HOME | TERMS | REGISTER | FILE CHECK | WEB CHECK | FAQ | NEWS | STATUS

Registration

Before your first submission, you must register an E-mail. DOC Cop then E-mails an ID to be used with this address each time you submit. DOC Cop requires registration to establish a method of communication, DOC Cop will not provide your E-mail to anyone.

E-mail:

Submit your material using the ID and E-mail below.

ID: 76102818 ИД број који добијемо и користимо при провери оригиналности неког текста

E-mail: osbnsilbas@hotmail.rs

If you are ready to submit, select the appropriate link below.

To check files against one another (File Check), click this link:
http://www.doccop.com/file_check.html?guest_id=76102818&guest_email=osbnsilbas@hotmail.rs

To check material against the Web (Web Check), click this link:
http://www.doccop.com/web_check.html?guest_id=76102818&guest_email=osbnsilbas@hotmail.rs

To deregister your ID and E-mail, click this link:
http://www.doccop.com/na_register.html?quest_id=76102818&quest_email=osbnsilbas@hotmail.rs

ИД број добијен регистрацијом

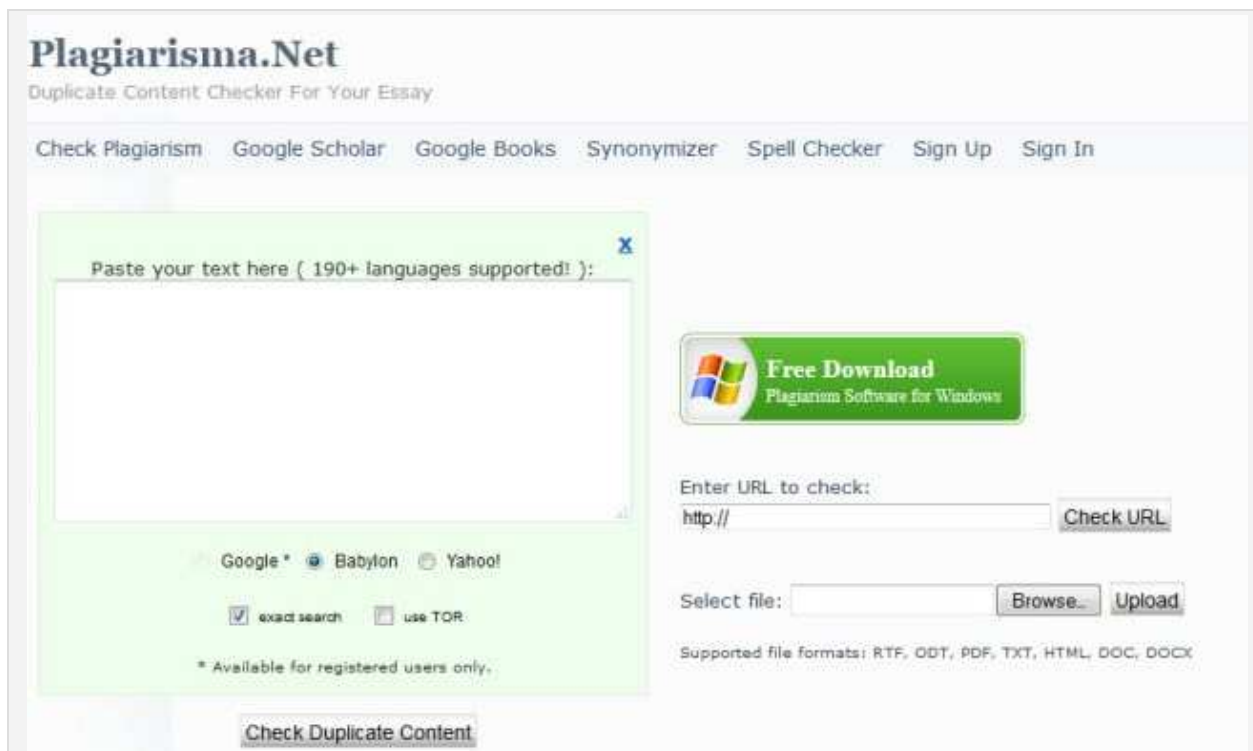
Уписом ИД и повлачењем докумената са рачунара обавља се провера.

Допремање документа који се проверава

Веб-алат и рачунарска апликација Плагијати ([Plagiarisma](#))

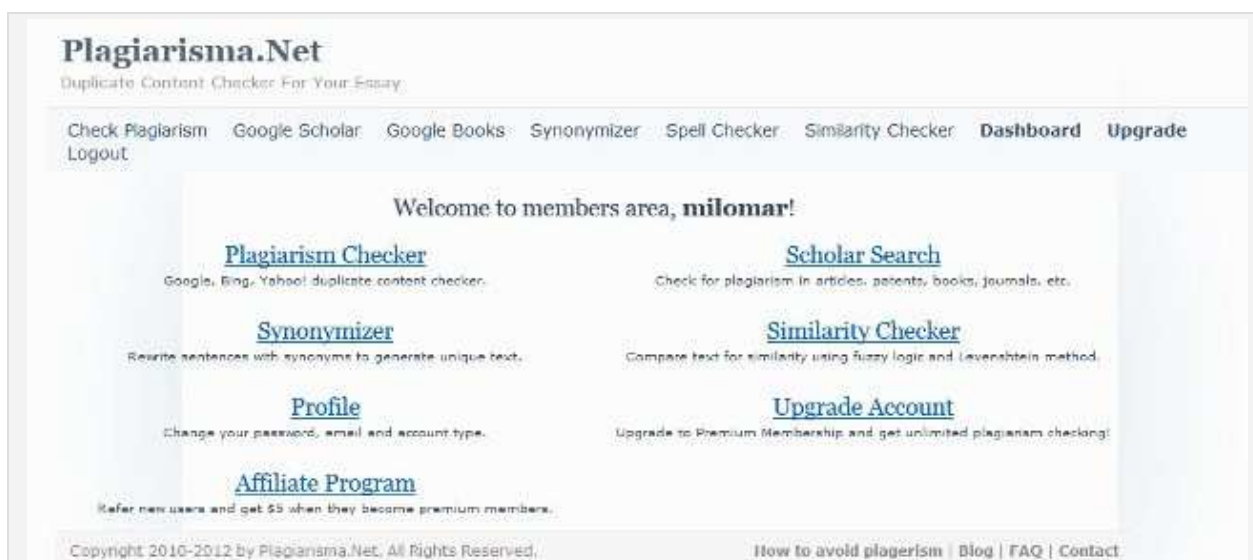
Веб-алат Плагијати (Plagiarisma) је врло једноставан за употребу, а пружа нам широк спектар повратних информација. Ако се не региструјемо и не пријавимо, број повратних информација је ограничен, а пријављивањем се знатно проширује. Можемо поредити дуплиране садржаје, упоредити сличне радове, те и проверити плагијате у радовима. Тако он може да реши и проблем преписивања од друга, једнако као и копирање и „налепљивање“ делова текста и читавих текстова преузетих са интернета. Код овог веб-алата постоји и софтвер који можемо инсталирати у свој рачунар, па га тако користити.

Почетној страни овог алата може се приступити и проверити текст и без пријављивања, али је број карактера који за проверу уносимо тада ограничен.

Почетна страна веб-алата *Плагијат*

Пријављивање је готово исто као и код већине сличних веб-алата, али као пријављени корисник имате веће могућности при коришћењу овог алата. На списку понуда, осим утврђивања плагијата, имате и откривање синонима, утврђивање сличности два текста.

Могућности веб-алата *Плагијат*

Употреба је једноставна. У празно поље копирате текст који хоћете да проверите и кликнете на *Проверите дуплирани садржај* (Check Duplicate Content). Друга могућност је да са свог рачунара повучете документ и проверите његову оригиналност.

The screenshot shows the Plagiarisma.Net interface. At the top, it says "Plagiarisma.Net" and "Google Scholar Plagiarism Search". Below that are navigation links: "Check Plagiarism", "Google Scholar", "Google Books", "Synonym", and "Logout". The main area is a light green box with a text input field. The input field contains the text: "Плагиијати
Присуствавање Смотри школских библиотекар и
веома надахнут говор професорке Александре
Вранеш навео ме је на размишљање о проблемима
плагиијата у нашем образовању. Наиме, она је
истакла да је то велик проблем образовања који
појавом интернета постао је још већ.
Универзитет се довија на разне начине да
доскачи овој почасти модерног доба, али често
остаје разоружан пред оним шта се збива."

Below the input field are two radio buttons: "Articles and patents" (selected) and "Legal opinions and journals". There are also two checkboxes: "exact search" (checked) and "use TOR" (unchecked). At the bottom of the green box is a button labeled "Check Duplicate Content".

Уношење текста за проверу

После провере, ако је рад оригиналан, добијате извештај попут овог на слици доле.

The screenshot shows the search results page. At the top, there is a search bar with the text "Мени све ово делује застаршујуће" and a "Search" button. Below the search bar, it says "About 0 results (0.27 seconds)". The main message is: "Your search - 'Мени све ово делује застаршујуће' - did not match any documents." Below this, there are suggestions: "Suggestions: Make sure all words are spelled correctly. Try different keywords. Try more general keywords."

Извештај о провереном тексту или делу текста

Васпитно ће деловати и могућност да банер *Плагиијата* поставите на свој веб-сајт и тиме промовишете свој став о плагиијатима.

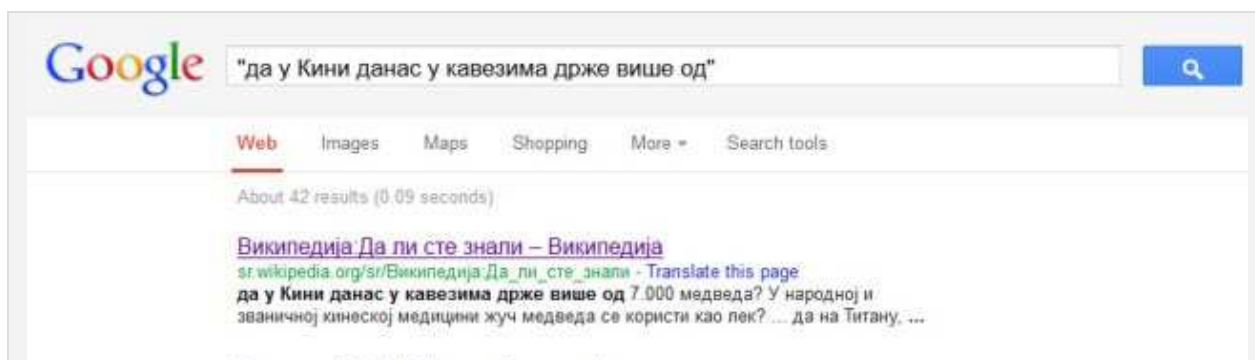
Васпитна моћ банера

Осврнули смо се и на то како делује веб-алат када препозна плагијат. Копирали смо неколико случајним избором преузетих реченица са Википедије. После провере добили смо следећи извештај (погледај слику испод).

Results	Query	Domains (cached links)
Err	да у Кини данас у кавезима држе више од	
Unique	000 медведа	
Err	У народној и званичној кинеској медицини жуч медведа се користи као лек	
Err	да на Титану, Сатурновом месецу, један вулкан избадује лед уместо ужарена лаве	
Err	да сперматогенеза код мушкарца пролази у току једне године вероватно 20 до 25 митоза, па према томе се сматра да сперматозоиди мушкарца који има 50 или више година, могу да прођу	

Пример провере текста на Википедији

Потом, када смо кликнули на линк прве реченице, он нас је одвео до веб-сајта са којег је и преузет текст.

Клик на текст извештаја води до веб-места са којег је текст преузет

На крају извештај плагијата о раду у слободном преводу би гласио: укупно 424 карактера, 72 речи, 1 непознат израз. Све у свему, ученички рад је оригиналан 3%, а све остало је дословце преузето.

Total 424 chars , 72 words, 1 unique sentences, 3% originality

Коначан извештај о оригиналности текста

Како бисте проценили и чиме пропратили овакав реферат?

Уместо закључка - границе између позајмице и крађе

Пред нама је велики изазов. Наше едуковање у овом смислу је битно, јер и ми сами нисмо довољно упознати са проблемом ауторских права, а самим тим ни са последицама њиховог кршења. Понекад је тешко одредити границу да ли нешто *позајмљујем* за потребе наставе или већ тиме нарушавам нечије ауторско право. Да ли на нашим презентацијама увек наводимо изворе не само за текстове, него и за слике које користимо, и на тај најједноставнији начин, својим делом, сведочимо да не учествујемо у интелектуалном криминалу?

Извори:

Вебциклопедија. „Дигитална писменост“. <http://vebciklopedija.weebly.com/105510831072107510801112107210901080-1073108010731083108010861075108810721092108011121077.html> (преузето: 4.11.2012)

Клајн, Иван и Милан Шипка. *Велики речник страних речи и израза*, Нови Сад, 2006.

„Правилник о академској честитости студената Универзитета у Београду – Факултета политичких наука“. <http://www.google.rs/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=0CFIQFjAJ&url=http%3A%2F%2Fwww.fpn.bg.ac.rs%2Fwp-content%2Fuploads%2FPravilnik-o-akademskoj-cestitosti-studenata-Univerziteta-u-Beogradu-Fakulteta-politickih-nauka.doc&ei=1hSQUNiqBYHetAbpwYHoCw&usq=AFQjCNE9PvCzOpJ-zQemgpTI3TmR6Csn-A> (преузето: 4.11.2012).

Петковић, Миодраг. „Плагијати и манипулације у науци“. *Политика*, 5. мај 2012. http://www.ni.ac.rs/images/stories/dokumenti_b/novosti/manipulacije_u_nauci_m_petkovic.pdf (преузето: 4.11.2012)

„Петиција 800 професора против плагијатора“. *Блиц*, 10. новембар 2012, Друштво.

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ

Још једна трибина

Весна Филиповић Петровић

библиотекар

ОШ „Васа Пелагић“ Лесковац

vesnafilipovicpetrovic@gmail.com

„Књига није храна, али је посланица“ (Тин Ујевић) - мото је акредитоване стручне трибине под називом „Школска библиотека у речи и делу“, која је одржана у Центру за стручно усавршавање запослених у образовању у Лесковцу, 29. октобра 2012.

Укус књиге свако од присутних просветних радника осећао је онако како је види, доживљава, и колико има резспекта према овом извору знања.

Ако се сложимо да „није важна количина знања него каквоћа, и да човек може да зна веома много, а да не зна ни најпотребније“ (Толстој), онда се поставља питање шта је најпотребније школској библиотеци и може ли се о њој говорити као савременој у садашњем друштвеном тренутку.

На самој трибини школска библиотека посматрана је из више аспеката: педагошког (као део образовно-васпитног), уже стручног (део библиотечко-информационог система) и оног најтежег, али и најлепшег – практичног, који и чини њено бивствовање.

Татјана Јанков, библиотекар Матичне службе Народне библиотеке „Радоје Домановић“ у Лесковцу, изложила је пресек стања школских библиотека Јабланичког округа: свуда исто, стање је последица неусаглашености законских и подзаконских аката из библиотечке и образовне делатности (рад школске библиотеке подлеже и једним и другим актима); стандарди за простор, обраду грађе, складиштење, класификацију и категоризацију фонда се не поштују од стране руководства школе, што се и одражава на квалитет рада школске библиотеке.

По оној народној: „Усе и у своје кљусе“, школски библиотекар довијају се како знају и умеју не би ли осавременили васпитно-образовни процес и подигли школску библиотеку на ниво и место које она заиста заслужује. Управо је то била тема о којој су говорили практичари: како осмислити и спровести нове активности с циљем да се ученици приведу да заволе и радо долазе у школску библиотеку.

Са трибине у Лесковцу

Слађана Галушка, председница Друштва школских библиотекара Србије, конкретизовала је и присутнима понудила брдо нових идеја и информација везаних за рад школске библиотеке. Зора Симовић Лекић, потпредседница Друштва, приказала је пример добре праксе, реализацију изложбе коју је спровела у сарадњи са професорима и ученицима своје школе (Гимназија „Светозар Марковић“ из Ниша) поводом 50 година од доделе Нобелове награде Иви Андрићу. Весна Филиповић Петровић, школски библиотекар, и Данијела Влаховић, наставница ликовне културе, говориле су о активностима које спроводе у ОШ „Васа Пелагић“ у Лесковцу - низ едукативних представа и незаобилазни Књижевно-читалачки клуб „Радијатор“, намењен ученицима завршних разреда основне школе, наставницима и свим љубитељима књиге.

На 13. састанку лесковачког актива и подружнице Друштва школских библиотекара Јабланичког округа, поред осталих тема, било је разговора и о трибини. Истакнуто је да нас цивилизацијска нужност наводи на осавремењивање школских библиотека. Питање је да ли школе имају средстава за то и да ли свекупно тренутно стање нашег образовног система може да поднесе тако нешто.

Зато сами себи осмислимо „књигу“, да би нам боравак у њој што дуже остао слadak.

Школска библиотека између стварности и могућности

Данијела Влаховић

ОШ „Васа Пелагић“, Лесковац

vasapelagic@yahoo.com

Нећу упасти у замку критике образовног система и сведочити у корист школске библиотеке. Управо супротно, желим овде да приметим или потврдим промене у виду чињеница које се данас и сада дешавају у школској библиотеци. Такође, не желим никога

да убеђујем у њену важност, неминовност или значај, довољно је ући у неку школску библиотеку и она ће проговорити у своје име. А оне говоре. Ослушкују наше наде, ишчекивања, незадовољства, побуне, поразе, радости, запитаности, и причају оно што ми себи не желимо или не можемо признати: библиотека јесте центар знања.

А да је школска библиотека центар знања унутар школе могло се чути, видети и осетити на трибини у Центру за стручно усавршавање запослених у образовању, у Лесковцу, 29. октобра 2012. године. Заиста, трибина, место за говорнике, није се разликовала од свих проблема и тежњи са којима се већ годинама боримо; ми, наставници и стручни сарадници, унутар већ извештаченог система образовања и васпитања; било је ту и искључивости, и провокације, изданака освежења и подстрека, било је и критике, али и витештва... Изнад свега тога издвојила се нада. Нада која нам пружа опцију да када прихватимо стање ствари онакво какво јесте и пригрлимо изазов отварају нам се могућности да онај застарели и окоштали систем може да се трансформише у напредак и успех. Уместо да чекамо промене, можемо сада да колоритом знања и опипљивим идејама подмладимо лице наших школа, библиотека.

Као што библиотека не припада само библиотекарима, тако ни школска библиотека не припада само школским библиотекарима, већ она јесте или треба да буде матица знања и ученицима и наставницима. Тај осећај и искуство већ годинама потврђујем у сарадњи и тврдоглавом непростајању на равнодушност, са библиотекарком ОШ „Васа Пелагић“ у Лесковцу Весном Филиповић Петровић. И увек останем збуњена и запитана што се колеге зачуде када сазнају да наставник ликовне културе и библиотекар у симбиози са ученицима на секцији Књижевно-читалачки клуб „Радијатор“, успевају да преобликују простор школске библиотеке у читалачко искуство. Зар нису то она иста идеја и напредак којима стреми нека будућа школа, да ученицима пружи не само информацију, већ да их научи и подучи животу и размишљању?

Школски библиотекари на трибини у Лесковцу

Школска библиотека може да претвори могућност у искуство, искуство у љубав, јер деца јесу „духовни творац нас одраслих“ (Монтесори). Била сам охрабрена када сам на месту за говорнике тог октобарског дана упознала и препознала да Слађана Галушка, Зора

Симовић Лекић и Татјана Јанков, надахнуто и аргументовано, такође освајају простор идеје, могућности и наде. Уместо што ћутимо, можемо подарити глас школи, библиотеци: уместо да стојимо у месту можемо закорачити у авантуру кретања унутар школе, библиотеке - сви заједно: ученици, наставници и библиотекарџи. Тек када затворимо тај круг удруженим снагама и сарадњом, можемо тврдити да смо ступили у ону жељену бољу будућност.

Верујем да све ово: наше борбе, часови, трибине, сарадња, љубав коју делимо са ученицима - није безнадежан задатак, „јер не зависи од оних који га виде безнадежним“ (Расел). Они имају царство тишине. Ми који волимо и видимо школску библиотеку имамо репертоар могућности. Уосталом, све се на крају сведе на речи и дело. Библиотека то зна.

Трибина у Ужицу – пун погодак

Соња Ђоровић

библиотекар

ОШ „Свети Сава” Бајина Башта

scorovic9@gmail.com

Стереотипна слика о школској библиотеци као месту за просветаре проглашене технолошким вишком нема више упориште ни као предрасуда. Србија се укључила у светски тренд да се библиотекама врати улога носиоца културно просветних активности. Ништа ново, то имамо још у Александрији! Библиотекама треба повратити стари сјај! За почетак, превредновање улоге библиотекара у васпитно-образовном процесу озваничено је у документима који регулишу обавезе и рад стручних сарадника. Измене и допуне ових докумената унеле су дозу несигурности код библиотекара: *Шта све то значи?* Свака промена, у почетној фази, уноси зецњу код оних на које се односи. Одређена несигурност у погледу професионалних обавеза које их чекају у наредном периоду могла се запазити у и коментарима учесника трибине ДШБС у Ужицу на тему „Школски библиотекар – спона различитих активности у школи“. Испијајући кафу уочи трибине, библиотекарџи из Ужица, Ариља, Пријепоља, Чачка и других места коментарисали су о портфолију, плановима рада и другим недоумицама и новинама у раду које их убудуће чекају. На паузи, након другог излагања, учесници су деловали опуштеније. Комуникација је била лежернија, атмосфера ведрија.

Након трибине, присутни су се јављали за реч коментаришући да им је лакше када су чули како да примене Правилник. Према процени учесника трибине ДШБС у Ужицу 27. септембра, овај стручни скуп помогао је учесницима да разбију трему поводом нових (старих) задатака које подразумева посао школског библиотекара.

Трибина у Ужицу

На трибини у Регионалном центру за стручно усавршавање Ужице учествовала су двадесет два школска библиотекара из Златиборског и Моравичког округа. Пријатан амбијент, технички добро опремљена сала, као и услужно и љубазно особље Центра допринели су да трибина протекне у позитивној и конструктивној атмосфери. Реализатори скупа: Драгица Јокић из Школске управе у Ужицу, Мирјана Радовановић Пејовић, библиотекар у ОШ „Душан Јерковић“ у Ужицу и Соња Ћоровић, библиотекар у ОШ „Свети Сава“ у Бајиној Башти, указали су на значајне новине у погледу обавеза и рада школских библиотекара у светлу важећег Правилника о свим облицима рада стручних сарадника. Основна порука презентација је да библиотекар у школи нипошто није пасивни посматрач, него активни учесник и покретач пројеката у васпитно-образовном процесу. Смернице из законске регулативе упућују заправо библиотекаре на који начин да се активно укључе у све аспекте наставе. Тематска настава представља добру прилику за библиотекаре да се покажу у пуном светлу као организатори и реализатори наставног процеса. Излагачи су своје презентације илустровали примерима из праксе. Сви презентери инсистирали су на новом лидерско - менаџерском аспекту улоге библиотекара у школском животу. На трибини је промовисано Друштво школских библиотекара Србије, организација која представља природно место и амбијент за све библиотекаре који желе да буду у току са новим трендовима струке.

Након трибине, учесници су учествовали у дискусији. Присутни библиотекари истакли су да очекују више стручних скупова на теме из професије. Ентузијазам је ту – на потезу је ДШБС са новим скуповима, Смотрама и семинарима!

Трибине у Крагујевцу

Зорица Сорак

библиотекар

ОШ“Станислав Сремчевић“, Крагујевац

zoricadorak@gmail.com

Крагујевац је ове, 2012. године имао две трибине у организацији Друштва школских библиотекара Србије, уз подршку Школске управе у Крагујевцу и ОШ “Станислав Сремчевић“.

Прва овогодишња трибина организована је у мају и окупила је двадесетак школских библиотекара из Шумадијског округа, а на трибини се говорило о функцији школских библиотека (Бранислав Јовановић, просветни саветник ШУ Крагујевац), као и о анкетама и извештајима према матичном одељењу (Томислав Кењић, Народна библиотека „Вук Караџић“ Крагујевац); Весна Петровић, библиотекарка из Народне библиотеке у Сремској Митровици је одржала радионицу о библиотечком пословању, а Зорица Сорак, библиотекарка у ОШ “Станислав Сремчевић“, представила је нови Правилник о сталном стручном усавршавању и напредовању.

Трибина у Крагујевцу

Друга трибина одржана је 26. септембра 2012. године, за више од тридесет школских библиотекара из Шумадијског округа и из суседних градова - Краљева, Јагодине, Ћуприје, Свилајнца, Пожаревца, Косовске Митровице. Домаћин је већ традиционално била ОШ “Станислав Сремчевић“, а као гости су били присутни колеге из Народне библиотеке „Вук

Карацић“ у Крагујевцу Томислав Кењић и Виолета Јовичинац. Теме о којима се говорило биле су везане за нови Правилник о стручним сарадницима, затим о стручном усавршавању и напредовању, као и о планирању. На трибини су излагали: Бранислав Јовановић, просветни саветник, Миљана Милојевић, педагошка саветница и Зорица Сорак, библиотекарка – педагошка саветница. Учесници су трибину оценили успешном, дискусија се водила око планирања, посебно дневних активности и самоевалуације рада библиотекара, затим о новинама из Правилника, о јединственим програмима за школске библиотеке. Већина присутних је понела са собом идеју о лидерској улози библиотекара у школи.

Спона

Маријана Петровић

библиотекар

ОШ „Коста Ђукић“ Младеновац

carefulwiththataxee@gmail.com

Донедавно се сваки школски библиотекар који држи до себе и свог звања свакодневно жалио што га окружење у којем ради најчешће своди на преплаћеног мајстора за послове копирања и, искључиво за време школских одмора, шалтерског службеника који издаје (!) књиге уз обавезни пригодни приговор кориснику. Они које је овакво стање узнемиравало, сасвим сигурно ће запамтити школску 2012/13. годину по стицању нове (не)стручне компетенције: школски библиотекар је у обавези да се у овом периоду активно бави тумачењем, применом и генерисањем нових правилника (подзаконских аката којима се разрађују поједине одредбе закона или прописа владе).

У школској библиотеци сам почела да радим непосредно пре оснивања Друштва школских библиотекара Србије. Добро се сећам безнађа у које сам пала првог радног дана, видевши пред собом Књигу инвентара број 3 и 200 нових књига (монографских публикација) које је у њу требало уписати. На Иницијални семинар Народне библиотеке требало је чекати до половине октобра. После тог семинара сам бар имала јасан увид у обим и степен своје професионалне инкомпетентности. Ако се још когод тада нашао у сличној ситуацији, лако ће схватити какво је откриће и просветљење за мене тада представљало новоосновано Друштво, пре свега због императива сталног стручног усавршавања за најхетерогенији од свих школских еснафа.

Друштво школских библиотекара Србије од тада је неколико пута мењало свој концепт и приоритете. Отуд је схватљиво олакшање које сам осетила на последњој Скупштини, док сам пажљиво бележила речи којима Слађана Галушка, тадашњи кандидат за председника Друштва, излаже своје циљеве и концепт рада у наредном периоду. Одмах се на почетку ове начете школске године видело да њено инсистирање на сталном стручном усавршавању није празно слово. Сви школски библиотекари у Србији су већ половином септембра добили писмо у којем пише да је ДШБС акредитовало трибину за коју ће издавати уверења за један дан (један бод) учешћа, како је утврђено Правилником о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника.

Трибина за београдске библиотекаре, „Школски библиотекар – спона различитих активности у школи“, одржана је 26. септембра 2012. у ОШ „Ратко Митровић“ на Новом Београду. Са нестрпљењем сам је ишчекивала. Прва сам стигла.

Трибина у Београду

Иза примамљивог наслова крије се не баш инспиративна тема: Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника / школских библиотекара. Као и сваки нови документ, Правилник је већ наметнуо бројне недоумице учесницима семинара. Зато су сви са нестрпљењем ишчекивали излагање Јасмине Николић из Школске управе, од које смо очекивали тумачење и објашњења. Лако је разочарати оне са великим надама.

Уместо једнозначног тумачења добили смо широко креативно поље са растегљивом сатницом. Планирање рада школског библиотекара је и досад почивало на личном ентузијазму и машти, али Правилником је доведено до екстрема: све је дозвољено догод можемо да обезбедимо валидну документацију о томе: у овом случају – план рада штампан у оквиру Годишњег програма рада школе и, наравно, портфолио.

На крају смо се, у дискусији, досетили да би било потребно и корисно и да свако од нас генерише по један правилник о раду своје конкретне библиотеке, којим бисмо формално оправдали своје професионалне активности и њихове последице.

Можда због врућине и недостатка ваздуха у углу у којем сам седела, можда због превеликих очекивања, одједном ме поново обузело незнађе, само, различито од оног пред Књигом инвентара број 3, овај пут есхатолошко.

Обавезно стручно усавршавање. Некада је било насушна потреба. Знање које сам стекла на семинарима било је функционално, нужно за обављање свакодневног посла. Захвална сам за сваки сат акредитованих и неакредитованих семинара.

Али баш тада, током стицања овог једног, новоизмишљеног и Правилником прописаног, одједном ми се сва та трка за формално стеченим и сертификатом потврђеним бодовима учинила бесмисленом. Иза ње не стоји никаква професионална недоумица, а ако и постоји – предавачи тешко да су у стању да нам је отклоне и реше. Ако и постоји решење, оно се крило у излагањима Слађане Галушке и Анђелке Танчић, школских библиотекара, чија се позиција спрема новог Правилника не разликује од моје. Јасмина Николић је изгледала помало затечена конкретним питањима која се намећу, остало је нејасно шта ће инспектор који проверава примену Правилника од библиотекара конкретно тражити и који је заједнички минимум који треба задовољити.

Већ сам акценат на акредитацији код ресорног министарства и броју бодова које носи, на неки начин је из моје перспективе девалвирао значај и смисао стручног скупа којем сам присуствовала.

Заправо, све ми се више намеће утисак да посао којим се бавим губи сваку просветитељску и хуману димензију и да сви као прерушени глумци испуњавамо форму, пунимо портфолио, губећи се у мноштву фајлова и фолдера виртуелног симулатора образовања. Некада преплаћени копир мајстор, сада сам напредовала до педантне дактилографкиње, темељне и вредне, која прекуцава и рециклира, претаче у интерне Правилнике, ставља у шарене фасцикле, године свог замишљеног образовног рада.

Електронски семинари - да или не

Силвана Јовић

ОШ „Коста Абрашевић”, Београд

silvy1010@gmail.com

Кључне речи: електронски семинари, недостаци, предности, просветни радници, учење, стручно усавршавање,

Нико на свету није јачи од човека који зна (Јапанска пословица)

Ново време са собом је донело бројне новине и у просвету. Једна од њих је и стручно усавршавање које просветне раднике обавезује на стицање нових и усавршавање постојећих компетенција важних за унапређивање образовно-васпитног рада. Представља обавезну активност наставника, васпитача и стручног сарадника и утврђена је педагошким нормом у оквиру 40-часовне радне недеље. Редовној настави, додатној и допунској, такмичењима и другим професионалним и приватним обавезама треба додати и стручно усавршавање. Сигурно је да велики број наставника увелико хукће и негодује, али стварност је таква и не може се мењати. Међутим, могу се мењати начини постизања онога што се мора и размишљање у вези са њим.

Електронски семинари стоје раме уз раме са општеприхваћеним семинарима и још увек су неиспитани терен за многе просветне раднике. После вишегодишњег искуства, почев од 2008. године, из улоге учесника, предавача, модератора и реализатора и 208 сати обавезних и 116 сати изборних у оквиру електронских семинара, не рачунајући неакредитоване, мишљења сам да електронске семинаре треба просветним радницима приближити колико год је то могуће. Још увек су семинари организовани електронским путем непознаница и помало застрашујућа сфера за многе запослене у просвети.

Предности и недостаци електронских семинара су бројни и о њима би се могло надугачко и нашироко причати, а да почетна идеја остане непромењена: облик семинара не утиче на квалитет семинара и степен знања који нуди полазницима.

Предности

Бити свестан свог незнања велики је корак ка знању. (Бенџамин Дизраели)

На само помињање семинара многи просветни радници су сумњичави и не размишљају само о квалитету материје која ће им бити изложена први или сто први пут. Врте главом док налазе бројне разлоге зашто не могу отићи на неки семинар. Путни трошкови, недостатак времена и породични разлози само су неки од њих. Управо се ту налази једна од предности електронских семинара. Овај облик учења и усавршавања смањује потребу појединца за путовањем и боравком у одређено време на одређеном месту. Могућност рада у касне или јутарње сате или у време када некоме то одговара јединствена је и омогућена управо похађањем електронских семинара.

Материја једног семинара прати се сопственим темпом, без хватања бележака (или „зјала“). Полазник бира свој начин учења и постиже различите нивое интеракције са другима, посебно са предавачем, што се постиже лако јер је учење независно, тече властитим темпом, а искључиво зависи од места и времена које полазник бира самостално.

Електронско учење у први план ставља индивидуално учење и прихватање различитих стилова учења. Полазници су одговарајућим активностима подстакнути на рад и све време имају подршку у аналитичком мишљењу и синтези стеченог знања, како би било трајно усвојено. Притом се инсистира на самосталности полазника у решавању постављених задатака и достизању крајњег нивоа личног постигнућа.

Незаобилазна је предност и могућност комуникације и дискутовања са другим полазницима помоћу различитих алата: електронска пошта, форуми, четови, видео-конференције... Истовремено, упознају се неки нови алати и подстиче се квалитетнија и потпунија употреба тих алата, што се пре или касније може искористити и у самом наставном процесу. Путем ових активности остварују се трајни контакти, који неретко прерастају у лична познанства и поспешују могућност остваривања пријатељских и професионалних односа.

Много тога о чему се маштало уз телевизијски серијал „После 2000.“ постало је на електронским семинарима подразумевајуће, јер је могућност усвајања понуђеног градива вишеструко повећана. Наиме, велики број осмишљених активности организује се 24 сата у све дане једне седмице, што је у тесној спрези са педагошко-методичким знањем организатора семинара.

У оквиру електронских семинара искоришћена су готова сва чула полазника, па самим тим је и могућност усвајања знања на вишем нивоу. Мултимедија (графика, анимације, филмови, звук) одржава будност полазника и спремност на сталну активност, чиме се постиже и дуготрајно памћење.

Обавезни део готово сваког електронског семинара је и постојање општег форума који омогућује свакодневну размену искустава међу полазницима и ствара осећај припадности групи која у потпуности разуме тежину и дубину нашег посла. Тако је полазник увек упознат са актуелним догађањима у просвети, у току је са бројним конкурсима и активностима у којима може учествовати, упознаје се са примерима добре праксе...

Важно је поменути материјал са семинара који остаје полазнику на трајно коришћење. Увек му се може вратити и користити га, наравно, уз поштовање ауторских права.

Често се одбојност према електронским семинарима крије у осећању полазника да лаици не могу пливати овим водама, али је зато битно истицање практичног рада и коришћење различитих технологија. Наиме, полазник усваја додатна знања и вештине и једног момента схвата да је његово знање много веће, а да му није преко потребна помоћ у сопственом окружењу, јер увек постоји нека особа добре воље која је спремна да притекне у помоћ, без обзира да ли је реч о особи из виртуелног или стварног света.

Ваљало би напоменути и да електронски семинари омогућују стално учење, тзв. целоживотно учење, које је у основи стручног усавршавања и личног опредељења просветног радника.

Знање је тек онда знање кад је стечено напором властите мисли, а не памћењем. (Лав Толстој)

Недостаци

Међу основним недостацима електронских семинара у први план избија тврдња да број утрошених сати у семинар углавном не одговара добијеним сатима. Према Заводу за

унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ), максималан број сати на семинарима је 24, а на то се не може утицати.

Бројни полазници тешко прихватају осећај губљења људског контакта и говора тела, јер одсуство одлика невербалне комуникације неретко доводи до неразумевања међу учесницима у електронској комуникацији.

Тешко је одржати и подједнак степен заинтересованости за једну тему у више недеља. Поготово је тешко ако сама тема не одговара интересовању полазника, или, још горе, ако је незанимљива на први поглед, што се може десити при похађању бесплатних семинара.

Чест разлог за одустајање полазника је и недовољно познавање технологија за примену електронског образовања, иако је код нас углавном још увек сведена на Мудл или А-тутор, најчешће коришћене платформе за електронско учење.

Све електронске семинаре одликује већ проверен квалитет, али се захтеви у њима разликују јер још увек нису усаглашени стандарди.

Несигурност код полазника стварају и бројнији ресурси у односу на претходне године. Њих је сада много више па се, свесно или несвесно, јавља потреба за обједињавањем како би се одабрали најзанимљивији и најкориснији за појединца. Свакако треба препоручити:

- Клик до знања (klikdoznanja.edu.rs)
- Просветна заједница просветних радника РС (kolo.wall.fm)

Полазницима се често не допада обавеза завршног сусрета, јер је у вези са додатним новчаним издацима и путовањем.

Постоје у електронским семинарима и две замке на које се ваља осврнути.

1. Могућност контакта са људима који немају довољно развијене комуникацијске вештине, толеранцију и културу понашања готово је иста као и у стварном животу. Нажалост, још увек постоје људи који мисле да се могу сакрити иза интернета, а не схватају да се укључивањем у активности на интернету формира и дигитални идентитет као саставни део нечијих карактеристика.
2. Друга замка крије се у предрасудама, без обзира да ли смо заговорници овог вида учења или смо против њега. Чест је осврт на породичне (а не техничке) услове неког појединца и они се узимају као предност или мана, у зависности од начина гледања. Притом се заборавља да је наш однос према стручном усавршавању и послу уопште одраз нас самих, нашег смисла за организацију, наше жеље да се стручно усавршавамо, а не пратећих услова, реалних или измишљених.

Они који желе нешто да науче никада нису беспослени. (Шарл Луј Монтескје)

Електронско учење је будућност, слагали се са тим или не. Нисмо далеко од истине да смо у заостатку за Европом, мада на простору Балкана и нисмо тако лоши. Дефинисање овог

начина учења није од суштинског значаја, али јесте важна чињеница да је ново доба донело са собом нови облик преношења знања и вештина електронским путем, уз коришћење одговарајућих рачунарских апликација, тј. наменских програма, и окружења у процесу учења.

Нема већег мрака од незнања. (Вилијам Шекспир)

Електронско учење ни у ком случају не може заменити предавача и живу реч. Просветни радник је у обавези, професионалној и моралној, да прати сва дешавања и новине у вези са својим ученицима, а самим тим и напредак технологија које му могу бити од користи у наставном процесу. Треба користити све прилике, начине и средства како бисмо били ближи својим ученицима и омогућити им да се још у млађем узрасту упознају са другачијим начинима учења и пронађу себе у њима.

На 4. Смотри стваралаштва школских библиотекара

Слободанка Цветковић

библиотекар

Угоститељско-туристичка школа, Београд

biblio_1_@hotmail.com

Кључне речи: смотра, стваралаштво, школски библиотекари, награда Мина Караџић

Јесења Смотра стваралаштва школских библиотекара одржана је 22. октобра 2012. године у препуној свечаној сали Дома ученика „Змај“, у Земуну. Колегама и гостима прво су се поздравним речима обратили Слађана Галушка, председница Друштва школских библиотекара Србије и Иван Никчевић, директор Дома ученика средњих школа из Београда. Потом су ученици Дома ученика „Змај“ извели програм за добродошлицу, посвећен нобеловцу Иви Андрићу, осмишљен од стране библиотекарке те установе Мирјане Митић.

После краће паузе, скупу се обратила Александра Вранеш, декан Филолошког факултета у Београду. Она је присутним библиотекаремa пренела искуства са својих студијских путовања и нагласила велику улогу библиотекара у неговању читалачких навика у школама, чувању лепоте језика, као и учењу ђака да поштују изворе информација при писању радова, есеја и сл. Лепим речима су подршку раду школских библиотекара дале и Биљана Радосављевић, председник Педагошког друштва Србије и Гордана Љубановић из Народне библиотеке Србије.

Уводно излагање Александре Вранеш

Председнице Педагошког друштва Србије и Друштва школских библиотекара Србије
(Биљана Радосављевић и Слађана Галушка)

Семинар је био брижљиво организован и сатница потпуно испоштована, тако да су у једанаест сати започеле презентације изабраних радова по конкурс. Жири који је процењивао квалитет радова радио је у саставу: Драгана Грујић, асистент на Катедри за

библиотекарство и информатику Филолошког факултета у Београду, Љиљана Видовић, из Педагошког друштва Србије и Милица Јовановић, наставница у ОШ „Дринка Павловић“ из Београда. Прва тематска целина, „Сарадња за бољу сарадњу“, имала је само једну презентацију, али су њен садржај и израда заслужили *Похвалу за допринос развоју школског библиотекарства*. Похвала је отишла у руке Нади Марковић и Љиљани Младеновић из ОШ „Бановић Страхиња“ из Београда, за рад Вршњачког тима ове школе на превенцији насиља. Друга тематска целина, „Имам право да знам више“, обухватила је следеће презентације: 1. Слободанка Цветковић, библиотекарка Угоститељско-туристичке школе у Београду - *Оквир тела: плесне инклузивне радионице са младима са инвалидитетом и без њега*; 2. Љиљана Бабић, библиотекарка Прехрамбено-угоститељске школе из Чачка - *Где нас то љубав води*: презентацију су извели ученици школе. По оцени стручног жирија, овај опсежан рад на драмској представи која је укључила више од седамдесет ученика из редовне школе и ученике са тешкоћама у развоју заслужио је *Похвалу за допринос развоју школског библиотекарства* у овој тематској целини; 3. Гордана Јаневска (учитељица), Снежана Ђурић (дефектолог) и Татјана Поповић (библиотекар), из ОШ „Димитрије Тодоровић-Каплар“ из Књажевца надахнуто су представиле низ заједничких акција под називом *Ако имаш друга, имаш све*.

Презентација радова

Трећа тематска целина, „Образовање за будућност“, обухватила је презентације: 1. Марија Милосављевић из ОШ „Браћа Новаковић“, Силбаш и Ксенија Суђић из ОШ „Свети Сава“, Бачка Паланка – изузетна електронска школа креативног писања, рађена у платформи за учење ЕДМОДО, а која је повезала четири различите школе у Војводини. Потпуно заслужено су се издвојиле квалитетом и освојиле *Похвалу за допринос развоју школског библиотекарства* у својој категорији; 2. Наставница српског језика и књижевности Оливера Крупеш и библиотекар Биљана Лукић из ОШ „Милица Павловић“ из Чачка

представиле су рад под називом *Речник мање познатих и непознатих речи и појмова из дела народне књижевности у програму за основну школу*; 3. Учитељица Јасмина Аћимовић и Радмила Ђорђевић, библиотекарка ОШ „Бранко Радичевић“ из Неготина представиле су рад *Прошлост мог краја* и показале различите методичке приступе оваквој теми; 4. Библиотекарка Маја Шегуљев из ОШ „Јелена Ћетковић“ из Београда је представила пројекат *Библос*, рађен у широком временском интервалу, а са пуно различитих акција и информационих иновација.

После паузе за ручак представљена је последња тематска целина, „Културни атеље“, и следеће презентације: 1. Наставнице енглеског језика Марија Ивановић-Божић и Ивана Петровић (која ради и као библиотекар) из ОШ „Вук Караџић“, Књажевац – *Кутак за Нушићев тренутак* (истраживање, пано, ППТ - презентација, драматизација, квиз, провера знања): успео пример повезивања различитих предмета, наставника, метода и самосталног дечјег рада; 2. Зорица Ђелић из ОШ „Васа Чарапић“, Бели Поток - *Знакови на путу*: афирмација стваралаштва нашег јединог нобеловца, развијање сарадничких односа у школи кроз тимски рад, организовање и реализација књижевне вечери у част Андрићевих јубилеја, у сарадњи са Задужбином Иве Андрића; 3. Јелена Трошић из ОШ „Франце Прешерн“ из Београда - за изузетну организацију, припрему и реализацију представе *Еко Пепељуга* заједно са ученицима, као и за низ других активности у склопу тог пројекта, добила је од стручног жирија *Похвалу за допринос развоју школског библиотекарства*; 4. Гордана Лукић и Слађана Ђорђевић (Економско-трговинска школа из Крушевца) презентовале су *Недељу различитих култура* – пример неговања сопствене традиције и упознавање традиције и културе других земаља, уз дружење са вршњацима из побратимљене школе из Немачке.

Библиотекари, учесници 4. смотре стваралаштва школских библиотекара

Све презентације су биле изузетно добро примљене од публике и пратила их је жива дискусија и размена идеја, што у официјелном радном делу, што у паузама.

Последњи део семинара/смотре био је резервисан за доделу награда. Жири у саставу: Славица Голубовић, Мирјана Радовановић и Весна Филиповић Петровић награду *Мина Караџић* за најбољег библиотекара основне школе доделио је Ивани Ристић (ОШ “Јелена Петковић“ из Београда), а најбољи библиотекар средње школе је Мирољуб Ракић (Железничка техничка школа Београд). Награда *Мина Караџић* је додељена и Љиљани Ђорђевић, библиотекарки Основне школе за образовање одраслих „Бранко Пешић“ из Земуна.

Награђени библиотекари

Лауреати су били видно узбуђени и срећни због поверења колега који су их номинирали и због препознавања њиховог труда од стране жирија. Председница Друштва школских библиотекара Србије Слађана Галушка честитала је добитницима и уручила им награде, захвалила свима на учешћу на Смотри и дала реч Драгани Грујић, асистенткињи на Филолошком факултету у Београду, која је прогласила најбоље радове на Смотри и доделила *Похвалнице за развој школског библиотекарства*.

Реч о добитницима похвалница за развој школског библиотекарства

Тиме је овогодишња Смотра стваралаштва школских библиотекара завршена. У добром расположењу и нади да ћемо се ускоро поново дружити и радити заједно.

Књига је љубав која не пролази

Слободан Станишић

sloba.stanistic@gmail.com

Моја прва сећања везана су за малу школу у селу Рабровцу, близу Смедеревске Паланке, где је мој отац био учитељ и управник. Та невелика зграда са четири учионице није имала библиотеку. Тата је, додуше, волео књиге, тако да их је у нашој кући увек било. Веома рано сам почео дружење са њима, неке су ми надокнађивале недостатак играчака. Сећам се да међу њима није било ни једне праве дечје књиге, само ја то, на срећу, нисам знао. Волео сам их и полако почињао да прихватам као суштину свакодневног ритма живота. Уз њих сам научио прва слова и полако почињао да читам. Омиљено породично штиво била је „Антологија новије српске лирике“ Богдана Поповића. Песме Бранка Радичевића и Јована Јовановића Змаја сам лако упамтио, пошто су ми их родитељи казивали из вечери у вече. Онда ја отворим књигу и рецитujem глумећи како знам без грешке да „прочитам“ омиљене стихове. Ово је остављало добар утисак кад сам наступао пред гостима, који су били уверени да сам добро савладио слова и речи, иако још предшколац.

Кад смо прешли у Београд, школа је имала библиотеку, али не и библиотекара. Кад је стигао, била је то права свечаност. Нама, који смо били жељни читања, није ништа сметало што је за рад у библиотеци била распоређена професорка музике. Она је имала неки стари грамофон, тако да нас је увек, кад дођемо на дружење са књигама, сачекивала музика. Једна од првих књига које сам добио на читање била је, колико ме сећање држи, „Доживљаји мачка Тоше“ Бранка Ћопића.

Навика, стечена у раном детињству, остаје за цео живот. Тако сам наставио да редовно идем у библиотеку, пре свега као читалац, а доцније, кад сам почео да пишем, на сусрете са онима који воле књигу. Ту никада нисам био сам, увек ме сачекају омиљени јунаци детињства: Пинокио, Том Сојер, Храбри Коча, Винету или Капетан Немо.

У библиотекама сам упознао и друге писце, раније знане само по делу. Била ми је част да наступам на књижевним вечерима уз Десанку Максимовић, Гвида Тартаљу, Арсена

Диклића, Мирослава Антића, Драгана Лукића, Миру Алечковић и многе друге, који ме данас поздрављају са корица књига брижљиво сложених на полицама.

Што је најлепше, како закорачим преко прага библиотеке, учини ми се да чујем музику. То је остало као успомена на прву библиотекарку, која ме је подржала у читању. Њена љубав према деци, књижевности и музици, траје изненађујуће дуго.

Књига

Татјана Радивојевић

ОШ „Бранко Пешић“, Земун

ospesic@gmail.com

У старим индијским еповима стоји запис да се три најсветије ствари налазе: на грудима жене, на леђима коња и на страницама добре књиге. Ову древну изреку сматрам човекољубном и истинитом. Мајчино рајско пиће је најслађа посланица коју тек рођено биће у животни плам претвара. На леђима коња човек је прокрстарио многе пределе и упознао многе земаљске чари. Књига, о којој желим да пишем, најбољи је мој учитељ и пријатељ. У њој се речи кују и слажу у чудотворни мозаик на свим језицима света. Књига је љубав, а љубав је најчешћа тема у књижевности.

Поезије не би било да нема љубави, као што не би било ни трага о великим љубавима да нису уписане и узидане у поезију. Све је то велики дар књиге. Највећи дар за мене био је освојени тајанствени Буквар, а потом прва читанка. И данас ми кроз мисли лете стихови:

„Хајд` мудраче мали ђаче,

Сад већ знадеш многа слова,

Отвори ме - ја сам књига посве нова.

Сва сам пуна од корица до корица,

Ево прича и песмица;

Казаћу ти триста чуда са страница.“

То су речи које су у мени упалиле прву искру читалачке радости; оне милују мој слух и позивају ме на свакодневно дружење са књигом.

Књиге су састављене од више форми у којима писци и песници исписују странице радости и туге, укрштају сумње, воде дијалоге, често тражећи космичке корене људске судбине.

И тако, од прочитане прве песме, у мени таји недокучива веза са књигом. Она ме спаја са вековима, истинама и људима.

Лепа књига је као и душа новорођенчета, безазлена и добронамерна. Истина, има и оних књига у којима је приказан духовни и морални неред. Читајући такву књигу, трудим се да је што пре заборавим. Лепе, поучне књиге чувари су мога бића, а сваку реч чувам да је негде не изгубим.

Књига је најискренији саговорник, она је отворена прича за све нас под овом облачном земаљском сфером; у разједињеном свету сједињује, у мржњи враћа љубав, у рату проповеда мир, у неправди ублажује бол, у немоћи буди наду. Њен пут је пут хуманости, и зато **ЉУБИМО ДОБРУ КЊИГУ.**

ШКОЛСКИ СВИТАЦ

Кратке прозе

Слободанка Цветковић

библиотекар

Угоститељско-туристичка школа, Београд

biblio_1_@hotmail.com

Рођена сам 1969. године у Београду (у позадини иде музика из серије *Грлом у јагоде*), завршила Основну школу *Јелена Ћетковић*, прешла улицу и средњу завршила у *VI београдској гимназији* – смер: књижевничар, а онда благо залутала на Филолошки факултет.

Иако сам студирала српску књижевност и језик, никада нисам имала амбицију да пишем. Понека песма или кратка прича и никаква унутрашња потреба да свету саопштавам сопствене истине и мисли. Двадесет година касније, у тренутку када млађе дете пуни три године, *враћа ми се мозак* и крећем да пратим блогове на Б92 порталу, где откривам сасвим нови вид комуникације кроз писање. Прво сам разговарала (и свађала се) са монитором компјутера, па једва регистровала и то под ником (псеудонимом) БОЦВЕНА, неком врстом акронима наших кућних имена. Писала за публику од три читаоца, у тзв. *потпалубљу*, до кога су могли да стигну само они који те стварно траже. Онда, стицајем околности, почињу да ме проналазе (и ја да проналазим њих) људи сличних година, интересовања, начина комуникације; број читалаца расте и годину дана касније добијам ауторску опцију на том блог порталу. Сада се видим на насловној страни, комуницирам са најразличитијим људима, то су хиљаде читача и бар стотинак (а обично и више) коментара ... и још увек сам у приличном чуду што ико жели да чита оно што ја пишем. Није то никаква лажна скромност, али кад студираш књижевност и укусу формираш на најбољима, добро знаш где ти је место. Куриозитет: најчитанији блог свих времена на блогу Б92 је мој блог – *Писмени из српског ... за понављаче!* Број од 177 681 читача понављача на интернету покушао је да пронађе лакши пут до циља:))))))

ОК, никад од мене писац, али ова врста својеврсног личног дневника, у комбинацији са омиљеним темама (школа, књига, библиотека, музика, инклузија, породица, родитељство, љубав) и брза и жива комуникација са читаоцима оплеменили су мој живот на неслућено много начина. Виртуелни живот се прелио у реални (и обрнуто) и то углавном на најбољи могући начин - преко познанстава, нових сазнања, пословних могућности, усавршавања. Електронски медији су све утицајнији и идеални су за утицање на младе (и оне који се

тако осећају). Искористите их у послу, или просто као задовољство и хоби. А можда у вама пробуде и уснулог писца.

Дама са срцетом

Прво је приметила мајушну тачку између груди. Па мало лево. Ту негде где је замишљала да је срце.

Огребала сам се.

Ништа страшно.

Онда је прошао један понедељак. Па други. Трећи. Четвртог понедељка, када се погледала у огледало, видела је омањи бледоружичасти круг на левој дојци.

Изгледа да је неки екцем.

Намазаћу крему.

Онда је почело да сврби. Што је упорније мазала крему, то је више сврбело. Иако је лепо писало - Против свраба и црвенила!

Петог понедељка читава лева дојка је била упаљена. Кренула је да се чеше. Прво је то радила кришом, оловком. Онако успут. Нехајно. Скоро сензуално.

Онда јој је постало свеједно где се налази. Чешала се код куће, на послу, у аутобусу, на улици, у реду на каси... Људи су почели да је загледају. Да се одмичу. Да окрећу главу на другу страну. Да се мрште.

Осмог понедељка се на левој дојци црвенило скупило у облик срца и почело да пулсира. Лепо је могла да га напипа и прати како се стеже и опушта док пумпа крв. Могла је да помилује живот сам.

Изгледам као показна лутка за студенте медицине.
Пипните жену са срцем!

Деветог понедељка је схватила да се чује. Куцање. Ту-дум. Ту-дум.

Ту-дум.
Срце је певало.

И сврбело.

Неиздрживо. Није помагало ни када стави руке на уши, затвори очи и запуши нос. Ни када обуче дебео џемпер. Од чешања су почеле да се отварају ране.

Па ... немам баш пуно избора.

Време је.

Пси су први намирисали крв.

Људи су се мало чудили...

А онда заборавили.

Чича-мича и готова прича!

Срећа

Буди се ујутру са осећањем да је нешто голица. И из чиста мира почиње да се смеје. Искаче из кревета и скакуће на десној нози. Никада на левој! Онда запева песму о сунцу.

За доручак једе сир и јаја ... и јутарња молитва је готова.

Потом затвори једно око и посматра паука у ћошку плафона. Диван паук! Подебео. Кад је баш срећна, улови му муву. Онда седне да се нашминка. Том послу прилази предано, као да слика. Свако јутро бира тему. Данас је изабрала лакомисленост. Док наноси светлуцаво ружичасто руменило, мисли на јагоде. Сјајним пурпурним уснама шапуће: Мачку није убила радозналост него лакомисленост. Мало мачијег парфема и спремна је за нови дан! Обући ће цветну хаљину и дубоке ципеле. Рукавице, обавезно. Шешир, необавезно. Нешто недостаје... Огрлица. Специјална. Од неке необичне глине у којој се гнезди Климова репродукција. Против урока, а за сећање. Стаје испред огледала и препознаје се. Добро је. Не би ваљало да то није она. Пушта нову музику у глави, она о сунцу се завршила.

Одлази у парк да одигра партију шаха. Штета што никад није научила како се фигуре крећу по табли, па увек губи. Често довољно добро глуми, па је противници озбиљно схватају. И воле кад она губи, онда имају лепше мишљење о себи. Њој се свиђају називи фигура: ловац, краљ, краљица, пијун ... и баш је брига за исход партије. Важно је да се игра!

При повратку кући, свраћа на пијацу. Купује везу младог лука (зелена и бела), везу ротквица (мало црвене), три жуте паприке и један љубичасти купус. Пошто је насликала пролеће у цегеру, схватила је да је време за сладолед. Ту има предрасуде. Не воли оне на штапићу, а од корнета се увек уфлека. Дакле, мора она чашица са високом стопом у посластичарници. Три кугле: чоколада, чоколада са чоколадним мрвицама и чоколада са чоколадом. Никад малага.

При уласку у кућу не пали светло. Само отвара врата балкона и пушта остатке сунца да обасјају кревет. Леже у њега са све цегером, шеширом, рукавицама, дубоким ципелама, огрлицом, мачећим парфемом и лакомисленим пурпурним уснама.

Срећна је.

Мој најдражи Бош

Сећате се кад смо били мали, па нам се ознојене тетке унесу у лице на рођендану и питају - А кога више волиш: маму или тату? А ми утренираним гласом одговарамо - Подједнако! Хех, једном кад кренеш тим путем лажи и линије мањег отпора ... нема повратка! Тако и мене сад да питаш кога више волим: мужа или машину за прање судова, ја бих узвикнула - Подједнако!

И лагала бих:) Тренутно машину за судове волим више и од мужа, и чоколаде, и секса и целе Конгресне библиотеке у Вашингтону! Му precious... Где си ти био целог мог живота?!

Чим сам дорасла до судопере (негде око 12-те), увалише ми сунђер и *Чарли* - дрљај сестро! Без државног празника и свеца, без *боли ме глава и нисам расположена*, без рукавица и са оном жутом кремом из Мађарске ... па ти види! Док сам се докопала *Ферија*, рукавица и *неутрогенине* креме за руке, пропадох. И немој сад неко да ми виче – Ц-ц-ц, Хиландар гори, а ова о судовима ... тај ко се баци каменом на мене грешницу, тај је хипотенуза која није опрала судова ни за један поштен ресторан. Док сте ви спавали, учили, пецали, картали се и једном месечно гланцали кола, неко је свакодневно прао судове иза вас. Не кажем да су то увек биле жене, али нису ни *домаћи* из бајки Иване Брлић Мажуранић. Дакле, мученици:) Да се разумемо, није то тежак физички посао (мада је о рођенданима, венчањима, славама и сахранама катастрофа!), али убија својом константношћу и досадом. И таман опереш све, а оно судопера изнова пуна. Крајње обесхрабрујуће. Просто те тера да живот посматраш као Жан Пол Сартр и Бекет заједно. *Мучнина* и *Чекајући Годоа* су потпуно логичан избор за сваког искусног перача судова. А док гланцаш ножеве, Камијев Мерсо и његово чувено *због сунца*, добијају нову димензију. Ја сам током година научила да успорим рад срца, испразним главу од грешних и иних мисли, дишем из стомака ... дакле, да будем комбинација нинџе и јогина ... и то све захваљујући прању судова! Па кад се из кухиње зачује ОММММ, тек тад укућани смеју да признају да су купили нову графичку карту или поломили фигурицу из Венеције. Откад сам постала поносна власница машине за судове марке *Бош* мало су се забринули да ће ме проћи та надчовечанска смиреност, те да неће моћи да признају и остала непочинства...

Ништа се не брините, драги моји. Ово је нова ера у нашим животима. Нови ступањ у духовној надоградњи. Кад накрцам нашу машиницу, па ставим оне таблете, притиснем дугменце и зачује се тихо шуштање воде (јер *Бош* је доказано најтиша машина на тржишту:), мир који завлада мојим умом и телом, те склад боја и звукова, чини ме спремном да опростим свашта!

Сада сам Чак Норис.

Боље од тога не може.

Писмени из српског...за понављаче! <http://blog.b92.net/text/12836/Pismeni-iz-srpskogza-ponavljacke/>

Школа – Читанка <http://blog.b92.net/text/16031/Citanka/>,

Све моје матурске вечери <http://blog.b92.net/text/10537/Sve-moje-maturske-veceri/>

Књига - Пад <http://blog.b92.net/text/17101/Pad/>

Библиотека - Тајно друштво <http://blog.b92.net/text/18997/Tajno-drustvo/>

Музика - Лепотица и Себастијан <http://blog.b92.net/text/18868/Lepotica-i-Sebastijan/>

Инклузија - Догодио се сам од себе <http://blog.b92.net/text/11407/Dogodio-se-sam-od-sebe/>

Породица - Како смо двапут ишли у Мађарску <http://blog.b92.net/text/17848/Kako-smo-dvaput-isli-u-Madjarsku/>,

ОРА - <http://blog.b92.net/text/20332/ORА/>

Родитељство - Смешно <http://blog.b92.net/text/15608/Smesno/>

Љубав - Пепељуга <http://blog.b92.net/text/16237/Pepljuga/>

Поезија

Милосава Мијовић

библиотекар

ОШ „Карађорђе“ Остружница, Београд

milosavamijovic@yahoo.com

О себи

Понекад упловим у свој свет. Отуда вирим. Видим нешто што је било и нешто што ће бити. Све то није баш тако, а може и бити некако. Увек се језим, на бодљама се котрљам. Ширим усне јер се радујем. Ширим руке – можда полетим. Саплићем се – покушавам да играм.

Посетила сам:

многе читанке: за 1, 2, 3, 4, 7. разред,

много антологије песама за децу,

много часописе.

Библиографија:

- Да ме бубе не изгубе – песме за децу
- Игра мрава – игрокази
- Река речи – песме за децу
- Крилати дечаки и несташне клинке – песме и приче за децу

Написала сам и много књиге за одрасле (да се не наљуће):

- На полеђини неба
- Мјесец уцртава ликове (хаику)
- Висок пут
- Баладе о Радивоју
- Прозори

(Из књиге „Крилати дечаки и несташне клинке“ 2011)

Река речи

Речи су обичне	Речи су цветови
И необичне,	Што се бокоре,
Оне су просте	Оне су светле,
И савршене.	Оне нам зоре.
Увредљиве,	Видљиве су,
Заједљиве,	Невидљиве,
Бритке,	Сретне, спретне
Гипке,	И паметне.
Горке,	Речи су могуће
Слатке,	И немогуће,
Стрпљиве,	У пола дана,

Брбљиве... У свануће.
Речи су сјајне, Уме да разболи
Некада тајне, И да лечи
Некад се мисле, Једна реч,
Некад говоре, Река речи.

Садрже похвале

Или прекоре.

(Из истоимене књиге, 2007. - код издавача *Клет* је послужила за име Читанке – РЕКА РЕЧИ, за трећи разред.)

Сунце

Сунце греје
свет се смеје.

Сунца нема
свет се спрема
да задрема.

(ЧИТАНКА ПРИЧАНКА, за први разред, Завод за уџбенике, 2003)

Сова

У крошњи јелике
сјаје очи велике,
у полутами,
у осами,
плете венац
од мудрости

и снова.

Преко дана мудрица,

ноћу је вештица

што живи од лова,

мишеви је зову:

грозоморна сова.

(ЧИТАНКА ПРИЧАНКА, за први разред, Завод за уџбенике, 2003)

Игра

Руку узмеш, руку даш,

Наместиш се како знаш

Па весело заиграш

Завртиш се баш, баш.

Хоп, хоп, ногицама

Маши, маши ручицама

Врти, врти главицама

Насмеши се усницама.

Лицу лице приближиш,

Место с другом промениш

Руку узмеш, руку даш,

Све остало ти већ знаш.

Хоп, хоп, ногицама

Маши, маши ручицама...

Весело прасе

Јесте необично,

Али зна се

Ја сам обично

Весело прасе.

Волим да се чешкам,

Да мутим сокове,

Да гризем штапове,

Да једем сосове.

Кад добијем нешто

Волим да је веће,

Изнудим то вешто

Због среће прасеће.

Кад идем у шетњу

Отркивам хирове

Подно зимзелени

Тражим жирове.

Необично јесте

Ал` ипак, зна се

Ја сам обично

Весело прасе.

Дебели мачак

Био је јак, угледан, фин

Тај мачак, мачурин

Док није сео

И пуно јео

И причу плео

Део по део

Наш главни борац

Наш мачорац

Наш љубиша

Мачор – мачкиша,

Није био

Тако дебео.

Ал кад се једном

Са друштвом срео

На вашаришту

На мишаришту

Па причу прео

Баш засео

Јео и јео...

Свој је таван

Са ума смео

Постао јаван

За округ цео
А и важан.
Више чак није
Ни мало прео
Наш угледни
Дебели мачак.

Како пишем песму

Ако приметите да стењем
И да се порађам
Ја нешто обликујем
У нечему се догађам.
Ако осетите, брижни,
Да дишем и не дишем,
Није опасно, стрпљиво,
Ја само песму пишем.
Ако ми казујете нешто
А ја се снебивам и лутам,
Слушам вас ја, слушам,
Кроз песму вас гутам.

Лек за баку

Желим некако да направим лек

Да баки продужим век,
Јер ко то може да одоли
Кад она каже – све ме боли.
Ићи ћу кроз шуме, проћи ћу планине,
Донећу траве са висине.
Још ћу пажљиво поред реке
Набрати за баку биљке неке.
Ја ћу тражити плодове зелене
Па ћу цедити сокове – мелеме
И куваћу јој чајеве мирисне
Док бака оснажи и док врисне:
Здрава сам!
Чила!
Излечила ме је
Унука мила!